

PADISÁK MIHÁLY

CSIPISZ MÉGIS GYŐZ

MÓRA KÖNYVKIADÓ

Hegedüs István rajzaival

© Padisák Mihály, 1979

Ajánlás

Évente több tízezer gyermek költözik szüleivel együtt új, lakótelepi lakásba.

Több százezer gyermek lett már eddig is – kiszakítva a megszokott régi környezetéből – lakótelepi lakos.

Új környék, új iskola, új barátok várták őket.

Új örömök, új bánatok, új küzdelmek.

Napról napra ebben élnek.

Nekik, a panelházak, a sáv- és a pontházak kis honfoglalóinak ajánlom e róluk írott könyvet.

Az író

1. Csipisz új életet kezd

Vannak mondások, amiket kapásból megjegyez az ember.

A Hajós apjának volt egy haláli nagy mondása, amely belefészkelte magát Csipisz kobakjába. Egy héttel ezelőtt hangzott el, a ház előtti pampán megtartott lakógyűlésen, pontosan három nappal azután, hogy a lakók beköltöztek az F 6-os épület harmadik lépcsőházába.

Rettentő muris volt a szitu. Minden családból egy főt kértek meg a részvételre, de egyben közölték azt is, hogy aki ülni akar, az vigyen magával széket vagy sámlit. Nagyterem híján a gyűlés helyét közvetlenül a ház előtt jelölték ki. A széklábak belesüppedtek az építési hulladékkal ékesített homokba, mindenki feszengett, s ha a szék egyik vagy másik oldala jobban süppedt, a lábával egyensúlyozott, hogy fel ne boruljon. Ennek tudható be, hogy nem voltak hosszú, unalmas szónoklatok. Bár a nézőközönség azt is nagyon élvezte volna. A ház gyerekei mind ott lógtak az erkélyeken, hogy valami nekik is jusson az ingyencirkusból. Más szórakozásuk egyelőre úgyse nagyon van az épülő, terjeszkedő lakótelepen. Idejük viszont – ilyenkor, augusztus végén – rengeteg.

Csipisznek szerencséje volt, hogy az elsők laktak, így minden szót hallott, amit a tizediken lakók már nem állíthatnának teljes bizonyossággal.

A gyűlés hasonlított az örs- vagy rajvezető-választáshoz, csak hogy ezúttal a felnőttek választottak: lakóbizottságot. Legyen, aki a város minden részéről idekerült emberiséget képviselje, eligazítsa, jogairól és kötelességeiről okítsa.

Egy tanácsos nő nyitotta meg a gyűlést, s rövid felvilágosítás után a Hajós Laci apját, Imre bácsit javasolta elnöknek. Minthogy az emberek még nem ismerték egymást, valaki tehát közbekiabált, hogy álljon fel. Felállt. Magas, csupa izom ember volt, komoly, szűkszavú. Elmondta, hogy hajógyári lakatos, s nem kenyere a szónoklás, de tudja, hogy valakinek a társadalmi munkát is kell vállalnia, s ami rajta múlik, azt megteszi.

Aztán csönd lett. A helyzetet Csipisz apja mentette meg, aki felállt, s elmondta, hogy Hajósékkal együtt költöztek ide egy szanalásra ítélt, erzsébetvárosi házból, s a jelöltet már vagy húsz éve ismeri, bátran meri ajánlani.

Nem volt ellenszavazat.

Ekkor hangzott el a mondás, amely azóta is vissza-visszacseng Csipisz fülébe. Még a hangsúly is, ahogy elhangzott.

A Hajós apja kissé megemelte hangját, ettől valahogy keményebb lett, olyan, mint amikor a sólyatéren a munkazajban szólnak át egymáshoz. Annyi bizonyos, hogy még a tizediken is meghallották.

– Emberek! – mondta. – Elhoztuk ide, ebbe az új házba az életünket, hogy megpróbáljuk közösen folytatni. Rajtam nem fog múlni. De kérem, mindenki tegye meg a magáét!

Páran megtapsolták. Közöttük Csipisz is, fentről az erkélypáholyból, pedig ő igazán nem tartozott a résztvevők közé. Különösen a mondásnak az a része ragadta meg, hogy „elhoztuk ide, ebbe az új házba az életünket”.

Igaz, nem értette pontosan, hogyan cipelheti az ember a bútorokkal, ágyneműkkel, televíziókészülékekkel együtt az életét is, de nagyon jól hangzott. Különben is, tizenhárom éves korában még nem érthet meg mindent az ember fia. Főleg, ha nem Einsteinnek született, hanem természetét és képességeit tekintve is: Csipisznek.

Csipisz határozottan befolyásolható fiú volt. Nem voltak különösen eredeti elképzelései, jobb szerette, ha megmondták neki, mit csináljon. Olyan volt, mint az emberek többsége. Kissé tanácstalanul járt-kelt a világban, ám teli volt jószándékkal, tenni akarással, segítőkészséggel.

Erre hamarosan szüksége is volt, mivel a lakógyűlésen határozatot hoztak arra, hogy a költözéskor fölöslegessé vált papírokat, dobozokat, régi bútordarabokat ne szórják szanaszét a ház körül, hanem gyűjtsék egy helyre. Legalább valami rendet tartsanak, amíg ősszel nem jönnek a parkosítók.

Másnap a Hajós apjával, három másik felnőttel s vagy hat gyerekkel együtt hordták a kijelölt helyre a hullámpapírokat, hűtőszekrények, mosógépek dobozait, meg egy magasból lehajított, lábatört régi sezlont.

Sok lelkes bámulójuk volt.

Csipisz nem hiányolta őket, csak Hajós apja morgott valamit azokra, akik kibicelve várják a sült galambot.

Amikor elkészültek vele, megköszönte a segítséget, s mindenkivel kezet fogott. A gyerekekkel is. Kemény marka volt, pedig nem is szorított vele. Bár Csipisz talán azt is elviselte volna, annyira odavolt a megtiszteltetéstől. Ritkán szokták neki megköszönni ténykedéseit. Apának nehéz valamit tenni, anya is elfoglalt, Gergelynek és Terinek pedig ő ügyis csak az „öcsike”.

Talán csak Jadwiga nagyja a kivétel, aki bőven el tudja látni az embert feladatokkal, de jutalmazásra is akad nála egy-egy csoki, jó szó vagy rágógumi.

A költözés után nagyja óhajai és sóhajai ugyancsak megsaporodtak.

Gyakrabban hangzott el szájáról ékes lengyelséggel az „ah, bozsemoj, bozsemoj”, mint máskülönben, amikor valamivel nem volt kibékülve.

A házgyári szobák kicsik voltak neki, a lakás alacsony, a bolt messze, presszó sem volt még, s egy cérnáért vagy gombért be kellett utazni a városba. S ki hallott már olyat, hogy még egy közönséges képszoget sem lehet beverni a falba, hanem úgy kell belőni vagy befúratni. Pedig a nagyinak sok képe és fényképe volt Krakáról, ahol született és nevelkedett. Megvolt neki a Wawel, a Barbakan és a Sukiennice rézkarca, a Rynek gobelinen, öreg óvárosi utcák képeslapokon. S egy csomó családi fénykép. Képketretben gyűjtötte őket album helyett. Ez emlékeztette őt hazájára, szüleire, rokonságára. 1939-ben, a németek elől menekült ide, húszéves korában, a szüleivel, itt ismerte meg nagyapát, aki 1944-ben tűnt el a fronton. Amikor anyu még csak négyéves kislány volt.

Érdekes, hogy a nagyja – bár több mint harminc éve él itt – még mindig nem tanult meg tökéletesen magyarul.

– Ah, Kazimir, Kazimir – mondogatta Csipisznek –, nehéz lenni nekem megszokja új lakás...

Ilyenkor Csipisz is nagyon nehéznek kezdte érezni az életét. A nevét ugyanis még magyarul sem nagyon szerette, nemhogy lengyelül. Szíjjártó s ráadásul Kázmér. Ez utóbbit kifejezetten Jadwiga nagyinak köszönhetette, aki ragaszkodott hozzá, hogy a család lengyel származása legalább a harmadik gyerek nevében éljen tovább. Eredetileg ugyan Tadeuszt javasolt, mert az édesapját úgy hívták, de mivel a magyar névhasználatban ez nem szerepelt, maradtak a Kázmérnál. S Nagy Kázmér igazán jeles lengyel uralkodó volt, tehát megtisztelő egy közrendű magyar fiúcskának, ha e nevet viselheti. Nagyja szerint! Csipiszt pedig akkoriban még igazán nem kérdezhették meg, elégedett lesz-e a történelmi névvel.

Igaz, arról sem kérdezték meg, elégedett lesz-e az új lakással. Felkínálták, a szülei elfogadták, és kész. A Klarinét utcában, ahol azelőtt laktak, csak két szobájuk volt, meg az előszobából üvegfallal leválasztott cselédszoba, itt meg négy van. Egy anyunak és apunak, egy a nagyinak, egy

félszoba a Terié, akinek pont most kellett férjhez menni, egy pedig a fiúké, Gergelyé meg Csipiszé. S mivel Gergely most éppen egyenruhában szolgálja a dolgozó népet, a félszobának minősített helyiség egyedül és kizárólag Csipiszé. Nagy ablaka van, ki lehet rajta nézni, sőt le lehet szólni, ha akarja; délután besüt a nap, s még külön jó, hogy nem olyan magas, hanem az asztalra állva még ő is felérheti a mennyezetet. Bár ezt a mutatóványt jobb, ha a nagyi nem látja.

Ma különben is nagy nap van. Szép nap. Különleges nap. Augusztus 31-e. Ez a gyereknépnek ugyan általában a vakáció szomorú végét szokta jelenteni, Csipisznak viszont a születésnapját. Most éppen a tizenharmadikát.

„Szerencsét vagy szerencsétlenséget hoz-e a tizenharmadik?” – ötlött fel reggel, ébredés után a fiúban. Majd az ágyban fekvő azon töprengett, voltaképpen ő szerencsés ember-e vagy sem. Itt van mindjárt ez a harmincegyedik. Ha egy nappal később születik, már nem veszik fel hatéves korában az iskolába. Ez pedig lehet határozottan szerencse is. Viszont, ha egy nappal később születik, akkor most még csak a hetediket kezdené, nem a nyolcadikat. Az pedig nem lenne szerencsés dolog. Akkor eggyel több lenne még hátra, s akkor nem a Hajós Lacival járt volna egy osztályba, nem lett volna olyan klassz oszifőnöke, mint amilyen a Klarinét utcában „Kószáló” tanár úr volt... – és így mérlegelte magában tovább.

Addig, amíg a nagyi nem jelentette, hogy kész a reggeli.

A reggeli mellé egy ötvenes. Nagyi ajándéka. S mellé külön főnyeremény, hogy mára nem kapott fél tucát elintéznivalót. Végre lesz egy kis ideje körülnézni a telepen. Lassan már két hete, hogy ide költöztek, de még nem volt ideje alaposabban elcselezni. Pedig nagy ez a telep. Állítólag hatvanezer ember lakja. Az elsők három évvel ezelőtt költöztek be, s még mindig épülnek az újabb és újabb házak. Legalább most majd azt is megfigyelheti, hogyan készül egy ilyen – vagy száz méter hosszú – tízemeletes szalagház, mint az övék is. Mert az érdekes lehet. S Csipisznak talán legfőbb jó tulajdonsága a kíváncsisága volt.

Kilencor a nap már magasan járt. S a lakótelepeknek megvan az az óriási előnyük a belvárosokkal szemben, hogy nagyobb a térség, kisebbek a kötöttségek. Itt elfogadott viselet a fürdőgatya, a kempingnadrág, a sort, ami közel harmincfokos melegben nagyon is érezhető előny.

Csipisz a júniusban kapott piros kockás kempingnadrágját viselte. Inget pedig hordjon az, aki fél, hogy leég a bőre. Az övé már le is hámlott, újból kinőtt, s a második bőr tartósabbnak bizonyult. Nem volt csokoládébarna, éppen hogy csak színe volt, de képtelen ennél jobban lesültni. Haja barna, ilyenkor nyáron kissé kiszőkül. Mindkét lapockacsontja kissé kiáll, bordáit meg lehet számolni, karja-lába kissé a pipaszárra emlékeztet. Haját katonásan rövidre vágatta le apa. Vagyis nem az a kifejezetten leányálom – ahogy Teri mondaná –, de a keskeny arcból olyan kíváncsi, érdeklődő szürkés-kék szempár süttött elő, hogy emiatt talán mégis észrevehette volna valaki. Persze, csak ha akarja.

A fiú valahogy nagyon könnyűnek és nagyon szabadnak érezte magát. Nem indult sehová, nem várták időre, nem kapott megbízást, vagyis oda mehetett, ahová akart, azt bámulhatott meg, amit érdemesnek talált, senki sem kért tőle számon semmit. Tervet sem készített magának. Minek az? Meg különben sem szokása.

Állt a ház előtt, és nézett. Az övék volt az utolsó előtti épület. Erről biztosan megismeri, különben nagyon egyformák.

Merre induljon? Jobbra, ahol tovább folyt az építkezés, vagy balra, ahol már játszótér meg fű hívogatott?

Kíváncsisága az építkezés felé vonzotta volna, ahol kerekeken meg síneken járó csúszódaruk emelték be tíz emelet magasra is az építőelemeket, de a mellettük levő épületbe éppen akkor kezdték meg a beköltözést. Az egyes lépcsőházba jöttek a lakók. Teherautók, bútorszállító kocsik, tehertaxik, személyautó csomagtartóján ládákból hozott befőttek, a boyszolgálat emberei az új bútorokkal. Nyüzsgés, izgalom, riadalom, feszültség. Akár náluk, most két hete.

Amint nézi a beköltözőket, hirtelen megpillantott valakit, s ettől nagyot dobbant a szíve.

– Kriszti!... Kőrösi Kriszti! – kiáltotta, s nekilódult. Mire a lány felocsúdott, már ott állt előtte. Legszívesebben a nyakába ugrott volna, de ahhoz nem érzett elég merszet. Pedig, ha valamikor, hát most megbocsátható lett volna. De így, egy szál gatyában?

Kriszti alig fél évvel fiatalabb nála, de fél fejjel magasabb. Szőke, hosszú haja van, babaarca, bordó farmernadrágot visel meg piros trikót, ami a melle helyén már egész szépen domborodik. Tavasz óta észlelte Csipisz ezt a meglepő s nagyon is érdekes változást.

Kőrösiék a második szomszédjuk voltak a régi házban. Krisztivel meg a húgával egy iskolába jártak, délutánonként sokat társasoztak, jókat beszélgettek. Szerette őket, mert kedvesek voltak, nem gorombáskodtak, nem csúfolták őt kicsisége miatt, hanem elfogadták olyannak, amilyen.

Tavalyelőtt karácsonykor el is határozta, hogy a Krisztit veszi el majd feleségül, ha megnőnek. Vett is neki egy könyvet. *A kis herceget*. Hajós mondta, hogy nagyon jó könyv, biztos fog Krisztinek tetszeni. Bele is írta neki, hogy *Krisztinek szeretettel: Kázmér*.

A lány megköszönte, be is vitte az iskolába mutogatni, s cserébe a születésnapjára hímzett neki egy könyvjelzőt. Nem sokat használja, de ott hordja az úttörő-igazolványában, mert abban sosem szokott kutatni a nagy, különben még megkérdezné, mi az, és hogyan került oda? S az igazán nem tartozik rá.

És most... hogy ott áll Kriszti előtt...

Talán mégis van isten, ahogy a nagy hiszi?

S az intézte el, hogy Krisztiék ne a város másik végében kapjanak cserelakást, hanem itt, mellettük. Igaz, hogy nem egy házban, de mégis csak itt. S biztos megint egy iskolába is fognak járni...

Kriszti csak nézett, amint a fiú előtte termett.

– Csipisz! Te itt?!

– Nem itt! Ott! Abban a lépcsőházban – mondta suta vigyorral. – És a Hajósék is ott laknak!

– Nahát! – örvendezett a leány is, mert nem mindegy az, hogy itt, a világ végén talál-e régi ismerőst az ember, vagy sem.

Aztán önkéntelenül is végigmérte a fiút. Ami igaz, igaz. Csipisz nem volt valami dalia. Kivált így, egy szál nadrágban. De Kriszti sokkal tapintatosabb volt, semmint ezt éreztette volna vele. Csupán annyit kérdezett, kis biccentéssel:

– Itt ez a divat?

Csipisz elpirult.

– Ez – felelte, s egy pillanatra egész pucérnak érezte magát, a rendesen felöltözött lány előtt.

Aztán arrafelé mutatott, ahol már zöld gyep volt a házak között, s a gyepen – akár a strandon – fürdőruhában játszottak, kergetőztek a gyerekek.

– Látod. Itt lehet.

A lány csak annyit mondott, hogy „jééé!”, de a hangsúlyból nem derült ki, hogy helyesli-e vagy rosszallja.

Aztán előkerült Ildi is, aki kapásból Csipisz nyakába ugrott, s rögtön elfecsegte, hogy ők a mamával jöttek előre a kocsijukkal, a papa jön a bútorszállító kocsival.

Előkerült Kőrösi anyuka is. Utasította lányait, segítsenek felhordani a kocsiból az edényeket. De óvatosan, nehogy eltörjön valami.

Csipisz szíves örömet felajánlotta volna segítségét, de érezte, hogy itt most ő fölösleges.

– Viszlát – mondta jelentőségteljesen, s elindult felderíteni a már rendezett, „civilizált” vidéket, s azok lakóit.

2. A téren

Éljen a tervező, aki a szűk belvárosi utcákban szorongó gyermekeknek szabad térségeket álmodott, ahol szabadon száguldozhatnak az ifjúság csikólábai.

S éljen a munka, a türelem, amely az álmot életre keltette.

Lám, beljebb az ABC-áruház irányában már rendezettebb volt a környék. Ágaskodó fácskák, bokrok, fű, játszóterek, s a focizóknak körülkerített „dühöngők”. A betonasztalokon pingponglabdák pötyögtek, s a házfelügyelőktől, gondnokoktól kikunyerált gumitömlőkkel gyerekek locsolták a parkot és egymást. Volt, aki leterített pokrócon napozott, mások társasoztak, a lányok az aszfaltjárdákon ugróiskoláztak, két nagyobb lány görkorcsolyázni tanított egy kisebbet, két fiú pedig versenybringával kerülgette egymást, s ijesztgette a járókelőket.

Csipisz kinézett magának a játszótéren egy üres padot, amelyet három oldalról fagyalbokrok vettek körül. Közéleben tíz év körüli, fürdőruhás kislány fekete tömlővel locsolta a teret.

„Hátha erre is juttat majd egy kis vizet” gondolta Csipisz, s határozottan kezdte élvezni a helyzetet.

Ám ekkor hátulról, a bokrokon keresztül csörtetve, nála jó fejjel magasabb fiú érkezett. Fekete fürdőgatya volt rajta, meg szandál, a haja vörös volt, s nemcsak az arca volt szeplős, de még a karja meg a háta is.

Meglepetten vette tudomásul, hogy a padon – az ő padjukon – már ül egy ismeretlen srác.

Lehuppant Csipisz mellé, s ellenségesen méregette. Aztán rekedtes, mutáló hangon megszólalt:

– Mmm... menj aaa arrébb!

Furcsán hebegve, de nagyon parancsolóan mondta.

Csipisz kissé arrébb húzódott a pad vége irányába. A srác utána.

– Mmm még aa... arrébb!

Arrébb húzódott.

– Mmmég!

– Már a szélén ülök!

– Aaaa arrébb, mmm... mert ütök!

Csipisz nagyon csendesesen, hogy fel ne ingerelje a szeplőst, megjegyezte:

– A másik oldala üres.

Ez sem hatott.

– Eeeeez a mmi padunk! Ttte új srác vagy!

– Új hát. Nemrég költöztünk a telepre... és én igazán nem tudhattam, hogy...

– Tttakarodj!

Csipisz megkísérelte kibékíteni.

– Hiszen még itt sincsenek a barátaid. Legalább addig hadd üljek itt.

A hebegős srác ütésre emelte kezét.

– Eeeegy... kkk... kettő... hhh...

Ekkor valaki határozott hangon megszólalt előttük:

– Mi történik itt?!

Hajós Laci hangja határozott volt, akár az apjáé. Volt a csengésében valami, amitől oda kellett rá figyelni.

– Bántod a barátomat?! – kérdezte felelősségre vonóan, majd Csipiszhez fordult. – Megütött?

– Csak akart...

Hebegőst felingerelte az újonnan jöttből áradó nyugalom. Egyáltalában, hogy jön ahhoz ez a srác, hogy őt felelősségre vonja. Úgy látszik, még nem hallott róla. Nem tudja, hogy Hebegős öklétől jó tartani. Fél évig lejárt a Vasasba bunyózni, akkor tanulta meg az alapokat. Aztán, mert nem volt elég szorgalmas, az edzője ejtette, de itt a telepen bőven elég volt az a kevés, amivel a ringben nem boldogult volna.

Felállt. Ökölvívóállásba helyezkedett.

– Ttte is mmegkaphatod... – mondta fenyegetőleg.

Hajóst nem zökkentette ki nyugalmából a fenyegetés.

– Vigyázz, még megijedek tőled – mondta, s hangjában szelíd lesajnálás bujkált.

Hebegős egy pillanatra leeresztette öklét. Megérezte, aki így beszél, annak oka van rá, hogy ne féljen.

Am ekkor a tér túlsó felén már feltűnt a minigaleri, s élén Bubu, a vezér.

Ez felbátorította, s támadásra ingerelte a szeplőst.

– Fffutás, mert üüü... ütök!

Hajós védekező mozdulatot sem tett, csak barátjának szólt oda:

– Félre, Csipisz, útban vagy.

Csipisz engedelmeskedett.

Egyikük sem vette még észre a közeledőket, akik a játszótér közepén, Bubu intésére megálltak, s érdeklődéssel várták, mi lesz. Hebegős szemben állt velük, s világosan látta Bubu arckifejezéséből, tőle várja a „rendcsinálást”.

– Vigyázz, támad! – bukott ki riadtan Csipisz száján.

De akkor Hebegős már előrelépett, s bal ökle fedezékéből a jobbal kiütött egy erős lengőütést.

Azt, hogy ezután mi történt, később sem tudta magának megmagyarázni. Hajós hátra sem lépett, csak valahogy kinyúlt a kezével, elkapta a csuklóját, s Hebegős hátracsavart kézzel, tehetetlenül vergődött az erős marok szorításában...

– Eeerssz... – sziszegte.

– Abbahagyod?!

– Eeerssz...

– Csak ha abbahagyod – mondta Hajós, és még egy kicsit csavart a karján.

– Iiii... – nyögött Hebegős, majd kétségbeesetten nyöszörögte – Buubbu... ss... segítsetek!

Csipisz akkor vette észre a galerit.

– Hajós, ezek többen vannak... – mondta kétségbeesetten.

A fiú fölpillantott, s látta, amint azok megindultak feléjük. „Egy... kettő... három fiú... és két lány...” – mérte fel a helyzetet.

S főleg az élen haladó erős, fekete fiú látszott veszélyesnek. Lehetett vagy tizenhat éves. Kopott farmerban volt, s a karján, ott, ahol az izmok dudorodnak, tetoválás látszott.

Egy kis csavarás, egy lökés, és Hebegős az érkezők elé zuhant a földre. Dühösen tápászkodott fel, s fenyegetőleg állt be közéjük.

– Fussunk! – súgta oda Hajósnak Csipisz, de az leintette.

– Téged úgyis elkapnának.

S kissé előrehajolva, védekező testtartással állt meg azokkal szemben.

Az érkezők legyező alakban kissé széthúzódtak.

– Most... most fognak támadni – sajdult végig Csipiszen, de szentül elhatározta, hogy ő is ütni fog. Bár láthatólag hozzá hasonlóan gyenge még a lányok között sem volt.

Ekkor a fekete srác, a vezér, akit Hebegős az imént Bubunak szólított, leintette a galerit.

– Megállj!

Engedelmeskedtek.

– Dddde Bubu! – berzenkedett Hebegős.

– Csönd! Hülyén beleszaladtál a kezébe. Nem láttad, hogy dzsúdózik...

Hebegős elhallgatott.

Bubu egy kicsit előrelépett, s elismerőleg mondta Hajósnak:

– Jól csináltad, öcskös.

– Hajós a nevem.

– Az enyém meg Bubu. Tetszel nekem – s végigmérte a fiút, latolgatta erejét. Azt, hogy nem ijedős, már az imént láthatta.

Hajós kiegyenesedett. Ebből már nem lesz verekedés. Ennek igazából örült is. Nem szeretett verekedni, csak ha muszáj volt. S hat ellen úgysis kilátástalan lett volna, hiszen Csipisz fél embert sem számít, ha verekedni kell.

Tekintete végigsiklott a galerin, majd Bubun állt meg. Nála valamivel magasabb, széles mellkasú fiú volt. Fekete a haja, szeme, szemöldöke; még a trikója is. Hosszú haja kissé kócosán hullott alá, de nem ért le a válláig. A szeme kissé szúrósan nézett. Úgy egészében kissé gondozatlan benyomást keltett. Vagy nem volt igénye rá, vagy azért hanyagolta el magát, hogy félelmetesebbnek lássék.

Most viszont határozottan barátkozónak mutatkozott.

– Jó volt az a fogás, amivel Hebegőst elkaptad... Versenyszerűen csinálod?

– Elkezdtem. De az edzés túl sok időt vett igénybe, és az apám leállította. Kár.

– Az edzőm is azt mondta.

– Nem tudtad megfőzni az öregedet?

– Az apámnak igaza volt. Nem a sportból fogok megélni.

Bubu vállat vont.

– Lehet. Bár... az Ancsa fiúja – biccentett az idősebbik lány felé, aki nagyon hasonlított rá – egész jól megélt belőle. Focista.

– Meg tróger! – húzta el a száját az Ancsának nevezett lány, amiből nyilvánvaló volt, hogy az a focista már egy befejezett ügy.

Pedig kifejezetten szexis lány volt az Ancsa. Haja pont olyan fekete volt, mint Bubué, kissé alacsony homloka volt, nagy barna szeme, szép melle és csodálatos karosszériája – amint azt Csipisz egy pillantás alatt megállapíthatta. Lehetett már akár tizenhét is, de lehet, hogy csak többnek látszik, mint amennyi. Neki is farmerja volt, mint Bubunak, csak LGT trikót hordott, és adott magára. Kissé érdes hangja volt, de amikor újból megszólalt, az olyan izgisen bűgött.

– Nekem többet senki se emlegesse a focistákat. Szemetek. Pedig hogy fűzik az embert... de hogy...

A folytatás, bármennyire érdekelte volna Csipiszt (akit újabban mindenféle szexis dolog érdekelt), nem hangzott el. Ismét Bubu szólalt meg:

– Ancsa húgom néha mindenkire pipás, de különben belevaló csaj – magyarázta Hajósnak.

A lány ingerülten szólt közbe:

– Szállj le rólam, jó!

Bubu elhallgatott. Amiből nyilvánvalóvá vált, hogy hiába ő a vezér, a húgától azért tart egy kicsit.

– Tudod, öcskös...

– Hajós.

– Szóval, te Hajós, mi ezen a padon szoktunk összejönni. A Hebegős azért lett olyan ideges, amikor itt találta ezt a Bütyköt.

– Csipisz vagyok – mondta kotnyelesen Kázmér, de Bubu leintette.

– Csipisz vagy Bütyök, egyre megy. Mind a kettő kicsi.

Ezen aztán mindenki röhögni kezdett. De Csipiszt ez már nem is bántotta. Megszokta, hogy kicsiségével ugratják őt. S különben is, olcsón megúszta. Leszakíthatott volna egy nagy ruhát, most pedig csak nevetnek rajta. Ami sokkal jobb, mint ha pofoznák.

Hajós nem nevetett, csak kissé elmosolyodott. Aztán barátságosan mondta:

– Nem tudhattuk, hogy a ti padotok. Újak vagyunk még a telepen. És ha ez nektek rosszul esik, igazán ülhetünk másik padra is.

Bubu nem szólt, csak elégedett arckifejezéssel nyugtázta, hogy az új srác nem akar neki ellentmondani. Vagyis elfogadja őt vezérnek. Pedig Hajósnak esze ágába sem jutott volna behódolni. Egyszerűen tudomásul vette aényt, a pad azé, aki már lefoglalta. Különben is az ő házuk arrébb van. Voltaképpen ő nem is a pad birtoklásáért állt ki Hebegős ellen, hanem azért, mert a barátját védte. S az egészen más.

E pillanatban Bubunak kissé megrándult a szemöldöke. Valami hirtelen átvillant az agyán. Az ötlet nagyon tetszett, hasznosnak ítélte. Egész barátságossá vált.

– Persze, arról is lehetne szó – nyújtotta el hangját –, hogy a padunkon ti is helyet kapjatok. Mert – Hajósnak magyarázta – egész beleváló kis társaság a mienk. Az a srác a Hebegős mellett a Pojáca, állati jó marhaságai vannak. Darus pedig kapásból felmászott a toronydaru tetejére. Nyolevan kilométeres, szélben, amikor a melósok mind hazamentek. Ebből is látszik, hogy nem becsinálós. Az Aranyinak meg – intett a másik lány felé – marha jó szíve van. Mindent megtenne értünk...

Azzal elhallgatott. Várta a választ. Valami olyat, hogy Hajós kérje őt, hogy vegyék be maguk közé. Mert a másik, az a Bütyök vagy mi, igazán nem számít, az legfeljebb a ráadás. Az csak olyan szaladjide-szaladjoda csávónak jó.

Hajós világosan értette az ajánlatot, de nem felelt.

Nézték egymást. Bubu unta meg.

– Na? Dzsúdósunk még nincs. Megtaníthatnál bennünket. A barátod is jöhet.

Hajós nem akarta őket megbántani, kissé hízelgő is volt, hogy kapásból be akarják őt venni, de ő az az ember volt, aki szereti megválogatni, kikkel jár, és miért.

– Majd gondolkozom rajta – mondta kitérőleg –, most várnak odahaza. Szevasztok.

Elindult, közben visszaszólt:

– Csipisz, jössz?

Csipisz indult volna, de akkor megvillant Bubu tekintete.

– Marad!

Hajós megállt, visszafordult, s határozottan kijelentette:

– Csak ha akar! És ha nem bántjátok.

– Akar! – jelentette ki Csipisz helyett Bubu, s engedékenyen hozzátette – és nem bántjuk.

Csipisz nem merte azt mondani, hogy fél tőlük, és legszívesebben Hajóssal tartana, így hát csak nyelt egyet és bólintott.

– Te tudod – jegyezte meg Hajós, és elment.

Bubu elégedetten nyugtázta, hogy a kis srác maradt. Voltaképpen felőle mehetett volna a fenébe, ő csak azt akarta megmutatni annak a másíknak, aki nem hajlott meg, hogy végül mégis csak az történik, amit ő akar.

Csipisz önkéntelenül is Ancsa mellé húzódott. Hozzá volt a legnagyobb bizalma. A lány anyásán átkarolta – a melle hozzá is ért kissé Csipisz vállához –, s csak annyit mondott:

– Nyugi, kicsi, nem eszünk meg.

Ezen a többiek megint röhögni kezdtek, s megenyhült a hangulat.

Letelepedtek a padra, csak Pojáca ült le a före, s Csipisznek sem jutott hely a padon. Tétován bizonytalankodott, mit tegyen, aztán leereszkedett Pojáca mellé. Bubu ekkor őt szólította meg:

– Kissé mogorva a barátod...

– Á, a Hajós nagyon klassz srác! Nagyon klassz! Nekem elhíhetitek... – bizonygatta. – Egy házban laktunk, a suliban meg őrsvezetőm volt...

Körülnézett az arcokon, ám az eddig mondottak senkit sem gerjesztettek be túlságosan. Csipisz még lelkesebben folytatta:

– Képzeljétek, most a nyáron az adonyi vízi táborban kihúzta a Dugót a vízből, amikor az bele akart fulladni...

Megállt, s leste a hatást. Bubu azonban kissé fanyarul jegyezte meg:

– Egy kicsit nagyon tökéletes. Nem gondoljátok, srácok?

– De! – lelkendezett Pojáca. – Nem láttátok a glóriát? Ott lebegett a homloka körül. Rettentő fényes volt. Úgy látszik, szidolozza, hihhi...

Pojácának rettentő vékony, éles hangja volt, úgy szólt, mint valami csengő, s a nevetése valahol a magas c fölött ért véget. Saját tréfáinak önmaga volt a leghálásabb közönsége, és sohasem lehetett tudni teljes bizonyossággal, hogy a többiek a tréfán nevetnek-e, vagy azért, mert Pojáca „hihihije” olyan komikusan hatott, hogy azon mindenképpen röhögni kellett.

Csipisz mégsem tudott velük röhögni. Belül valami összeszorította a torkát, és már bánta, miért nem volt benne annyi bátorság, hogy hazamenjen Hajóssal. Mit is tudnak ők Hajósról? Ugyan?! És hányszor védte már meg őt! Hányszor segített neki megcsinálni a leckét, s mennyi érdekes dolgot mesélt... Mert Hajós nem csak verekedni tud, de Hajós, az fej is. Állati sokat olvas, és mindent kapásból megjegyez... és meg is érti... Hogyan is magyarázza meg nekik? S megértenék-e?

– Jól van... hagyjátok abba – intette le a társaságot Bubu. Nem akarta, hogy elvadítsák maguktól ezt a kis Bütyköt, mert rajta keresztül akarta megnyerni azt a másikat. Tényleg! Ha az a Hajós megtanítaná őket dzsúdózni. Az érne annyit, mint egy négyes lottótalálat. Akkor biztos, hogy még nagyobb tekintélyük lenne a telepen. Jóindulatúan magyarázta a kicsinek:

– Lehet, hogy ez a Hajós tényleg olyan belevaló, amilyenek mondod, de még nem ismerjük eléggé. Pedig nem járnánk rosszul egymással. És te sem járnál rosszul. Bennünket már ismernek. És ha velünk látnak, akkor tudják, hogy hozzánk tartozol. Akkor senki sem mer majd hozzád nyúlni. Ez pedig, apikám, tudod, mit jelent neked...

Csipisz tudta. Bólintott. És mert már megtanulta, hogy általában valamit valamiért, kicsúszott belőle a kérdés:

– Mit kell tennem?

– Oookos... – veregette meg elégedetten a vállát Bubu. – Nem sokat. Beszélj a barátoddal. Hátha hallgat rád.

– Nem biztos.

– Többször is említsd neki...

Csipisz tanácstalanul széttárta karját. Ancsa pedig megszólalt:

– Bubu, miért kell ezt erőltetni?...

– Bíz ide – mondta a bátyja. – Tudom, mit akarok. S megint Csipiszhez fordult.

– Hová iratkoztatok be?

– A Pepita iskolába. 8. d.

– Remek! Mi is a Pepitába járunk... vagyis az Ancsa már tavaly kijárta.

– És te?

– Tudod, öcsi, nálam akadt bizonyos meg nem értés meg miegymás... de mindegy. Betöltöm a tizenhatot, aztán tehetnek nekem egy szívességet.

Csipisz nem szólt semmit, csak még közelebb húzódott Ancsához.

– Gyerekek, hallottam egy isteni viccet – nyerített fel ekkor Pojáca. – Két légy találkozik az utcán...

S attól a perctől kezdve Hajós lekerült a napirendről. Vicceket meséltek, dumcsiztak egész délelőtt, Csipisz pedig ott ült Ancsa előtt – aki később mondta neki, hogy nyugodtan támaszkodjon csak a lábának –, és hallgatta őket.

Amikor délben széteszlottak, és Csipisz fel akart állni, akkor érezte csak, mennyire megmacskásodott a lába.

3. Az ellenfelek

Kár, hogy augusztus 31-e után mindjárt szeptember következik. S ekkor menthetetlenül elkezdődik...

Kivált nehéz azoknak, akik új iskolában, új környezetben vágnak neki. Főleg, ha a nyolcadiknak.

Csipisz is nagyot sóhajtott, amikor elindult az évnytóra. Még az a szerencse, hogy Hajós is ott bandukolt mellette, s hogy egy osztályba fognak járni.

A tízemeletes szalagházakból gyerekpatakok folytak az iskola felé. Már a neve is olyan muris: Pepita iskola. Hivatalosan, a pecséten ugyan egy szám áll, meg a cím: Kövecses park, de ezt senki sem használja. A telepen az iskolákat színük után nevezték el. Van Piros iskola, Kék iskola, Lila iskola, Sárga iskola, Zöld iskola, s az övük a Pepita iskola. S nemcsak úgy hívják az iskolákat, hanem tényleg olyanok. Így aztán már az elsősök is pontosan tudják, melyik szín irányába kell baktatniok.

Az iskolákat úgy helyezték el, hogy a tanulóknak ne kelljen iskolába menet kocsitakon átmenniök, hanem a betonlapos vagy bitumennel leöntött járdákon érhessék el az iskolát. Legtöbben persze toronyiránt mentek, a parkosított területen keresztül kitaposott gyalogösvényeken.

Ennek minden előnye mellett volt egy nagy hátránya is. Nem volt közben bolt, kirakat, nem lehetett nézgelődni, beugrani a trafikba egy-egy rágógumiért, legfeljebb a cölöpváron vagy az egyensúlyozó gerendákon ügyeskedve lehetett változatossá tenni az iskolába vezető utat.

Az iskolának fehérre festett vaskerítése volt, alig mellig érő – inkább csak jelkép vagy dísz, mint akadály –, salakos kézilabdapálya volt előtte, meg súlylökőkör, s az egész épület vasszerkezetből épült, hatalmas üvegablakkal.

A megnyitó az udvaron volt. Igazgatói szónoklattal, kórossal, szavalattal, ahogy az lenni szokott.

Az osztályokat oszlopokban sorakoztatták fel. Nagyon sok osztály volt. A másodikosoknál még f osztály is volt. A nyolcadikosoknál a d volt az utolsó.

Hajós és Csipisz egymással beszélgetve méregették a társaságot. Látásból ismertek közülük már két-három fiút, névről csak Bubut, Hebegőst és Pojácát, akik ugyancsak félrehúzódva, láthatólag külön kasztot képviseltek.

Előkerült az oszifő is. Negyvenöt körüli férfi, köpcös, közepes termetű, kerek arcú, feje hátul a tarkóján kopaszodik.

Faragónak hívják, és történelem–magyar szakos.

Amikor vége lett az ünnepségnek, Faragó magával cipelte a társaságot az osztályterembe.

Itt nem öreg, kissé megfaricskált, firkáit padok voltak, hanem csővázás modern padcsodák.

A fiúk leültek helyükre, csak kilencen álldogáltak tanácstalanul. Az újak, akik a nyáron költöztek be. Közöttük Csipisz és Hajós. Amikor elült a mocorgás, az álldogálóknak barátságosan odaszólt Faragó:

– A szabad helyekre, gyermekeim.

Csipisz Hajóssal ült egy padba, hátul, a tanterem belső sarkában.

Amikor elcsendesedtek, az oszifő megállt az első pad előtt, s körüljártatta tekintetét.

– Nna, akkor először lássuk csak, kikkel szaporodtunk tavaly óta? Álljanak fel, akik a nyáron költöztek a telepre.

A kilenc új felállt. A többiek méricskálták őket.

– Szóval ti... – nézegette őket Faragó. Adataikat már ismerte, de azt, hogy kiben milyen képesség, milyen tulajdonságok lakoznak, csak ezután derül majd ki. A hozott bizonyítvány sok mindent elárul, de nem mindent. Nincs benne a gyerekek jelleme. S Faragó nem csak a jegyeket nézte. Nagyon nehéz dolga van egy osztályfőnöknek ilyen új iskolában. Kegyetlenül nehéz a dolga. De éppen ez a szép benne. S Faragó, bár kissé tudálékosnak hatott, a szíve mélyén vérbeli pedagógus volt.

Most is, igazság szerint hazaengedhette volna a gyerekeket, de ő szerette volna őket kissé szemügyre venni. Főleg az újakat.

– Köszönöm. Üljetek le. Szóval kilencen. Nem lesz könnyű dolgatok, hogy most, a nyolcadikban... de majd segítünk.

Aztán járkálni kezdett a gyermekek között. Először hátrament, ahol Hajósék ültek. S nem a nagyobbikhoz fordult, hanem a kisebbikhez.

– Téged, kicsi, hogy hívnak?

– Csipisz... akarom mondani...

Enyhe derülség futott végig az osztályon. Végigborzolta a gyerekek nevetőidegeit, megcsiklandozta a torkukat, s szelíd vihorászással töltötte be a termet.

Csipisz ettől zavarba jött, s elhallgatott.

Faragó bátorította.

– Nna, folytasd csak. A nevednél tartottunk.

– Ja... az Szíjjártó Kázmér, de a Kázmért nagyon nem szeretem.

– Kérlek – mosolyodott el Faragó –, ha a „Csipiszt” jobb szereted, szólíthatlak én is úgy – és barátságosan, szinte simogatóan nézett barna szemével.

– Csipisz... Csipiszke... hihihih... – hallatszott elfojtva a másik oldalról Pojácá hangja, s erre kirobbant a nevetés.

Faragó megvárta, amíg végighömpölyög az osztályon, aztán, mintha csak ketten lennének, azt mondta Csipisznek:

– Látod, édes fiam, vannak mulatságos dolgok az életben. De ne bántson. Tudod, engem sem zavar, hogy a hátam mögött „Kinizsi Pálnak” neveznek. És miért? Azért mert egyszer fél kézzel, a zakójánál fölemeltem – s most megkeményedett a hangja – „hihihi” barátunkat, hogy megtudja, van itt erő, csak nem szoktam élni vele. Egyrészt mert, ugyebár, tiltja a rendtartás, másrészt pedig ellenkezik az elveimmel. Igaz, „hihihi” barátom?! – fordult Pojácához, mire az engedelmesen felállt, tisztességtudóan meghajolt, s szerényen válaszolta:

– Igaz, tanár úr.

Amikor aztán Faragó hátat fordított, Pojácá grimaszt vágott, de ezúttal nem nevettek rajta.

– Egyébként pedig – folytatta az oszifő – a neveken nem érdemes vihorászni. Valamikor tulajdonságokból, foglalkozásokból születtek a vezetéknevek. Így lett valaki Kis vagy Nagy, Sánta vagy Bátor, Kovács vagy Lakatos, te meg, fiam, nyilván termeted után, Csipisz. Különben pedig jegyezd meg, hogy Botond is kicsi volt, mégis beverte buzogányával a bizánci várkaput.

– Hogy oda ne rohanjak – mormolta Bubu, éppen hogy hallhatóan.

Faragó sarkon fordult.

– Szólt valaki?!

– Ááá, dehogyis, tanár úr, senki... – nézett pimaszul a szemébe Bubu.

Páran, akik nem estek Faragó látószögébe, kuncogni kezdtek.

– Szóval senki?... – kérdezte a tanár.

– Persze hogy senki! – erősködött Bubu. Az osztályfőnök szeme megvillant.

– Nos, ha ennyien hallották – nézett körül az imént még kuncogókon Faragó –, akkor tényleg *egy senki* szólt.

Erre már kibuffant a nevetés. Faragó pedig Bubuhoz fordult.

– De magadra ne vedd, édes fiam, mert az fájna a szívemnek, mint Kanizsai Dorottyának a mohácsi csatamező.

A nevetés felszabadultan gurgulázott végig, csak Bubu nézett komoran körül, szívében átkokat szórva, elméjében véres bosszút forralva „Kinizsi Pál” ellen.

Faragó ez után a közjáték után nyugodt, barátságos hangon folytatta, ahol az imént abbahagyta.

– Nnna, szóval térjünk vissza csak hozzád, Csipisz fiam. Melyik iskolából jöttél?

– A Klarinét utcaiból.

– Helyes. És azt meg tudnád nekem mondani, hogy ki volt Aulich Lajos?

Bütyökben fennakadt a lélegzet. Most, amikor már kezdett megbarátkozni Faragóval, igazán barátságatlan cselekedet volt egy ilyen nehéz kérdés. Hallgatott.

– Nos?

Csipisz akadozva nyögte ki:

– Valami nagy ember.

– Ez kétségtelen – nézett rá Faragó, s megenyhülten folytatta. – De mikor és hol? Nem feltétlenül kell tudnod, mert név szerint nem iskolai tananyag. Csupán kíváncsi vagyok. Nos? Nem tudod? Ki tudja az újak közül?

Néma csend, majd pár pillanat múlva, amikor senki sem válaszolt, Hajós megszólalt:

– Honvédtábornok. A szabadságharc utolsó hadügyminisztere. A tizenhárom aradi vértanú egyike.

Faragónak felcsillant a szeme.

– Remek. Hogy hívnak?

– Hajós Laci.

– Melyik iskolából jöttél?

– Ahonnan Csipisz. Együtt jártunk.

– És te honnan tudtad mindezt?

Hajós egyszerűen, minden póz nélkül csak ennyit felelt:

– Szeretek olvasni.

– Helyes – csillant fel Faragó szeme. – És azt meg tudnád-e mondani, mikor adták ki az Aranybullát?

– Ezerkétszázhuszonkettőben.

– És hogy hívták Kolumbusz Kristóf vezérhajóját?

– *Santa María*.

– Hát azt, hogy kiknek az utolsó uralkodója volt Atahualpa?

– Az inkáké, a spanyolok ölték meg – felelte azonnal, töprengés nélkül az új fiú.

– Remek! És ez sem kötelező tananyag. Sőt!... De érdeklődést jelez. Vannak jó páran az osztályban, akik példát vehetnének rólad, Hajós fiam.

Laci igazán nem akart tündökölni, főleg a többiek rovására nem, de nem tehetett ellene. Így jött ki a lépés. Biztos volt benne, hogy az iménti dicsérettel jó pár irigyet és haragost szerzett magának. Beletelik majd kis idő, hogy rájöjjenek: ő igazán nem nyalizós fajta.

Csipisz viszont szinte sugárzott barátja árnyékában. A dicséret sugarai őt kezdték melengetni, diadalmasan körülnézett, mintha csak azt kérdezné: „No, micsoda barátom van nekem?” De

amikor tekintete összevillant Bubu szemének villámaival, lehervadt arcáról a mosoly. Érezte, hogy valami lóg a levegőben.

Amikor Faragó elbocsátotta a jónépet, s kiözönlöttek az udvarra, Csipisz kicsikóként ügetett Hajós mellett. A többiek csoportokba verődtek. A lányok nyári szerelésükről tartottak egymásnak kiselőadást, lelkesen és felnőttesen, s lehetőleg úgy, hogy a fiúk is hallják. Azok viszont, egy-két kivételtől eltekintve, külön vonultak, hadd lássák, nem érdekli őket a komolytalan locsogás.

Bubu Hebegős és Pojaca kíséretében „vonult ki”. Amerre mentek, útjukból eltárgultak a többiek. Érződött, hogy tartanak tőlük. Bubu megszaporázta lépteit, s a kapu előtt utolérték Hajósékat.

– Egy pillanatra – szólalt meg rekedtes, mutáló hangon, amit még szándékosan is mélyített, hogy legalábbis baritonnak hallatszzék.

A beszélgető csoportok felkapták fejüket, de csak fél szemmel, feltűnés nélkül sandítottak oda, várván, hogy mi lesz. Tudták, hogy Bubu nehezen felejt el, ha betartanak neki. Már pedig ez az új fiú akaratán kívül is, de megszégyenítette őt. Nyilvánvaló, hiszen Faragó, bár nem említett neveket, amikor a srácot példának állította, de tekintete legtovább Bubun állt meg.

– Parancsolj – állt meg Hajós, s vele együtt Csipisz is. Bár egy kissé óvatosan arrébb húzódott, hogy amennyiben ütésre kerülne sor, ne ő kapja az elsőt.

A csoportokra bomlott osztály hirtelenjében egyetlen nagy füllé és szemmé változott.

– Hallod, azt mondta neki, hogy „parancsolj”... Haláli – súgta oda Branuska Klári, az osztály hírharangja Gulyás Sárinak, aki az imént máris kijelentette, hogy csípi ezt az új fiút.

– Hallom – felelt izgatottan Sári, aki határozottan aggódni kezdett Hajós testi épségéért.

Bubu hosszú hatásszünetet tartott. Hajós pedig látszólag teljesen nyugodtan és elfogulatlanul, megismételte.

– Parancsolj.

Bubu eddig nem volt hozzászokva ehhez a nyugodt, elfogulatlan tónushoz. Megszokta, hogy az osztályban – ha nem is eszét, de erejét feltétlenül – tisztelik. Pontosabban, félnek tőle. Ami pedig Bubu szerint egy és ugyanaz. Eddigi életében valahogy állandóan azt tapasztalta, hogy mindig az erő kerül ki győztesen az összecsapásokból.

Bubunak – teljes nevén Zaremba Pálnak – az apja József-város szerte híres kötekedő volt. Amikor törzshelyén, a Zöld Hordóban a pincér kivitte neki a huszonötödik féldecit, egyben már riasztotta is a törzsvendégeket. Azok gyorsan fizettek, s félórára kivonultak ultizni a Kreutzer Gyula térre.

Azalatt ugyanis Zarembánál betelt a mérték, kihajította a kocsmából az aznapi egy-két áldozatot, aztán megivott egy korsó sört, egy deci rummal, s elment haza, boldogítani a családját. Bubu – a kis Zaremba – már az utca végéről leste, mikor közeledik a „fater”. Gyorsan riasztotta anyját, hűgát, s ha szerencséjük volt, eliszkoltak. Ha nem, akkor megkapták az aznapra esedékes ruhát. Testükön így aztán kék váltakozott a lilával, zölddel, sárgával és feketével, aszerint, milyen idősök voltak ők, és milyen erősek voltak az ütlegek.

A szomszédok hallották, de nem mertek beleavatkozni az üzlethelyiség-lakásban folyó családi nézeteltérésbe. Utólag persze sajnálkoztak, de segíteni????!

– Megálljatok csak! Félték ti még tőlem is... – határozta el vagy hétéves korában Pali, aki elkezdte az embereket két csoportra osztani. Erősekre, bátrakra, akiknek mindent lehet, és gyengékre, gyávákra, akik arra valók, hogy az erősek uralkodjanak rajtuk.

Először a hűgán kezdte, de Anca alig egy évvel volt nála fiatalabb, s amikor elhagyták a tizenkettőt, oly gyorsan megerősödött, hogy Bubu megtanulta tisztelni őt.

Amit nem kapott meg odahaza családjában, azt igyekezett meglelni az általa vezetett galeriben. A telep iskolásai tartottak tőlük, a nagyobbak pedig már úgymint dolgozni jártak, vagy középiskolába, szóval legalább „két súlycsoporttal” feljebb voltak, amint Hebegős szokta mondogatni.

Míndez persze nem volt ráírva Bubura, miként az emberekre általában nincs ráírva életük, csak nyomaiból lehet következtetni arra, mik húzódnak meg a dolgok mögött.

Bubu lezser volt, nemtörődöm, kissé elhanyagolt, s miként azt odahaza megszokta – nem tűrt ellentmondást. Ennyit láttak a többiek. Különben pedig tartotta magát anyja mondásához: „Az ember ne teregesse ki a szennyését, mert úgyse mossa ki más a bajból.”

Hajós az egészségből csak a felelősségre vonó felszólítást érzekelte. Nem akart kötekedni, de meghátrálni sem fog. Nem szokása. Amit kap, elteszi magának, amit ő oszt, az viszont a másoknak fáj. De csak akkor, ha már semmiképpen sem lehet elkerülni az összeakaszkodást. Mindenesetre úgy helyezkedett, hogy az iskola kerítése a háta mögé essék, mert akkor csak a szemből támadókra kell figyelnie.

Bubu tétovázott. Egyrészt túl közel volt az iskola, kiláthatnak, s már tavaly is túl sok volt a rovasán, másrészt nem akarta elveszíteni a jövőbeli galeritagként számon tartott dzsúdost. Viszont ha most, a többiek előtt meghátrál, vagy csak egy keveset is enged, akkor ökölrel kivívott tekintélye szenved csorbát. De hátha sikerül a másikat szóval is visszavonulásra bírni?!

– Örülsz, hogy bevágódtál nála? – kérdezte gúnyosan.

Hajós kérdéssel válaszolt:

– Miért? Baj, ha az ember tud valamit?

– „Valamit” azt lehet. De te feljebb srófolod a normát... „Hajós fiam”... – s a megszólítással Faragót utánozta.

– Csak arra feleltem, amit kérdezett.

A válasz csöndes volt, határozott, nem provokáló. Gulyás Sári meglökte könyökével Branuska Klári karját.

– Oltári! Nem fél tőle! – S tekintetével szinte búvöltni akarta Lacit, de az éppen nem ért rá arra, hogy vele foglalkozzék. Pontosabban észre sem vette őt. Ugyanis éppen Bubuvál nézett farkasszemet.

– Nem muszáj mindent elmondani, amit tudunk. Megértetted?

– Ha akarom, megértem – felelte diplomatikusan Hajós.

– Éés??? Akarod?! – tett feléje Bubu egy fenyegetésnek is felfogható lépést.

A lehetet is meg lehetett volna hallani, olyan csend lett. Csak a játszótérről szűrődött ide a zsvivaj.

Most... most dől el, hogy behódol-e az új srác.

Hajós szinte érezte a feléje irányuló tekinteteket. Nem akart verekedni, főleg az iskola előtt nem, s mindjárt az első napon, de erre a kérdésre csak nemmel válaszolhat.

Már éppen nyitotta volna a száját, amikor az iskola kapujában megjelent Faragó. Kényelmesen lóbálta aktatáskáját, s arcát odatartotta a napnak, tüntetőén mutatva ezzel, hogy számára a mai munkanap véget ért, s a tanár is szereti a meleg szeptembert, a jó levegőt, a napot.

Bubu észrevette a közeledőt.

– Jó... most ne válaszolj. Majd legközelebb... – mormogta halkán, hogy a tanárig ne érjenek el a szófoszlányok.

– Kérlek. Ahogy gondolod – mondta Hajós, de nem mutatta ki, hogy megkönnyebbült.

Ekkor ért hozzájuk Faragó. S nem volt teljesen véletlen, hogy éppen ekkor. A tanári ablakából világosan látta, mi készül. Elejét akarta venni.

– Mi az, barátkozunk? Barátkozunk? – kérdezte meglepetten, de senkitől sem várt választ. Az sosem árt. Hanem tudod. Hajós fiam, én is szeretnék alaposabban megismerni. Merre mész? Arra? Jó. Én is arra lakom. Elkísérlhetesz.

– Igenis, tanár úr... – mondta Hajós, s megérezte, hogy az új oszifőnök sem lesz rosszabb, mint a régi iskolában Kószáló tanár úr volt. Igaz, ő földrajz–biológia szakos volt, de ő is szakasztott így jelentette ki hét közben, valamelyik óráján az osztályának: „Gyerekek, vasárnap elmegyek kicsit kószálni a hegyekbe. Aki akar, velem tart.”

Általában öten-hatan is akartak.

Igaz, „Kószáló” tanár úr – a kirándulásokon még így is szólították, nem a nevéen – vagy tíz évvel fiatalabb volt, s remek úttörővezető és vízi ember is volt, az új oszifő komolyabbnak látszik, de máris belopta magát Hajós szívébe.

Hajós tehát Faragóval távozott. S voltaképpen mindenki megkönnyebbült. Még Bubu is örült, hogy tekintélyvesztés nélkül úszhatta meg a dolgot.

– Ennek is pont most kellett jönni! – mondta hangosan, hogy mindenki hallja, amikor Faragóék már kellő távolságban voltak. Ebből pedig nyilvánvaló lehetett, hogy ha Faragó nem jön éppen akkor, az új srácot úgy kell összevakarni a földről.

– Cö-cö... jegyezte meg Gulyás Sári, de aztán vissza is ment az iskolába, ahol halaszthatatlan elintéznivalója akadt.

Csipisz magára hagyatva állt a kerítés mellett.

Kissé behúzta vállát, tartott tőle, hogy Bubu haragjának maradéka reá száll, de mégsem loholhatott Faragó után, azzal, hogy „velem is beszélgessen a tanár úr”. Bár Hajós igazán szólhatott volna, hogy a barátja is abban a házban lakik. S Csipisz kissé neheztelni kezdett a távozóra.

Bubu rápillantott az összehúzódkodóra, majd a távozó után nézett, s megszólalt:

– Na tessék! A barátod! Most nyal neki! – és kiköpött.

– Nem... a Hajós nem benyalós – akarta ösztönösen védeni őt Kázmér, de mégsem szólt. Egyrészt nem merte védeni, másrészt úgy érezte, Bubu megállapításában van némi igazság. De az utánaköpést, azt mindenképpen elítélte.

– Na, jól van. Jössz? – kérdezte kegyesen Bubu, s társaival együtt elindult a tér felé.

Miután Csipiszt senki más nem hívta, nem kérdezte, mi mást tehetett volna, csendesen ódalgott a nyomukban.

4. A fogadalom

Amint a nap elhagyja delelőjét, s elkezd lefelé bandukolni az égen, úgy bomlik ki az édes szabadság.

Először az iskolásokra köszönt rá, majd véget ér a gyárakban a délelőtti műszak, s később otthagyják íróasztalukat a mindenféle rendű és rangú hivatalnokok is.

A délelőtt álmosan pihenő lakótelep megtelik étellel. A gyerekek birtokukba veszik a pingpongasztalokat, mászókat, pattog a foci, majd megtelnek az ABC-áruházak, teli cekkeres asszonyok sietnek az óvodákba a kicsikért, az utizok elfoglalják helyüket a betonból öntött törzsasztaloknál, fiatal apák csecsemőket cipelnek haza a bölcsődéből, totyogósokkal telnek meg a homokozók, ráérő apukák tollaslabdázna kamaszodó csemetéikkel, vagyis teljes a „nyüzsi”.

Miután Csipisz is teljesítette Jadwiga nagy minden aznapi óhaját és sóhaját, vagyis bevásárolta, amit a nagy felírt neki, elkapta őt az unalom és a mehetnék.

Először Hajóshoz ugrott be, hogy magával csábítsa, de nem lehetett őt elcibálni a *Marco Polo* című könyv mellől, pedig akkor már harmadszor olvasta. Csipisz tehát kénytelen volt egyedül nekiindulni. Krisztiék háza felé vette útját, hátha szerencséje lesz, és tud vele kicsit beszélgetni. Csak az a kár, hogy olyankor többnyire ott van velük az Ildi is, s előtte mégsem mondhatja el mindazt, amit egyszer már szeretett volna Krisztinek megvallani. Bár azt, hogyan is fogjon hozzá, és mit mondjon, eddig még nem sikerült kitalálnia.

Kriszti húgával együtt kint ült az erkélyen. A másodikon kaptak lakást. Csipisz fölkiabált.

– Sziasztok, lányok!

– Hahó, Csipisz! – hangzott a válasz.

– Lejöttök?!

– Anyu megtiltotta! – süvöltötte Kriszti helyett Ildikó.

– Fölmenjek?!

– Fél óra múlva. Ha anyu hazajött – hajolt ki a korláton Kriszti.

Csipisz nyelt egyet. Nem erre a válasza számított. Azt ugyan nem remélte, hogy Kriszti a nyakába ugrik – az utóbbi időben annál sokkal tartózkodóbb –, de valamivel nagyobb lelkesedést és egy szívélyes meghívást igazán elvárhatna az ember.

Azt persze nem tudhatta, hogy Kőrösi anyuka szigorúan a lányok lelkére kötötte, hogy csak akkor mehetnek le a ház közelébe, ha már hazajött, s pajtást is csak akkor fogadhatnak, ha már felnőtt is van odahaza. Ugyanis határozottan féltette lányait. Főleg Krisztit, aki már kezdett nagylányosodni. S annyi mindenfélét hallott már a lakótelepi fiúkról, hogy jobbnak látta, ha minden bajnak elejét veszi. Kriszti ugyanis kimondottan csinos volt. Meg amúgy is, annyi mindent beszélnek. Mondták, hogy valahol a telep másik végén, az erdő felőli oldalon valami szatír megölt egy gyereket, de hiába keresgélte a hírt az újságokban, nem jelent meg semmiféle rendőrségi közlemény. Attól persze még előfordulhatott. S jobb óvatosnak lenni.

Így hát az anyai óvatosság – legalábbis egyelőre – szobafogságot jelentett a Kőrösi lányoknak.

Csipisz mindebből csupán az elutasítást érzékelte, s ez határozottan sebet ejtett ébredező férfiúi önérzetén.

– Jó! – jelentette ki komoran, majd hozzátette – lehet, hogy visszajövök. Persze, csak ha ráérek!

S peckesen, úgy, hogy azok lássák, ő igazán nem pincsikutya, ellejtett a játszótér irányába. Hátha ott akad valami érdekes.

Ancsa a padon ült, és határozottan utálta a világot. Mára véget ért a meló, de legfőbb ideje volt, mert Kurucz úr, a zöldséges, akinél a vásárcsarnokban kiségetett, hátul a raktárban megint kerülgetni kezdte, s közben azt duruzsolta, ha Ancsának esze lenne, többet is kereshetne. Sokkal többet. Persze, mindez azután történt, amikor a felesége már hazament.

A lány azonban kijelentette: „Tessék engem békén hagyni, mert holnap szólok a Kurucz néniéknek!”, de a férfi kinevette.

– Mit gondolsz, kisanyám, a feleségem melyikünknek fog hinni: neked vagy nekem?!

Kissé fölényesen mondta, de azért tovább már nem macerálta.

Milyen piszok alakok vannak! – töprengött Ancsa, aki egész eddigi életében nem sok jót ért meg.

Sem apjában, sem a pótapukákban nem sok öröme tellett, anyja pedig belefásult az életbe.

Amikor Ancsa tavaly elvégezte a nyolcadikat, kereskedelmi tanuló szeretett volna lenni, ám Bagaméri apuka határozottan kijelentette, hogy menjen inkább dolgozni, eleget tartotta már őt.

S mert a csarnokban a maszekok jól megfizették a segítséget – ő pedig végül mégiscsak eladásban segédkezett –, a lány ottragadt. Helyes volt, talpraesett, így főleg a férfiak vásároltak nála szívesen.

Ott akadt össze Pacséri Tibivel, a focistával is, aki már akkor tagja volt az ifi válogatott keretnek. Három évvel volt idősebb nála, jóképű, magas srác volt, menő is volt, s Ancsa örült, amikor a fiú elkezdett vele járni. Pénze is volt rogyásig, presszóba jártak meg táncolni, elkísérte őt a meccsre, és Ancsa, aki eddig több verést élt meg életében, mint jó szót, még volt annyira naiv, hogy hitt Pacsérinak. Elzsongították a vallomások, a fiú ígéretei, csókjai, s azt hitte, örökké tart. Képzeteiben barátságos családi otthon jelent meg, kocsis, külföldi utak, s az ember maga szötte álmának nehéz ellenállni. Testestül-lelkestül a Pacsérié lett. Amikor aztán a srác unni kezdte a nagy ragaszkodást, s egy jól sikerült buli után Ancsát, aki már meglehetősen spicces volt, két haverjának is átjátszotta, a lány egyszeriben lehuppant a földre. Nagyot nyeklett, és több mint egy hónapig némán nyalogatta a lelkén ejtett sebeket.

Odahaza még annyit sem vettek észre az egészből, hogy megkérdezték volna tőle, „mi újság?”

Azóta jár Bubuval és a galerival. Érettebb és felnőttebb mindannyiuknál, de valaki csak kell az embernek, és ezek közül a srácok közül senki sem akar tőle semmit. Elmarháskodnak, és Ancsa a felnőttek között kezdte megtanulni, milyen jó is gyermeknek lenni. Na és, ha Bubuék olykor verekszenek? Ha ütnek? Ha félnek tőlük?! Még mindig jobb, mintha őket ütnék.

Azt, hogy másképpen is lehetne élni, Ancsa eddig legfeljebb egy-egy könyvben olvasta, de tapasztalni sohasem tapasztalhatta.

S ma ez a rohadt Kurucz is! Pedig majdnem az apja lehetne! Három hónappal ezelőtt a Gárdosit pont ezért hagyta ott! Hát mindenki egyformán szemét lenne?

Éppen itt tartott gondolataiban, amikor vékony gyerek hang riasztotta fel.

– Szia...!

Csipisz volt az, aki egymagában kódorogva végül is örült, hogy talál valakit, akit megszólíthat. Ugyanis határozottan társas lény volt, egyedül nem tudott mit kezdeni idejével.

– Szia – felelte a lány, s nem bánta, hogy valaki elhessenti komor gondolatait.

– Leülhetek melléd?

– Gyere, Kicsi.

Csipisz nem kérte magát. Odafészkelődött a padra, vagy jó karnyújtásnyira a lánytól, két kezével maga mellett megtámasztotta magát, s a lábával harangozott.

– Jöhetsz közelebb is. Ha nem félsz tőlem – mondta a lány, s a hangja megint búgott, birizgált.

„Mintha simogatna” – suhant át egy pillanatra a fiún, de amilyen gyorsan jött a gondolat, úgy el is szállt.

– Mehetek – mondta, s két-három tenyérrel közelebb csúszott.

Ancsa valahogy határozottan örült neki. Valaki, aki még nála is esendőbb, gyámoltalanabb, aki még az ő védelmére is rászorul. Szívében anyai érzések gerjedeztek, s kezével megsimogatta a fiú fejét.

– Mi az, Kicsi, unatkozol?

– Mondjuk – felelte Csipisz, s valahogy semmi zavart nem érzett.

– Mondjuk, hogy én is – nézett rá a lány, majd kijelentette: – Unatkozhatunk együtt is. Úgy könnyebb.

– Jó – hagyta rá Csipisz. Fel sem ötlött benne, mi lesz, ha megjönnek a többiek, s akkor neki megint le kell ülnie a pad elé, a földre. Most csak ült Ancsa mellett, s valahogy biztonságban érezte magát. Úgy, mint a Hajós mellett, de azért ez egy kicsit mégiscsak más volt.

– Hát a haverod? – kérdezte a lány.

– Olvas.

– Krimet?

– Á, valami útleírást. A Marco Polóról.

– Az ki?

– Valami velencei.

– Szóval egy digó.

– Az meg mi?

– Olaszok. Sok csinos van köztük. De csak fűzik a magyar csajokat. Aztán meg lelécelnek. Ez a Marco sem lehet különb.

– Ez már meghalt. Még a középkorban.

– Ja?! Akkor mi az érdek és benne?!

– A Hajós nem bírja letenni. Állati sokat olvas.

– Én csak a krimiket szeretem, meg a szerelmeseket. Azt is inkább a tévében.

– Én is megnézem, ha a nagy hagyja. A tizenhat éven felülieknél mindig beküld aludni. Azt mondja, hogy nem nekem való.

– Hülyeség. A legtöbben nincs is semmi. Esküszöm, a *Kék fény* sokkal izgalmasabb.

– Azt én is nézhetem. Lehet, hogy elmegyek detektívnek. Csak a Hajós azt mondja, ahhoz sokat kell tanulni... Én meg csak közepes vagyok.

– Rá se ránts. Én is az voltam. Elvégre nem mindenkinek szikrázhat az agya. Nem igaz?

– De. Igaz.

Jó darabig beszélgettek. Nem volt túlságosan magasröptű eszmecsere, de mind a ketten jól érezték magukat. S Csipisz önkéntelenül is kissé természetesebbnek érezte magát attól, hogy egy ilyen nagylány, mint az Ancsa, akinek már akkora mellei vannak, hogy akár gyereket is szoptathatna belőlük, úgy beszélget vele, mintha semmi különbség sem lenne közöttük. És egyáltalán nem játssza meg magát, ami Krisztinél bizony néha előfordul.

Negyedórája ülhetnek, amikor megjelentek a többiek. Kissé meglepődtek rajta, hogy Ancsát meghitt dumapartiban találják azzal a Bütyökkel vagy mivel, de nem szóltak, csak elkezdtek leülni a padra. Először Bubu, aztán Arany, majd Darus. Hebegősnek a helyét Csipisz foglalta el.

– Tttűnés – mondta a szeplős, s Csipisz máris készségesen ugrott volna, de Ancsa megfogta a karját.

– A Kicsi itt marad.
– Ddde... – tiltakozott a hely nélkül maradt, ám Ancsával nem mert ellenkezni, így hát leült Pojáca mellé a főre.
Csipisznek irtóra jólesett a dolog, de magában félt, hogy Hebegős holnap a suliban leveri rajta a nyilvánvaló sérelmet.
Hallgattak. Majd Ancsa határozottan kijelentette:
– Bevehetnénk magunk közé...
– Eeezt a nnyamvadékot?! – horkant fel Hebegős.
– Még a kinézése is gyáva – szólalt meg Darus, aki nem kedvelte a sok beszédet, inkább cselekedett.
– Holnap meg egy óvodást, mi?! – sziszegte Pojáca, aki még nem felejtette el Faragó délelőtti kijelentését.
– A haverját, azt lehetne, de ezt... – mondta Arany, aki szőke létére cigánylány volt, és odahaza is nagyon unta gyámolításra szoruló kistestvéreit. Igaz, még csak hetedikes volt, de évet vesztett, és majdnem olyan magasra nőtt, mint Ancsa.
Mindannyian Bubura tekintettek. Tőle várták a döntést.
A vezér láthatólag gondolkozott.
– Rendes srác, és jól lehet vele dumcsizni! – mondta nyomatékosan Ancsa.
– De girnyó! – süvöltötte Pojáca, Csipisz pedig csak lapult Ancsa mellett, érezve annak biztonságot sugárzó testmelegét.
Voltaképpen igazán semmi sem kötötte hozzájuk, csak Ancsa, akivel az imént már olyan jól megvoltak, mintha régóta ismernék egymást. S ahol Ancsa van, ott ő sem bánna, ha ellehetne.
– Mit kezdünk vele?! – szólalt meg végül is Bubu.
– Amit magunkkal! Mit számít az, hogy eggyel több vagy kevesebb?! – védte őt harciasan pártfogója.
Bubunak semmi kedve sem volt összeveszni hűgával. Elvégre, ha verekedésről volt szó, ért annyit, mint a Hebegős, és kétszer annyit, mint Pojáca. És ha a nagyobb srácok beléjük akartak kötni, Ancsa nyelve, és nem a saját erejük védte meg őket.
– De te akartad... – mormogta úgy, hogy az félig-meddig beleegyezésnek is számított. – Te pedig, Bütyök – fordult teljes galerifőnöki mivoltában Csipiszhez –, jól jegyezd meg, aki hozzánk akar tartozni, annak hozzánk kell alkalmazkodnia, és nem máshoz! Megértetted? – S jelentőségteljesen bámult Csipiszre.
– Meg – nyelt nagyot a kisfiú, s egy pillanatra belesajdult, hogy mit szólna ehhez a Hajós, ha hallaná. Biztos, hogy ellenezné. De a Hajós nem jött le vele, a Kriszti sem jött, Ancsa pedig odaültette maga mellé. És Ancsa klassz lány. És még a focistát is meg tudná neki bocsátani, ha pár évvel idősebb lenne, és arról lenne szó.
– Akkor most leteszed a fogadalmat – jelentette ki Bubu, halálos komolysággal, mint a végső csatára készülő igazi vezérek, s ebben, minden félelmetessége ellenére is, volt valami titokzatos, valami izgató, teljesen új Csipisz számára.
Bent, a Klarinét utcában több volt a nyugdíjas meg az öreg házaspár, kevesebb a gyerek, s bár két-három barátja mindenkinek akadt, nagyobb csoportjuk csak az úttörőknél volt. Az pedig megint más. Ott megvannak a törvények, a szabályok, tudja, hogy Hajós az őrsvezető, és Kószáló tanár úr a parancsnok. Mindenkire lehetett számítani, mindent ki lehetett előre számítani, s bár nagyon gyakran csináltak klassz dolgokat, de valahogy hiányzott a bizonytalanság titokzatossága.

Ez valahogy nem olyan előre megtervezett, jól fészült dolog, hanem valami más. S Csipisz mindig is kíváncsi volt, s nem nagyon bánta soha, ha sodorják őt az események.

– Felállni! – adta ki a parancsot Bubu, aki valamelyik filmben látott hasonló ceremóniát, de már meg nem tudná mondani, melyikben.

Engedelmeskedtek.

– Állj elé!

Csipisz idegei vibrálni kezdtek, s úgy érezte, mintha reszketne a lába, amikor végrehajtotta, amit mondtak neki.

– Gyűrűbe fogni!

A többiek ekkor kört alkottak a jelölt körül, s erős csuklófogással markolták meg egymás kezét.

– Mondd utánunk! Fogadom...

Bubu hangja határozott volt és katonás. Olyasforma, mint amikor az április negyedik díszszemlén jelentést tesznek. A többiek mint egy kórus, ismételték meg a vezér szavát. Tömören és együtt pattogtak a szavak, csak Ancsa hangjának bugása, Pojáca magas, fiszulás szava, és Hebegős dadogása vált ki egy-egy alig érzékelhető pillanatra a közösen ejtett szövegből. Ám ezt Csipisz most észre sem vette, sőt úgy érezte, mintha nem csupán néhány ember, de egész sereg mondaná azt, aminek megismétlését és megtartását ezután majd tőle is elvárják.

Vékony hangja szólóban ismételte a többiek után:

– Fogadom...

– Hogy miként egy ez a gyűrű, egy leszek én is a társaimmal.

– Betartom az összes szabályokat...

– Engedelmeskedem vezérem parancsainak...

– Nem köpöm el közös titkainkat...

– Semmilyen körülmények között...

– És ha mégis megszegném fogadalmamat...

– Sújtson le rám társaim haragja...

– Úgy, most állj be a körbe.

Beállt. Egyik oldalról Bubu fogta meg a csuklóját, a másiktól Hebegős. Mindkettőjük tenyerének olyan erős szorítása volt, hogy szinte fölszisszent bele.

– Egy a gyűrű...

S most már a többiek is együtt ismételték vele.

– Egy a csapat.

– Egy mindenkiért, mindenki egyért.

Még egy szorítás, aztán a tenyerek szétkulcsolódtak, a komoly arcok megenyhültek, s Bubu bizalmasan, barátosan hátba vágta az új tagot.

– Oké! Velünk jöhetsz!!!

Közben egy pillanatra az is felvillant benne, hogy lám csak, azt az új srácot, a Hajóst, egyvalamiben mégis csak legyőzte. A régi haverja, ez a Bütyök vagy mi, ezután neki, Bubunak kell, hogy engedelmeskedjen.

5. A galeri elindul

Kevés izgalmasabb dolog van a világon, mint amikor egy lakótelep megszületik. A város szélén, ott, ahol már csak elszórtan állt egy-egy kopottabb családi kulipintyó, ahol a bolgárkertek melegházainak üveglakói jelentették az emberi civilizációt, ahol sárgarépa, saláta- és káposztafélék nőttek, s ritkaságként lilán gubbasztott tövén néhány török paradicsom, a mérnöki vonalzó nyomán egyszerre csak megjelennek a földgyaluk, markolók, úthengerek, betonkeverő gépek. Csövek kerülnek a földbe, markolók sebzik a kerteket, s a megkötött betonlap mellé trélerek hordják az előregyártott paneleket, toronydaruk magasodnak, s a csendes, falusias táj helyét lépésről lépésre elfoglalják a tízeleteres sávházak, pontházak. Arrább még ott éktelenkedett a város évtizedeken át idehordott egykori szemete, nyári napokon porral kevert futóhomokot hord a szél, de nőnek a házak, s a hepehupás, építéstől szabdalt buckák között megjelennek az első ideiglenes faelemekből összerakott közértek, zöldségüzletek. S a portengeren vagy őszi latyakon először csak egy ház néhány száz lakója gázol át, aztán már ezren vannak, tízezen, könnyűszerkezetes boltok nőnek, az őszi és a tavasz nekizöldülő parkokat terem, betonlapos járdákat, játszótereket, s a vidék, amely addig alig pár tucat embernek nyújtott kezdetleges lakhelyet, élni, lélegzeni kezd. Kiteljesedik, kibomlik, mint a nyíló virág.

Könnyű annak, aki – miként Csipiszék is – szinte már a készbe költözik, de keservesen nehéz, ám mégis feledhetetlen az első fecskék, a pionírok élete.

Darusék az elsők között érkeztek ide. A I-es épület, első lépcsőház. A régi lakásuk egyik pillanatról a másikra beszakadt. Szerencsére délelőtt, amikor senki sem volt otthon. Özvegy anyjával és nővérével ide költöztették őket, pontosan három évvel ezelőtt.

Együtt nőtt, kamaszodott a teleppel. Látta kiásva az összes ház alapját, bújócskázott bennük, ha az öreg, falábú telepőr a másik oldalon járt, fölmászott a korlát nélküli félig kész lépcsőházakon, fellógott a legfelülre beemelt panelek tetejére. Mindent látott és mindent tudott. Tudta, hol talál pár „kallódó” deszkát virágládának, a szemételepen a törmelék közül hol lóg ki még egészen használható drótkötél, hová szórtak le periszkópnak és ágyúcsőnek egyaránt alkalmas kiselejtezett pécécsődarabokat, hol találni fémgyűjtéskor kiszuperált vaskályhákat. Ismerte a városszéli kiserdőben a gombalelőhelyeket, az íjnak is alkalmas galagonyabokrokat, a szántóföldek között kanyargó patakon a törpeharcsafogással kecsegtető helyeket, de azt is számon tartotta, hogy a megmaradt néhány bolgárkertész mikor, mit termel.

A fiú alighanem hasonlított a még gyűjtögető életmódot folytató indiánokra, akik ismerik vadászterületük minden talpalatnyi helyét. S talán abban is hasonlított hozzájuk, hogy nagyokat tudott hallgatni, kiválóan tűrte a testi és lelki megpróbáltatásokat.

Szeretett csatangolni, nézelődni, próbára tenni az erejét. Egy ízben fogadásból fölmászott a toronydarura, mégpedig orkánszerű szélben, amikor a darusok már réges-rég hazamentek. Innen kapta becenevét is.

Nem volt kötekedő természetű, nem is a verekedést kereste, hanem az erőpróbákat. Talán ha valamelyik sportiskolába kerül, jó edző kezébe, akár olimpikon is válhatott volna belőle. Ha a katonai pályát választaná, biztos, hogy kiváló felderítő lenne.

Most viszont, anyja és nővére szerint, csupán „megátalkodott csavargó”, aki képtelen otthon megülni, pedig anyja és nővére – aki már szövönő – éjt nappallá téve, mindent megtesznek azért, hogy semmiben se szenvedjen szükséget.

Csupán a férfikéz, az apa hiányzott neki. Unta a tilalmakat, a sápitózást, s nem is nagyon törődött velük.

Bubut is ő ismertette meg a teleppel, másfél évvel ezelőtt, amikor azok ide költöztek. Egyikük sem szeretett odahaza lenni, inkább voltak együtt. Azután hozzájuk csapódtak a többiek.

Ha valahová „akcióra” indultak, először mindig Darust kérdezték meg, hová is kéne menniök. Most sem történt másként.

Bubu felhúzta szemöldökét, Darusra nézett, s csak annyit kérdezett:

– Nos?

Darus ugyancsak szűkszavúan válaszolt:

– A Mladenovhoz érdemes.

– Oké! Gyerünk! – mondta Bubu, és elindultak.

Csipisz ment velük. Igaz, nagyon szeretne volna tudni, hová, de nem merte megkérdezni.

Végigmentek a Vadgerle parkon, amelyen túl megszűnt a telep, mert ott húzódott végig a villamos távvezeték. Épületnyi magas vasoszlopszervezeteken nekipocakosodott sodronykötelekben percegett az áram. A párhuzamosan haladó két sor oszlop között, jó száz méter szélességben húzódott végig a szeméttelep. Valaha ide, a város szélére hordták ki a hulladékot, amit helyenként embermagasságban benőtt a gaz.

Mire eddig értek, Csipiszen győzött a bizonytalanság miatti aggodalom. Ancsa mellé húzódott, s halkán megkérdezte tőle:

– Hová megyünk?

A kérdést azonban Bubu is meghallotta. Keményen rendreutasította az „újoncot”.

– Nem kérdezünk! Engedelmeskedünk!

– Igenis... – húzta be a nyakát Csipisz, s igazán nem bánta volna, ha itt felejtik. Innen még könnyen hazatalálna.

Szótlanul ballagtak tovább. Kényelmesen, egyenletes léptekkel, mint akiknek nem túl sietős az útjuk, ám mégis határozott céljuk van.

„Mladenov... Mladenov... Mi az, hogy Mladenov? – motoszkált Csipiszben. – Valami titkos hely neve? Vagy valami emberé? Olyan idegenül hangzik. Szlávosan. Hová mennek?”

A többiek, úgy látszik, tudták, mert senki sem kérdezett, biztonságosan haladtak a szemétrakások között vezető, némileg kitaposott gyalogösvényen.

Pár perc múlva Csipisz autóbúgásra lett figyelmes. Erőlködő teherkocsik hangját vélte hallani.

Azután megpillantotta a hang okozóit is.

A szeméttelep szélén két földmarkoló dolgozott. Hatalmas gödröket ástak, a földet dömperekbe rakták. Arrébb egy földgyalu a már kész gödörbe tolta be a szemetet.

– Planíroznak – mondta Csipisznek Ancsa. – Elássák a szemetet, a földből meg állítólag szánkódombot építenek.

Valóban, a dömperek egy meghatározott helyre kezdték összehordani a földet, ahol ugyancsak földgyalu teregetett.

– Azanyját! – szaladt ki önkéntelenül Csipisz száján, s egy pillanatra felötlött benne, hogy vajon hány autó föld kell egy dombhoz?

Az, hogy mindez mibe kerül, eszébe sem jutott.

– Van szánkód? – érdeklődött ekkor Ancsa.

– Ühüm...

– Akkor jó. Majd szánkózik veled.

– Nektek nincs?

– Á! Csak a Bagaméri kisöcsénknak. Támlást vett neki az apja, hogy mi bele ne férjünk. Pedig ugyanannyiért már adtak volna kétszemélyeset is. Mindegy. Le van ejtve...

Csipisz még nem ismerte részletesebben Ancsáék családi életét, így nem is értett az egészről semmit. Sem azt, ki az a Bagaméri, és miért kisöccsük a Bagaméri fia, de nem is firtatta.

– Nekem háromszemélyes van. Elférünk rajta. Ha tényleg meglesz az a domb – válaszolta, s tudta, hogy Ancsától igazán nem sajnálná a szánkóját. Mástól sem sajnálta, ha apja olykor kivitte őt télen a Normafához, mert bent az Erzsébetvárosban nem volt sem domb, sem szánkópálya.

Az épülő szánkódombon túl véget ért a szeméttelep. A távvezeték drótjai alatt két-három – alighanem jó régen emelt – épület állott. Kis, tanyaforma házikók, mellettük kút, néhány gyümölcsfa, trágyadomb és üvegházak. Villanyoszlop egyikhez sem vezetett. Valóságos világ vége, alig háromszáz méternyire a legközelebbi toronyháztól. S a telep még terjeszkedik is majd errefelé.

„Aha! Bolgárkertészek!” – állapította meg magában Csipisz. S felrémlt neki, hogy amikor valamelyik bolgár focicsapattal játszott a Fradi, a csapatok összeállításánál feltűnt neki, hogy minden bolgár focista neve ov-ra vagy ev-re végződött.

„Megvan! Ezek szerint a Mladenov egy név. Bolgár név. De miért kell hozzá menni? És miért mondta Darus azt, hogy a Mladenovhoz érdemes. Miért érdemes?”

Okulva a korábbi lehurrogáson, nem merte megkérdezni.

Lesz, ami lesz. Különb is, nincs tudomása emberevő bolgárkertészlől. Ilyenről talán még Hajós sem olvashatott, pedig ő már majdnem mindent olvasott.

Mindenesetre majd megkérdi tőle. Vagy talán mégsem. Mert akkor Hajós is érdeklődne, hogy honnan jutott ez eszébe, s ő a Hajósnak még sohasem tudott hazudni. Igaz, nem is próbálta meg, csak egyszer, akkor is rajtavesztett. A Hajósnak tényleg isteni szimata van. Akár egy nyomozónak.

Az élen haladó Darus ekkor megállt.

– Otthon van...

Csipisz nem akart kérdezni, mégis kibukott belőle:

– Ki?

– Hát a bolgár, te hülye! – förmedt rá Pojája, majd fejével Csipisz felé biccentve, sziszegte Bubunak: – Látod?! Kell ez nekünk?!

– Csönd! – szólt a vezér, s Pojája elhallgatott. De azért látszott rajta, hogy ezzel kapcsolatban lenne neki még mit mondania.

Csipisz még semmi rosszra sem gondolt. S az, hogy Bubu belefojtotta Pojácába a szót, kissé talán fel is bátorította őt.

– Miért baj, ha otthon van? Hiszen hozzá megyünk. Vagy nem?

Ekkora naivitás hallatán, parancs ide, lehurrogás oda, Pojája mégsem állhatta meg.

– Na?! Mit mondtam?! – vágott a szava Bubu felé. – Hát nem totál hülye?!

Ekkor Arany, a szőke hajú cigánylány lépett oda Csipisz elé, rábámult, mint valami csodabogárra, s úgy kérdezte:

– Mondd, te még nem ettél zsenge karalábét?

– De, ettem.

– Sárgarépát, földiepret?

– Azt is.

– Hát nyárson sült, gyöngye tejeskukoricát.

– Azt még nem.

– Na látod! És nem is akarsz? Nagyon jó ám... – s étvágycsinálólul még körül is nyalta az ajkát.

– Megkóstolhatom... – felelte tétován Csipisz –, de... de gondoljátok, hogy ad?

– Hhhülye... Mmmméég... mmmindig nnnem érte! – buggyant ki dühösen Hebegősből is. Bubu nem szólt, csak megfogta Csipisz mellén az inget, kicsit megcsavarta, s annál fogva közelebb húzta magához a begyulladt fiút, akibe most már belecsapott a felismerés.

„Ezek itt... ezek...” – szinte végig sem merte gondolni.

– Most már elég legyen! – reccsent ekkor rá Bubu, majd odaszólt Ancsának – magyarázd meg neki. Te hoztad közénk! Vagy nem?!

– De... – sóhajtott Anca, aztán szelíden, mint a hülye gyereknek szokás, elkezdte.

– Mit gondolsz, mennyi karalábéja szokott lenni?

Csipisz széttárta karját.

– Vagy földiepre?

Tétova, alig látható vállrándítás volt a felelet.

– Vagy tejeskukoricája? – Erre már választ sem várt, hanem megadta saját maga. – Sok. Nagyon sok. Én igazán tudom, mit szállít a csarnokba a kereskedőknek. Mit gondolsz, mit számít neki az a pár darab, amit mi megeszünk? Semmit. Érted, Kicsi, semmit...

A lány mély meggyőződéssel bizonygatta, de ahhoz mégsem elég alaposan, hogy Csipisz egyetértsen vele.

Becsületes, puritán környezetben nőtt fel, s tudta, hogy apja még egy gombostűből vagy rajzszögéből is képes lenne ügyet csinálni, nem beszélve Jadwiga nagyfi véget nem érő sápítózásáról.

Összeszorította száját, és nem felelt.

Anca viszont megkönnyebbülten felsóhajtott.

– Jól van. Látom, megértetted... Na látjátok, csak meg kell magyarázni neki – fordult a többiekhez.

– Kicsit nehéz a felfogása – jegyezte meg Bubu, s nem vesztegetett több időt az „újonc” nevelésére. – A dülőúton megyünk. Ott szabad. És az is ott vezet a kukoricás mellett. Mindenki két csövet az inge vagy a blúza alá. Gyerünk! Te meg, Bütyök, ne rezelj be. Majd megszokod... – paskolta meg biztatóan Csipisz vállát.

Átvágtak a távvezetékek alatt, a túloldalra, ahol régi dülőút vezetett. Időnként, amikor szállítás volt, még ma is használhatták, mert autókerekyomok cirádázták a kerékcsapásokat.

Az út, akármilyen ócska és régi, közterület, azon bárki járhat. Ezt Bubu világosan tudta. S ha a bolgár nem veszi észre őket idejében, s nem jön oda figyelni őket, az a pár cső kukorica észrevétlenül eltűnik. Ők pedig beveszik magukat az akácerdő mélyére, ahol egy régi, soha be nem fejezett házalap fél méter magas négyszögében remek „váruk” és tűzrakó helyük volt. Gallyat az erdő ad, gyufa mindig van nála, nyársnak való bot nő elég.

Persze, ha a bolgár közelebb jön, akkor már cikis az egész. Jó erőben levő, komor, ötven körüli ember.

Az öregasszonnyal, a bolgár anyjával már sokkal könnyebb. Hetvennél is több lehet már, és csak sápítózni tud. Olyankor a legérdemesebb erre járni, amikor a fia piacozik, a kutya meg láncon van.

Fehértarka kutyájuk volt, nem túl nagy termetű korcs, de igen mérges. Láncon tartották a ház mellett, s ha idegen ment el a dülőúton, a kutya vadul ugatva cibálta láncát. Olyan erővel, hogy az öregasszony még eloldani sem tudta volna, ha akarná sem.

Lassan közeledtek a kukoricás felé. Jó embermagasságnyi csemegekukorica volt, nem állatoknak ültették, hanem főzni való, csöves kukoricának. Annak manapság mindig jó az ára.

Még pár lépés, s akkor már takarásban lesznek, a házból nem láthatják őket.

– Felkészülni! – adta ki Bubu a vezényszót. – És te se ügyetlenkedj! – szólt oda külön Csipisznek, aki szemmel láthatólag sápadt volt.

Letörje vagy ne törje – vívódott magában. Hiszen ha tör, csak egyet is, az közönséges lo... ha meg nem, akkor nyilvánvaló, hogy nem tart velük. Pedig megfogadtatták vele. De erről... nem volt szó. És ha mégsem tör le csövet, akkor a többiek mit tesznek vele? Gyávának tartják? Vagy meg is verik? De miért ne törhetne le? Hiszen Anca is mondta, a bolgárnak mennyi van. Ez szemmel is látható. De mi lesz, ha megtudja apa... vagy a Hajós?

Anca a vállára tette a kezét.

– Nyugi! Kicsi, nyugi!

De miért van az, hogy a bátorításnak szánt simogatást most nem érzi olyannak, mint amikor a téren Ancsához ért? És hogy lehet az, hogy Anca is? Pedig ő rendes lány.

S a fehérré vált Csipisz homlokán megjelent az első verejtékcsepp.

A ház irányából ekkor mély férfihang kiáltása hallatszott!

– Csibészek! Tolvajok!

S felugatott a kutya is. A hangokba láncsörgés vegyült, s Bubu, aki felágaskodva odalátott, tőle szokatlan ijedséggel mondta:

– Eleresztette a kutyát. Vissza! Futás!

Ha visszaérnek a szeméttelégig, ott már van elég téglá- és kötörmelék, amivel megdobálhatják a szabadjára eresztett házörzöt, ha odáig is követné őket.

– A disznó! Pedig közút! – sziszegte futás közben Pojáca.

Csak Csipisz állt az előbbi helyén, földbe gyökerezett lábbal.

Minden olyan hirtelen jött, hogy képtelen volt még csak megmozdulni is.

Hogy került ide? Hiszen ő nem akart semmi rosszat!... Mért hagyták itt őt?

Ekkor ért el hozzá Anca kiáltása:

– Fuss, mert megharap!

De Csipisz képtelen volt rá. És minek? Annál, ami történt volna, talán még a kutyaharapás is jobb. A ház felől egyre közeledett az ugatás és a hang:

– Fogd meg, Talpas! Fogd meg!

Talpas pedig, a jó házörzők évezredes szokása szerint, gazdáját maga mögött tudva, harciasán közeledett.

Alig ötvenlépésnyire lehetett már csak, amikor Csipisz fölocsúdott.

Most már hiába fordulna meg, s hiába is futna, a kutya pár lépésen belül úgyis utolérné. S a kutya mindig a hátát mutató menekülőt támadja meg, nem pedig azt, aki szembefordul vele.

Ezt Szíjjártó nagypapától tanulta még, amikor négy évvel ezelőtt két hónapig náluk nyaralt, Mezőszálláson.

„Szemből fogadd a kutyát, fiam, s ne érezze rajtad, hogy félsz, akkor neki száll inába a bátorsága. Nem bolond állat ám az a kutya, megtanulta, hogy az ember szemből veszélyes. Meg azt is tudja, csak az fél, akinek van félnivalója.”

Csipisz nyaranta, amikor Mezőszállásra utazott a papa szüleihez, párszor már jó hasznát vette a tanításnak.

Hátha most is használ. Kivált, hogy még a kutya nevét is hallotta: „Talpas”. Így szólongatta a gazdája.

És Csipisz, felsőtestét kissé előrehajlítva, megállt a feléje rohanó kutyával szemben. Nem keresett sem göröngyöt, sem botot, mert abból a kutya megérzi a támadó szándékot.

– Talpas! – mondta határozottan.

A kutya alig néhány lépésnyire Csipisz előtt hirtelen megállt. Bizalmatlansága nem oszlott el, mert vicsorogva morgott a vele szemben állóra.

– Talpas, no... – folytatta Csipisz sokkal szelídebben.

A kutya felágaskodott szőre kezdett lesimulni.

– Talpas, jó kis kutya... Talpas...

A morgás is abbamaradt. A kutya kissé bizalmatlanul, de már nem ellenségesen méregette a fiút.

– Jól van, Talpas... megértjük egymást – folytatta szelíden Csipisz.

A kutya két hátsó lábára ereszkedve, fülét hegyezve figyelt.

Ekkor ért oda lihegve a bolgárkertész.

Meglepetten bámulta kutyáját, amelyik hátrafordította fejét, s hol őt nézte, hol a vele szemben álló gyereket, s közben mellső két lábát is eleresztette, s a földet verdesve elkezdte csóválni a farkát.

Az igazat megvallva, Mladenov sem bánta, hogy kutyája senkiben sem tett kárt, első haragjában eresztette csak el, ijesztésnek, s ha valakit itt kint az úton harap meg, abból még neki is baja származhat.

A kertész gyors pillantást vetett a gyerekekre, majd a kukoricatáblára. A gyereknél semmi. A földön semmi. Elszórva semmi. A kukoricatövek sértetlenek. Vagyis semmi sem történt. A szándékot pedig legfeljebb feltételezni lehet, de bizonyítani nem. Ez világos.

S érdekes, hogy a kutya is nyugodtan ül.

A kék szemű, ártatlan kinézetű kisfiú pedig tisztességtudóan, fejét kissé előrebiccentve, kissé zavartan, de nem ijedten mondja:

– Keziticsókolom.

Az iménti fékevesztett harag kezd kissé elpárologni, s bár a köszönést nem viszonozza, de a kérdés már csak érdesen, de nem gorombán hangzik:

– Hát te?! Mit keresel te itt?!

– Én... Én semmit – tört ki belőle, ami voltaképpen igaz is, hiszen ő, személy szerint valóban nem akart semmit.

– És hová tűntek a cimboráid?

Mit is lehet erre felelni. Az igazat? Az árulás lenne a többiekkel szemben. Különben sem történt meg semmi. Vagy hazudjon... Azt viszont könnyen észrevenni rajta...

– Az erdőbe indultunk. Igen... az erdőbe. És az úton mentünk... aztán kiabálni tetszett. Jött a kutya... és ők elszaladtak.

– És te? Te miért nem szaladtál?

– Kérem, én nem félek a kutyáktól. Engem nem bántanak. Igaz, Talpas?

A kutya, amelyik eddig a beszélgetők hanghordozását figyelte, a barátságos megszólításra csóválni kezdte a farkát.

– Hm... – mondta a kertész, de nem oszlott szét benne a gyanú. Eleve haragudott a telepiekre. Miattuk számolták fel a többi bolgárkertészetet, s amióta ideköltöztek az emberek, a vásottabb kölykök elől semmije sincs biztonságban. Az epertermésének legalább negyedét tönkretették. És ha még csak megdézsmálták volna, de nem; szedés közben, a nagy sietségben még azt is összetaposták, amit nem szedtek le. S hányszor talált kihúzott és eldobott répát, karalábét.

Hiszen, ha kérnének. Egy kis segítségért szívesen adna. Még fizetne is olykor nekik. De lopni?! Pocsékolni?!

Egyszerű ember volt, s nem tudott belenyugodni, hogy minden nagyvárosnak nemcsak fénye, szemete is akad.

– De földiepret... azt ettél a tavasszal, mi?! – hergelte magát, most hogy végre előtte állt egy azok közül, akiknek eddig csak a nyomát üthette.

– Kérem, mi a tavasszal még az Erzsébetvárosban laktunk, a Klarinét utcában. Alig két hete költöztünk csak ide...

– Csak két hete? – hökkent meg a bolgár.

– Igen. És igazán csak most járok először erre...

– Igazat mondasz?...

– Nem szoktam hazudni.

És bátran belenézett a bolgár szemébe. Tekintetében ártatlanság sugárzott, s ahogy beszélt, rendesen, tisztességtudóan, abban is volt valami bizalomgerjesztő.

– No jó – enyhült meg a kertész, majd megemelte hangját –, de a cimboráid! Azok is most költöztek ide?! – s ujjával a távolba mutatott, ahol a szeméttelp széli dudvából figyelő fejek kandikáltak elő.

Most, hogy immár biztonságos távolban voltak a fenyegető veszélytől, s a kutya ellen kövekkel fegyverkeztek fel, kíváncsian lesték a fejleményeket.

Nem tudták elképzelni, Csipisz mivel állította meg a feldühödött kutyát, s csak látták, hogy tárgyal a bolgárral, de fogalmuk sem volt róla, hogy mit. Az viszont világosan kivehető volt, hogy tettlegességre nem került sor.

– Mmmmmázlija volt – dadogta Hebegős.

– Elintézem azt a dögöt. Meg a gazdáját is! – dühöngött a kertészre Bubu.

– Ma már nem eszünk sült kukoricát! – jegyezte meg Arany.

– A mai napnak már löttek – fancsalodott el Pojáca.

Darus nem szólt semmit. Csak magában röstelkedett egy kicsit, hogy ő is szaladt. Ahelyett hogy ott maradt volna, pusztá kézzel elkapni a nyakát annak a dögnek. Már nem először zavarja meg őket.

Csak Ancsa sajnálkozott, Csipiszre gondolva:

– Mi lehet szegénnyel?

– Azt én is szeretném tudni – mondta Bubu, látván Csipisznek a bolgárral folytatott tárgyalását.

– Remélem volt annyi sütnivalója, hogy nem köpött.

– Ennek? – fitymálódott Pojáca.

– Megvárjuk – döntötte el a kérdést a vezér, s a társaság leült a fű közé. Akár a föld nyelte volna el őket. Csak Darus haja tűnt néha elő. Őt bízták meg, hogy figyeljen.

Félmondatokban tájékoztatta a többieket.

– Még beszélgetnek... még mindig... Most odament az öregasszony is... Ő is beszél... elindultak a ház felé...

– A ház felé? Jól látod? – csodálkozott a vezér, s maga is föltápászkodott, hogy meggyőződjék a hír valódiságáról.

Nem volt tévedés. Csipisz a kertésszel és a vénasszonnyal a ház felé tartott. A kutya ott loholt előttük. Szemmel látható volt, hogy a háziak nem foglyot vagy túszt kísérnek.

– Mi történhetett? – hajtogatta változatlanul Ancsa.

– Majd megtudjuk – zárta le határozottan a kérdést Bubu, cigarettát kotort elő nadrágzsebéből, leült és töprengve rágyújtott.

6. A bolgár öregasszony

Hajdanában az öregasszonyok közül néhányat boszorkányként égettek meg, de a legtöbbjük biztos, hogy nagyanyának született. Csak hát akad közöttük, aki sohasem élheti ki ezeket a mélyen a szívében gyökerező érzéseit. Mint például az öreg Mladenovné. Négy fiút nevelt fel, mégsem volt utánuk egyetlen unokája sem. Férjét és három fiát elvitte a háború, csak a legkisebb, Ignatov maradt meg neki. Amikor megnősült, szép fiatalasszonyt hozott a házhoz. Vele költözött a reménység, hogy a kis ház megtelik ismét gyerekzsivajjal. S amikor a várakozás valósággá érett, s megszületett a kis Georgij, alighogy jött, máris távozott, s magával vitte édesanyját is oda, ahonnan nincs visszatérés.

Huszonöt éve már, de Ignatov nem hozott új feleséget a házhoz. S minden esztendőben, amikor beköszöntött a pravoszláv karácsony, a kis házban anyjával négyre térítették. De két teríték mellett az asztal mindig üres maradt. A holtak nem járnak vissza ünnepi vacsorára. A gazda már hatszor is eladhatta volna földjét, gazdaságát, építtethetett volna máshol újat, különbet, a módja megvolt hozzá, de a szándéka nem. Ide közel volt a temető, s a síron hetenként kétszer friss volt a virág.

Ám a holtak nem pótolhatják az élőt, s öreg Mladenovnének már huszonöt év óta hiányzik az unoka. Amíg el nem kezdődött a lakótelep építése, s több volt a környéken a bolgárkertész, időnként átcsábította a szomszédok gyerekeit, etette, becézte őket, de két éve már, hogy az építkezés miatt elköltözött az utolsó kisgyermekes szomszéd is. Ezek a telepiek meg valahogy mások. Ridegebbek, vadabbak. Nincs meg bennük az idősök iránti tisztelet, tördelik a frissen ültetett bokrokat, nem becsülnék senkit és semmit.

Idegenek. Neki is, de talán egymásnak is.

A barázdált arcú, napbarnított, mindig feketében járó öregasszony megkísérelte, hogy a kisebbekkel kössön barátságot. Amikor a ház előtti fán érett a cseresznye, páros fülönfüggőket tépett róla, cukorkát is vásárolt, s ott ólálkodott szeretetre éhesen a telepszéli úton, beszédbe ereszkedve a csöppségekkel, kínálva nekik cukrát, cseresznyét.

Akcentussal beszélt, legtöbben féltek tőle. Akadtak azonban, akik már várták, odamentek hozzá. Mígnem az egyik gyerek apja hangosan kiokította kisfiát, hogy kerülje el a nénit, mert az alighanem bolond, és ki tudja, mit akarhat tőlük.

S a kisgyerek legközelebb, amikor az öregasszony szeretettel magához hívta: „Gyurika hát te nem jönni... Hát te nem szereted?” – rideg őszinteséggel odavágta:

– Nem... Mert te bolond néni vagy! Apuka megmondta. Bolond néni!

Más is akadt, aki csatlakozott, s végül már kórusban mondták neki:

– Bolond néni!... Bolond néni!...

Az öregasszony összeszorította tenyerét, s a benne levő cseresznye leve folyani kezdett, mint a vér.

A gyerekek ijedten húzódtak biztonságos távolságra, ő pedig beleharapott a szája szélébe, megfordult, s hazament.

Azóta, ha megszállja őt az egyedüllét fekete madara, bemegy a szobába, ahol az egykori hitvesi ágy fölött ott lóg szent Cirill és Metód üvegre festett képe, s hozzájuk fohászkodik, erőért, türelemért, s mielőbbi könnyű, boldog halálért.

Esténként a vacsorához mindennap meggyújtja a petróleumlámpát, aztán hamar el is fűjják, hogy ébren köszönthessék fiával a napot.

Ez volt az az öregasszony, aki tehetetlenül sipítozott, valahányszor Bubuék megdézsmálták veteményeiket, s aki elindult az ugató Talpas és sebesen loholó fia nyomában arra a helyre, ahol a „bandából” végül is csak Csipisz várta be a rátámadó kutyát.

Mikorra a néni odaért, fiának dühe már elpárolgott, s Talpas is barátságosan csóválta a farkát Csipisznek.

– Megsimogathatom? – kérdezte a fiú.

A bolgár nem mondott sem igent, sem nemet, csak vállat vont.

Csipisz engedélynek vette.

– Talpas. Talpas jó kis kutya – közeledett hozzá.

A kutya ülve figyelte, majd a gazdájára nézett. Ő azonban meg sem rezzent. Ezt a kutya is engedelemnek értelmezhetette. Amikor Csipisz leguggolt eléje, s tenyerével kinyúlt, hogy megsimogassa fejét; Talpas kissé előretartotta orrát, s behunyta a szemét. A fiú simogatni kezdte a kutya fejét, majd az állat az oldalára fordult, s felemelte a lábát, hogy a fiú a hasát is vakargassa.

S ez volt az a pillanat, amikor az addig szóltan öregasszonyban megnyíltak a szeretet lassan berozsdásodó zsilipjei.

„Jó gyerek... – fordult meg gondolatában – jó ember. A kutya ösztöne megérzi, ki a jó ember.”

S miközben a gyerek a kutyával volt elfoglalva, ő a fiút figyelte. Kicsit vézna, kicsit gyengécske, de nem baj, legalább nem erőszakos, szelíd, amilyen szelíd talán a kis Georgij lett volna, ha élne. Hátha úgy is hívják. Kissé türelmetlen várakozással kérdezte:

– Mi lenni neved?

Kissé előrehajolt, ráncai mintha kisimultak volna, úgy várta a választ.

– Szíjjártó Kázmér vagyok – nézett föl a fiúcska, majd egy pillanatra fel is állt.

Az öregasszony arcán kis rezzelés suhant végig. Szóval nem Gyuri. Magyarul így mondják a Georgijt. Aztán egy másik rezzelés és egy sóhaj:

– Aha... Kazimir... – mondta, s érdekes, hogy a nevet majdnem úgy ejtette ki, mint Jadwiga nagy, pedig ő lengyel volt, nem pedig bolgár, állapította meg Csipisz.

– Kazimir – mondta még egyszer az anyó, s mély hangja megtelt lágysággal. Elnézett, valahová a messzeségbe, s hallgatott. Majd sóhajtott egyet:

– Nekem is volt egy fiú, Kazimir...

Csipisz hiába várta a folytatást, többet nem mondott. Nagy fekete redőkkel körülpárnázott szemét ráemelte, aztán hozzá lépett, és szinte aggódva, hogy visszautasítják, ennyit mondott:

– Vannak nyulacskák... Megmutassam?

– De anyám! – szólt közbe a bolgár, aki meg akarta kímélni a szeretetre éhezőt az újabb csalódástól.

– Hagyni! Őtet kérdezni!

Csipisz nem értette pontosan, mi történik, a néni miért akarja megmutatni a nyulait, a fia pedig miért ellenzi, de a nyulakat szívesen megnézte volna. Szíjjártó nagypapáéknál is voltak nyulak. Sokat etette őket. S milyen jó is lenne megint kisnyulakat simogatni.

– Ha lehetne... szívesen.

– Akkor jöjved velünk... – indult el az öregasszony, majd Csipisz és a bolgár. Talpas látva a helyzetet, felkelt, s megelőzve őket, mezei pockok után szimatolgatva, előttük ügetett.

Amikor Csipisz ott állt a nyúlketrec előtt, s keskenyre tépett kelkáposztalevéllal etette az öthetes kisnyulakat, nem tudhatta, mekkora kitüntetésben részesült.

Öreg Mladenovnének két anyanyúl és mindenkori kicsinyei jelentették mindazt, amit az életben még becézni lehet.

Nevekkel látta el mindegyiket, s a kertészetben fellelhető minden földi jóval kedvezett nekik.

Nem vágásra tartotta őket, s amikor el kellett adnia a kicsinyeket, mert már jött az újabb szaporulat, maga árulta jószágait az újpesti piacon, szombati nyúlvásárkor, akár féláron is, de csak olyanoknak, akik tartásra akarták venni.

Csipisz érdeklődve bámulta, amint egy-egy nyúl szinte hallgatott a nevére, amikor az öregasszony szólólongatta.

Közben beszélgettek is. Mladenovné kérdezett, Csipisz felelgetett. Szíjjártó nagypapáéknál, akinek az édesapja még valóban nyerges és szíjgyártó volt, de ő most már csak csizmadiamester, és mit szépítsük – foltozó suszter. Beszélt Jadwiga nagyiról is, aki úgy látszik, külön is megnyerte az öregasszony tetszését.

Múlt az idő. Már vörösbe hajló lapos pillantásokkal méregette a budai hegyek mögül a földet a nap, amikor Csipisz föleszmélt.

– Hiszen nekem mennem kéne...

– Kár. Hát nem jól érzel itt?

– De igen... csak esteledik...

Az öregasszony megfogta két karját, mint a búcsúzkodók, és szinte rimánkodva kérdezte:

– Elgyere máskor?

Kissé sípoló mellkasa nagyokat fújtatott, miközben némán várta a választ.

– Szívesen. És segíték megetetni a nyulakat... de... – s hirtelen felötlött benne, milyen érdekes lenne, ha...

– Mondani csak... – hangzott a biztatás.

– Hozhatom a barátaimat? – kérdezte.

Az öregasszony arcvonásai megkeményedtek. Tudta, ha új kis ismerőse magával hoz valakit, akkor már az illető lesz a fontos, a közelebb álló, s nem vele akar beszélgetni. Úgy látszik, csak a nyulak kedvéért akar jönni – keseredett el a szája. Hiszen régen, amikor még szomszédok laktak körülötte, akkor is csak a mese, a kínálgatás kedvéért jöttek a gyerekek, mert a gyerek mind olyan: oda vágyik, ahonnan várhat valamit. Ajándékot, jó szót, mosolyt. Vagy éppen megsimogatni való kisnyulat.

Sóhajtott.

– Te kivel jönni ide?...

Csipisz nem felelt rögtön. Magában egy kicsit bánta is már, hogy megkérdezte, hiszen csak egy hirtelen ötlet volt az egész, egy röpke felvillanás, egy gondolatfoszlány, egy felhőske...

Ám a felhőske szélén ott lebegett Kriszti, akiről tudja, hogy kiskorában visongott örömeiben, amikor élő kisnyulat kapott az apjától. Kriszti biztos most is örülne a nyulaknak. Ő pedig annak, hogy Kriszti örül. Mostanában olyan nehéz neki valamivel is örömet szerezni. Azelőtt sokkal könnyebb volt, de a nyulakkal talán most is...

De hogy mondja el mindezt az öreg néninek? Mondja azt, hogy egy lánnyal? Egyáltalában, hogy lehet az ilyesmit megmondani? Végül is, szükséztől csak ennyit nyögött ki:

– Gondoltam, hogy egy barátomat, egy jó barátomat... – s lelkesen hozzátette – tetszik tudni, ő gyerekkora óta nagyon szereti a nyulakat.

Az öregasszony zárt szájával biccentett, ami bizony bolgárul nem annyit jelent, hogy igen.

Könnyű szívvel indult hazafelé. Ott, a nyúlketrecek előtti boldog ámulatban szinte kipottyant fejből a nap, az előzmények, odakerülésének körülményei, mert Csipisz nemcsak kis termetű volt, de szívében még tökéletes gyerek, akinek időleges az öröm, a gond és a bánat. Múlandó s egymást váltogató, miként a napszakok meg az ember hangulatai.

A szeméttelép bozótjához érve egyszeriben elmúlt a jókedve.

– Na, végre! – tápáskodott fel fogadására Bubu. – Már azt hittük, ott éjszakázol.

– De... én...

– Ne hebegj, arra ott van nekünk a Hebegős – ripakodott rá a vezér, s kezének egyetlen mozdulatával leültette őt. Ha netán nézett is utána eddig a bolgár, ülve senkit sem láthatott a fű közül.

Ekkor Bubu nyájasan, ám a szavak édességében csapdát sejtetve fuvolázta:

– Na, most mesélj, drágaságunk!

– Mit? – kérdezte szűkszavúan, s kissé védekezve, mint mikor a sündisznó tuskéit mutatja a közeledőnek.

– Mindent. Főleg azt, hogy mit kérdeztek, te mit válaszoltál, és mit kerestél náluk?

Vagy öt percig záporoztak a keresztkérdések, mire végül is Bubu biztos volt benne, hogy ez a Büttyök nem mondott rájuk nézve semmi terhelőt, s a nevüket sem említette.

A nyulak – amelyeket Csipisz valahogy nem akart elárulni, de elkerülni sem tudott – Bubut csak annyira érdekelték, hogy megjegyezte:

– Szívesen sütnék belőlük is nyárson.

Csipisz azonban hevesen bizonygatta, hogy a nyúlketrec ott áll a kutyaház tőszomszédságában, vagyis megdézsmálása, Talpas közelségére való tekintettel, eleve kudarcra ítélt vállalkozás lenne.

A többiek már nagyon unták magukat. Eredménytelen volt az út, hosszú a várakozás, a kihallgatás unalmas, s mindezért valahogy ezt a kétbalkezes újoncot okolták egy kicsit.

– Kkkét pppofont neki, és kkkész! – tükrözte a közhangulatot Hebegős, ám Ancsa védte pártfogolt-ját.

– Miért? Megállította mögöttünk a kutyát, és nem árult el semmit.

Amiben Ancsának tökéletesen igaza volt. Ezt alighanem belátta bátyja is, mert befejezte a kikérdezést.

– Szerencséd, hogy nem köptél be bennünket... – mondta ki fensőbbiségesen a kegyelmi határozatnak is beillő mondatot. – De miattad elpasszoltuk az egész délutánt. Máskor ez ne forduljon elő.

S amerre jöttek, arra indultak vissza a telep felé.

Csipisz lehorgasztott fejjel ment hátul, s amennyire örült a nyúletetés közben, annyira el volt most kenődve. No de hiába, régi mondás, régi igazság: „Egyszer fönt – másszor lent!”

Annyi bizonyos, hogy este, vacsora közben, amikor Jadwiga nagy szóval tartotta őket, Csipisznek a bolgár öregasszony jutott az eszébe. Milyen érdekes szeme volt. Mély, mint valami kút, amelynek fenekén víz csillog. A bánat vize?

Erre azonban csak öreg Mladenovné adhatott volna választ.

7. A szakítás

Általában három nap kell hozzá, hogy az ember belerázódjék a nagy taposómalomba, amelynek a hivatalos elnevezése: új tanév. Az évszám, amelyik tavasszal még a második helyen állott, előre kerül, magasabb szám jelzi az osztályt, mígnem az is bekövetkezik, hogy a tanuló megjelölés elé odakerül az „idén végzős” jelző is.

Úgy látszik, ez azért mégiscsak jelent valamit, mert Faragó már emlegette a „nadrágfelkötést”, a „pályaválasztást” meg a „felelősséget”. Igaz, ezekről már az utóbbi egy-két évben is esett szó a régi iskolában, de csak úgy szőrmentén; s elérhetetlenül távoli messzeségben lebegett az az idő, amikor az ember befejezi a nyolcadikat is.

Különböznél csak a tanárok voltak újak Csipisznek, az órák hossza, sajnos, nem változott. Pedig igazán nem lett volna baj, ha a nyári melegben összeszáradnak egy kicsit.

Voltak páran, akik mindjárt az első naptól kezdve beleadtak apait-anyait – közöttük volt Hajós is –, de amit az első hét esztendőben elmulasztott az ember, azt az utolsóban már nem pótolhatja.

Csipisz erejéhez mérten figyelt az órákon, s délután készült a másnapra is, de azt, hogy megerőltetné magát, a legjobb szándékkal sem lehetne állítani.

– Ha fejre állok, sem leszek jeles – vigasztalagatta magát, s ez egyben kissé fölmentés is volt önmagának.

Igaz, Bubuék sem ösztönözték őt valami nagyon. Délutánonként szakasztott úgy jöttek össze, mintha nem is lenne tanév, másnapi lecke, kötelezettségek. Majd csak lesz valahogy.

S miután Hajós gyötörte magát, s emiatt nem volt időmilliomos, Csipisz – bármennyire is csak megtúrt személynek érezte magát a galeriben – délutánonként odaódalgott Bubuékhoz. Hallgatta, amikor beszélgettek, volt velük pecázni a városszéli pataokban de csak egy szeletet evett abból a két dinnyéből, amit Pojácá és Hebegős „hadizsákmány” címen hoztak egyik délután. Az a szelet is a gyomrára telepedett.

Főleg akkor érezte jól magát, ha Ancsával beszélgethetett. A lánnyal sok mindenről lehetett beszélgetni. A tegnapi tévéműsorról éppúgy, mint a fociról, vagy arról, hogy Pojácá tegnap, tornaóra alatt zsákvarrótúval meg cukorspárgával összevarrta a Homolya nadrágszárát, aki emiatt a szünet végén alsónadrágban osont föl a hátsó lépcsőn a vécéig, ahová a Drajkó kivitte neki a bicskáját, hogy azzal fejtsék ki a cukorspárgát, mielőtt még megérkeznék a Faragó. Persze hogy késve érkeztek be, s Faragó érdeklődésére, hogy „hol voltatok eddig”, Homolya zavarában azt felelte, hogy:

– Tanár úr, kérem, ki kellett nyitni a nadrágszáramat, hogy bele tudjak bújni.

Ancsa olyan jókat nevetett ezeken az iskolai marhaságokon, mintha semmi baja sem lenne, pedig odahaza folyton veszekedett vele a nevelőapja. Emiatt aztán néha minden bevezetés nélkül felsóhajtott:

– Kicsi, Kicsi, jó neked! – azt, hogy miért, nem részletezte. Másszor meg ilyeneket kérdezett: – Mondd csak, Kicsi, nem hallottál valami jó albérletet?

Pedig amennyit keresett, abból legfeljebb ágybérletre futotta volna, negyedmagával, akkor meg ott van a cseberből a vederben. Így sem sokkal rosszabb neki, de legalább nem kerül külön pénzbe.

Csipisztől messze estek az élet nagy gondjai, de az övé sem volt kisebb.

Gondjának és sóhajainak tárgya – bármennyire röstellte, még önmaga előtt is – Kriszti volt.

A régi házban olyan jól megvoltak. Kőrösiék konyhájában, a „társalgónak” kinevezett étkezősarokban társasoztak, beszélgettek, sőt ha jó zene volt a rádióban, táncoltak is. A Kriszti

állati mód szeretett táncolni, s bár Csipisz kisebb volt nála, meg nem is mindig tudta, hogyan rakja a lábát, azért jól eltelt az idő. Közben Csipisz egyik kezével Kriszti kezét fogta, másikkal a derekát. Vékony dereka volt, de ha egy kicsit lejjebb csúszott véletlenül a tenyere, akkor még Kriszti csípőjének mozgását is érezte. Aztán Ildikó nyafogni kezdett, hogy Csipisz most vele is táncoljon, de abban nem volt semmi élvezet. Hamar ráunt. Ekkor a két lány egymással táncolt, de ebben Csipisznak végképp nem volt öröme. Pláne, hogy Kriszti nem szoknyát hordott, hanem farmert.

Amióta ideköltöztek a telepre, azon túl, hogy lelkesen üdvözölték egymást, meg néha együtt baktattak az iskolába – főleg, ha Csipisz megleste, mikor indulnak a Kőrösi lányok –, elmaradtak a kedves együttlétek.

S még egyetlenegyszer sem volt alkalma arra, hogy Krisztivel kettesben tudjon beszélgetni. Pedig nagyon szeretett volna. Egyszer már igazán meg kellene mondania Krisztinek, mit is érez, amikor együtt vannak. S meg kellene kérdeznie, hogy Kriszti is érzi-e ugyanezt. Mert kell, hogy érezze. Ha pedig érzi, akkor minden szép, még a szomszédban lakó Eredics néni zöld papagája is, pedig éppen vedlik, vagy mi, mert a fele tolla hiányzik neki.

Valahogy meg kellene mondania Krisztinek a bolgár asszony nyulait, és elvinni egyszer. De a húga nélkül. És akkor útközben mindent meg lehetne beszélni.

De hogyan?

Csipisz ezt egyszer már az Ancsától is megkérdezte. Igaz, hogy nem direktben, vagyis nem említve, kiről van szó.

Azt kérdezte tőle:

– Te, mondd csak Anca, ha egy fiú – és határozottan emlékszik rá, hogy itt megcsuklott a hangja –, szóval ha egy fiúnak... tetszik egy lány... és – itt megint megcsuklott a hangja – szóval akkor meg kell neki mondania, vagy a lány magától is megérzi azt?

Anca furcsán nézett rá, és visszakérdezett:

– Csak nem?

– De... vagyis hogy nem én, hanem egy barátom, aki – és teljesen elöntötte a forróság, és biztos, hogy elpirult, mert amikor állati nagy zavarban van, akkor mindig el szokott pirulni.

Anca akkor szeretettel megsimogatta a fejét – még a homlokát is, meg hátul a nyakánál is –, és csak annyit mondott:

– Tudod, Kicsi, az ilyet jobb megmondani, mert nem mindig lehet megérezni.

És egyáltalában nem nevetett, és valahogy csillogott a szeme. Biztosan attól, amiért Csipisz tőle kért tanácsot... De ki ismeri ki magát ezekben a dolgokban?

Igaz, odahaza Teri nővérét megkérdezhetné, vagy Antit, a sógorát, de azok biztos, hogy kinevetnék őt. Azok nem veszik komolyan az embert, és azt hiszik, azt sem tudja, miért zárják esténként magukra az ajtót. Pedig ő igazán nem nyitna rájuk, még akkor sem, ha megparancsolnák neki.

És Krisztivel kapcsolatban sem gondol semmi olyasmire... csak arra, hogy meg kéne neki mondani... és meg kéne fogni a kezét... esetleg a derekát... de igazán csak egy kicsit, nehogy azt higgye, hogy vissza akar élni a helyzettel.

De Krisztivel képtelen volt összeszaladni, olyankor, amikor az egyedül volt.

Elhatározta, hogy kilesi.

Két napig délután le sem ment a térre, hanem átment Krisztiék házába, s a lépcsőházban, a szárítóhelyiség bejárata mellett ácsorgott. Amikor lépteket hallott, mindig lehajolt, s a cipőjét kötögette, hadd lássák, azzal van elfoglalva, nem pedig vár valakit.

Hiába kötözte be százötvenkilencszer a cipőjét. Bár lehet, hogy csak százötvennyolcszor, de eltévesztette a számolást.

Végre aztán ma sikerült!

Már a harmadikról meghallotta, hogy Kriszti csörtet lefelé a lépcsőn. Jöhetett volna liften is, de Csipisz jól tudja, hogy Kriszti lefelé menet szédül a liftben.

Egy pár cipő kopogott csak!

– Egyedül jön! – dobbant meg Csipisz szíve. Aztán lehajolt, hogy megkösse a cipőfűzőjét – pontosan százhatvanadszor.

Ebben a pozitívumában pillantotta meg őt a lány.

– Szia! – mondta, s meglepődve megállt.

– Kioldódott és be kellett kötni – magyarázta zavartan Csipisz, miközben felállt.

– De itt?

– Itt oldódott ki... – bizonygatta, ahelyett hogy belevágott volna a dolgok közepébe, s őszintén kipakolt volna vele, hogy igenis Krisztit várja, mert vele szeretne beszélni. Csak vele.

Négy szemközt.

Most végre itt az alkalom, és nem tudja, hogyan is fogjon hozzá. Ó, hogy irigyli azokat a fiúkat, akik csak úgy, könnyedén, lezseren, mindent meg tudnak mondani a lányoknak. Neki egyelőre gombóc van a torkában, és se fel, se le.

A lány nem tett semmiféle megjegyzést, csak csodálkozva bámult Csipiszre.

– Mi van veled?... Megkukultál?

– Én? Á... dehogyis! – szaladt le a gombóc, egészen a gyomráig. Most ott nyomott. De az már kisebb baj, mert attól még lehet beszélni.

– Csak tudod – folytatta –, szerettem volna tőled valamit kérdezni.

– Ki vele, mert rohanok a boltba.

– Elkísérlek – mondta elszántan Csipisz.

– Ha lépést tudsz tartani – mondta a lány, s elindult. Magasabb volt, nyurgább, jóval hosszabb volt a lába. Csipisznek szinte futászerűen kellett szaporáznia, hogy mellette tudjon maradni. S az ilyen sietség igazán nem a legalkalmasabb arra, hogy az ember kiöntse mindazt, ami a szívében felgyülemlett.

Ám Csipisznek nem volt választása.

Most, vagy ki tudja, mikor? – ez volt a kérdés, majdnem úgy, mint a Talpra magyarban a „most vagy soha”.

– Kriszti... én azt akarom neked mondani – lihegte, mert a lány negyed lépéssel mindig előtte járt –, én azt akarom mondani... hogy szereted te még a nyulakat?

A babaarcú, nyúlánk, szőke lány a bordó farmerben egy pillanatra lestoppolt, amitől Csipisz majdnem túlszaladt rajta.

– Miket szerettek-e?

– A nyulakat – fékezett Csipisz is. – Emlékszem, régen szeretted.

– Persze, hogy szeretem. De honnan jut ez most az eszedbe?

– Majd megmondom. Csak arra felelj előbb: szereted-e még a nyulakat? A szép kis nyulakat?

– De Csipisz... micsoda hülyeség ez?!

– Kriszti... ez nem hülyeség... ez... ez most nagyon fontos... – És szinte könyörögve kérdezte: – Mondd, szereted még a nyulakat?

– Nem tudom. Talán – vont a vállát a lány.

– De miért fontos ezt tudnod?

– Nagyon fontos! Hidd el, nagyon fontos – és egy szuszra bújott ki belőle –, tudod, Kriszti, van itt a távvezetékeknél egy bolgár öregasszony. Nyulai vannak. Szép kis nyulai. Megengedte, hogy etessem őket... és azt is megengedte, hogy magammal vigyem hozzá a – itt nagyot nyelt – a barátomat... de csak egy... érted... egyetlen barátomat... vagyis hogy... Mondd, Kriszti, eljössz velem megetetni a nyulakat? Ugye eljössz?...

S oly riadt kérleléssel tekintett rá, hogy Kriszti egyszeriben mindent megértett. A cipőfűzőt, a bolgár asszonyt meg a nyulakat.

Nem nevetett, nem is mosolygott. Babaarca elkomorult, valami belesajdult a szívébe, és nagyon, de nagyon kezdte sajnálni Csipiszt. És noha tudta, anyja sürgősen visszavárja a tejföllel, hogy be tudja rántani a zöldbabfőzeléket, de ezt a dolgot neki most itt a Csipisszel valahogy tisztázni kell.

– Hát, hogy is mondjam, Csipisz – kezdte zavartan, s a cipője orrát nézegette.

– Mondd – biztatta rekedten a fiú.

– Szóval, tudod, miközöttünk csak alig félév a korkülönbség.

– Tudom.

– De tudod, Csipisz, egy hetedikes lány... hogy is mondjam... szóval, aki csak félévvel fiatalabb nálad, az tehozzád...

– De Kriszti, én... és eddig is, és tudod, hogy azelőtt milyen jól megvoltunk, és...

Szaggatottan tódultak ajkára a szavak. Nem kellett gondolkoznia, csak jöttek, s jöttek volna végtelen áradásban, de Kriszti hirtelen elvágta az útjukat.

– Csipisz, én *nem* megyek el veled megetetni a nyulakat!

Hirtelen mély csend lett. Csipiszben elapadt a szópatak, megbúvó érré változott, amely visszacsorog a mélybe, ahol már nem láthatja senki. Aztán csak ennyit kérdezett, kissé remegő hangon:

– De miért nem?

– Mert nem.

– Megmondhatod. Hallod, Kriszti, jobb, ha megmondod.

– No jó – sóhajtott a lány –, pedig én igazán nem akartam... de már tavaly, ott a Klarinét utcában is folyton mondták a lányok, hogy... – és elhallgatott.

– Mit mondtak a lányok?

Kriszti csak megcsóválta a fejét, és szomorú volt.

– Ne kérdezd, Csipisz, mit mondtak. Ne kérdezd, jó? Gyere közelebb, Csipisz, állj ide mellém.

A fiú melléje állt. A lány már több mint fél fejjel magasabb volt.

– Mondd, Csipisz, elképzelted már egyszer magadban, hogyan is festünk mi ketten *együtt*, egymás mellett, így, egy tükör előtt?...

Csipisz úgy érezte, hangos robajlással szakad össze a világ, cserepei szanaszét szóródnak a végtelenbe, aztán óriási sebességgel elindulnak feléje, s hangos csörömpöléssel zuhannak rá a szívére. S ezzel mindennek vége.

Lehajtotta fejét, s szeme sarkában megjelent az első könnycsepp.

– Ne sírj, Csipisz – vigasztalta a babaarcú. – Ne sírj! De hidd el, semmi értelme annak, hogy te engem tovább kísérsz. Keress valaki mást – csuklott meg kissé meghatottan az ő hangja is –, aki ugyanúgy szereti a nyulakat, ahogy én szerettem.

Még a kezét sem szorította meg búcsúzóul, ahogy elment.

Csipisz fölemelte a fejét utána. De könnyei már csak befelé folytak.

Ám az sokkal jobban fáj.

8. A csók

Legszebb öröm a káröröm. Mindazoknak, akik éretlenek, mint a nyári szőlő, mindazoknak, akikből kivesszett az együttérzés, s megkérgesedtek, mint a nap melegétől olvadozó aszfalt, ha hideg vizet zuttyintanak rá.

Pojáca mindenből gúnyt űzött.

Bár, szegény, csupán az életnek akarta visszaadni a kölcsönt.

Rettenetesen groteszk figura volt, amiről igazán nem tehetett. Születési hiba.

Arca nyomott orrával, beugró szemével, előreugró állával legjobban majomfőára hasonlított, amely fölött boltozatos homlok magasodott, s az egész fejet valószínűtlenül vékony madárnyak, és két vitorlaszerűen elálló hatalmas lapátfül tartotta egyensúlyban. Az egész fejet helyettesítő alakulat tömzsi erős testen nyugodott. Külön-külön a test és a fej a maga nemében volt, amilyen volt, de így, együtt!

„Jóakarói” mesélik, hogy az anyja nem is a természetes úton jutott hozzá, hanem az állatkerttől kapta ajándékba, mert még ott is selejtnek számított.

Az viszont tény, hogy egy ízben – tán hétesztendő lehetett – az apja elnézegetve őt, nem valami nagy elfogultságról tanúskodva, felfohászkodott:

– Ej, de rondára sikerültél, édes fiam. Cirkuszban kéne téged mutogatni. Mert, hogy a szépségedből nem fogsz megélni, annyi bizonyos!

Pojáca világosan emlékszik még ma is az esetre. A konyhában ültek. Apja, anyja az asztal mellett, hokedlin, ő a fásládán.

Jó eszű gyerek volt, s világosan különbséget tudott tenni már a tréfa és a komoly szó, a valóság és a játék között.

Felfogta, hogy az apja nem játékból mondja, amit mondott.

– Ne! – tiltakozott az anyja.

– Jobb, ha tőlem is tudja! Legalább így biztosabban elhiszi! – erősködött idősebb Pinkola Elemér zálogházi becsüs.

Pedig akkor már tudta.

Csúfolták őt „Madárfejű Lajcsikának”, „Majomembernek”, „Embermajomnak”, „Vitorlafülnek”, s még legalább tíz egyébnek is.

Az élet nevelte rá, hogy a rondasága elleni legjobb védekezés, ha ő támad. A gyengébbel szemben erővel is, és mindenkivel szemben: a nyelvével.

Rájött, ha mindenre szűrős megjegyzéseket tesz, akkor a megjegyzéseivel törődnek, nem a fizimiskájával. Akkor a nyelve ellen védekeznek, nem neki kell védekeznie a csúfságát gúnyoló szavak ellen.

Akkoriban látott egy cirkuszelőadást. Három bohóc is volt a porondon. Maszkjukban még nála is esetlenebbek. De éles nyelvük pótolta a természetadta ajánlólevelet, a szép külsőt, amely takarhat olykor nagyon is silány belsőt.

Ettől kezdve hangoztatta, hogy ő „Pojáca”, akinek maszk sem kell. Mindenkit bántott, hogy őt ne bántás. Mindig is kereste az erősek társaságát, hogy ezzel megsokszorozza a saját erejét. S ha az illetőnek, aki gúnyjának céltáblája lett, nem tetszett valami, nem csak szóval, ütleggel is igyekezett „helyretenni” a dolgokat.

Az évek folyamán teljesen megkérgesedett, rutinos lett a támadásban, és kíméletlen. Ez volt az egyetlen mód, hogy ne csupán iszonyodjanak küllemétől, hanem féljék is őt.

Csipiszre is abban a pillanatban lecsapott, amint Kriszti otthagya őt.

Addig csak figyelte a többiekkel együtt Csipisz szerelmi nagyjelenetét. Egyedül Anca nem volt még akkor ott, csak később jön, amikor vége lesz a munkának.

A többiek alighanem megmaradtak volna egy-két éretlen megjegyzésnél, vagy egyszerűen csak kinevetik a szerelmes kisfiút, de Pojácának ez ziccer volt.

– Mi van, pisis, dobott a csaj?! – vágta barátságos bizalmaskodással hátba az elhagyottat.

Csipiszt, aki jóformán még azt sem tudta, a világon van-e, vagy az imént csak álmodott, egy pillanat alatt felébresztette a süvítő hang.

„Ezek láttak!” – sajdukt bele hirtelen döfésként, s amit egyedül elviselni csupán néma kín lett volna, most úgy látszott, nyilvános vesszőfutássá változik.

A többiek is közelebb jöttek, de nem szóltak, hagyták Pojácát, hadd élvezzen. Hátha bejön néhány jó poén.

– Jó nő volt, csak kár, hogy a mamád lehetne!

– Nem igaz! Kriszti fiatalabb nálam! – süvítette, s a többiekből az önkéntelen védekezésre kibuffant a nevetés. Élvezték, hogy a kisfiú „bekapta a horgot”, hagyja magát cukkolni.

– Ez a csaj?! Ez fiatalabb??? Na ne mondd! Szerintem ő szoptatott csecsemőkorodban.

– Mmmmmmegtehetete vvvvolna... – kontrázott Hebegős.

Csipisz nem válaszolt, de lángvörös lett.

– Meg biztos ő is pelenkázott!

Csipisznek ez már túl sok volt. Hisztérikusan felkiáltott:

– Csönd! Te disznó, te!

És Csipisz, a félénk kis Csipisz minden előzetes jelzés nélkül nekiugrott Pojácának, s öklével elkezdte csépelni annak arcát.

Első ütése Pojáca orrát találta el, de olyan erősen, hogy menten eleredt a vére. Bő patakban folyt, le a szájáig, majd megkerülte a szája sarkát, s úgy csöpögött tovább az álla irányába.

A kárvallottat meglepte a hirtelen támadás, erre nem számított. Aztán keze fejével megtörölte az orrát, s meglátva vérét, magas, átható hangján felkiáltott:

– Szétszedlek, te!!! És megindult.

Ütni azonban már nem tudott, mert Bubu közéjük állt.

– Befejezni! – ordította, s elkapta Pojáca ütésre lendült kezét.

Az egymásnak ugró harci kakasok tüze hirtelen lelohadt. Érezték, hogy a parancsnak engedelmeskedni kell.

– Megörültetek? Galerín belül ütitek egymást?! Ahelyett, hogy együtt ütnétek egy idegent.

Marhák! Te pedig, Pojáca, megérdemelted. Most legalább megtanultad, ha másnak az anyját vagy a nőjét szidjuk, akkor még az ilyen nyeszlett egérből is oroszlán leszel.

Azután a kisfiúhoz fordult. Elismerően állapította meg:

– Jó ütés volt, Bütyök. Nem néztem volna ki belőled.

– Én sem magamból – mondta őszintén Csipisz. Aztán elnézést kunyerálva, Pojácához fordult:

– Igazán nem akartam olyan nagyot. Majd elővette zsebkendőjét, s odanyújtotta a kárvallottnak.

– A zsebkendőm. Vagy van nálad?

– Nincs. Nem vagyok náthás – mondta a vértől eldugult orral, igazán náthás hangon Pojáca, s elvette a zsebkendőt.

Csipiszben pedig abban a pillanatban nyilvánvalóvá vált, hogy a zsebkendőt egyedül neki kell majd a legnagyobb titokban kimosnia, mert ha a nagy észreveszi, hogy véres, akkor ebből nagy ügy lesz odahaza.

Bubu az imént már megmutatta, hogy feltétlen vezér. Engedelmességet vár, és nem tűr ellentmondást a csapatban. De azonnal megmutatta azt is, hogy a bosszút forraló vezérek fajtájából való.

– Ki volt az a csaj? – kérdezte Csipiszt.

– Régi ismerős.

– Nocsak! Együtt jártatok?

Csipisz már éppen válaszolni akart, amikor Ancsa is megérkezett. A lányt meglátva, valahogy benne rekedt a válasz.

– Mi van? Folytassátok csak – mondta Bubu húga, és lehuppant közéjük.

– Semmi – világosították fel őt. – Csak a Bütyök behúzott a Pojácának valami csaj miatt.

Ancsa csodálkozva bámult Csipiszre.

– Te? Neki? Egy csaj miatt?

Csipisz érezte, hogy most az egyszer, talán életében először ő áll az érdeklődés középpontjában. Nem a gúny megjegyzései fogják körbe, hanem a kíváncsiság. De ami Krisztivel volt, igazán nem tartozik rájuk. Semmi sem tartozik rájuk. Ancsa előtt különben sem szívesen mondaná el.

Lezseren próbált válaszolni:

– Voltaképpen nem is a lány miatt volt.

– Hanem?

– Bántotta az érzékenységetem.

S úgy érezte, valami olyan óriásit mondott, amelyet talán még soha. Vagy csak álmában. Ébren nem merte volna.

– Nekem viszont az bántotta az érzékenységetem – mondta emelt hangon Bubu –, hogy bántották egyik társunkat.

– Engem senki sem bántott – kezdte rá Csipisz, de Bubu leintette.

– Bántottak. Az a csaj feltűnően hanyagolt téged. Még csak egy csókot sem adott.

– Nem is kértem. Hiszen én még...

S elhallgatott. De már késő volt.

– Hallottátok? – mondta Pojáca, aki már tudta, hogy most nem természetben, de szóban bőségesen visszaszolgálja az orra verést. – Azt akarja mondani, hogy még sohasem csókolódzott!

Csipisz egyszeriben olyan piros lett, hogy ez felért a leghitelesebb beismerő vallomással.

– Jé?! Még nem csókolódzott! – ismételte meg Pojáca, úgy, mintha Csipiszt ezért még azzal is vádolná, hogy emiatt szellemileg kissé fogyatékos, vagyis hogy gyagya.

– Akkor majd fog – jelentette ki tömören Bubu.

– De hiszen én – kezdett el hebegni Csipisz, ám a vezér félbeszakította:

– Valamikor el kell kezdeni. Mondjuk akkor, ha az a babaarcú szöszi visszafelé jön.

Csipiszben megdermedt a vér. A homloka verejtékezni kezdett.

– Fél még. Tapasztalatlan. Láthatjátok – mondta Pojáca, majd könnyedén megjegyezte –, lányok, én azt hiszem, kéne neki egy kis leckét adni. Tapasztalatcsere. Amit továbbadhat.

– Helyes! Lássuk a tapasztalatcserét! – lelkesedett Hebegős, aki csodálatos módon, most egyáltalán nem dadogott, annyira felvillanyozta őt a dolog.

– Hagyjátok őt békén. Gyerek ez még! – kelt a védelmére Ancsa.

– Gyerek. Persze hogy gyerek. Pici gyerek – csatlakozott a kijelentéshez, némi sanda szándékkal, azonnal Pojáca.

Számítása bevált.

– Nem vagyok gyerek! Vagyok olyan, mint akárki közületek! – kiáltotta Csipisz. Ahogy kimondta, rögtön behúzta a nyakát, mert maga is megijedt saját szavaitól.

Hirtelen csend lett.

– Úgy? Szóval vagy olyan? – kérdezte némi éllel a vezér.

– Vagyok! – állta a tekintetét Csipisz, de érezte, hogy rögtön vacogni fog a foga.

– No jó – járatta körül szemét a társaságon Bubu. – Ha vagy olyan, akkor: válassz!

És tekintete megállapodott a két lányon.

...Nem, ezt nem gondolhatja komolyan Bubu – ütötte szíven a parancs Csipiszt. – Mi az, hogy válasszon? Csak úgy? Mint ahogy a boltban válogatnak a felvágott között. Párizsi vagy vadászszalámi. Hát ennyi lenne az egész? Amikor ő Krisztinek még megmondani sem merte volna. Nem, ez nem lehet! És mit szólnak hozzá a lányok? Hogy csak úgy, egyszerűen... parancsszóra?

De hiszen Ancsa a Bubu húga. Azt védeni szokták, nem ajánlgatni. Otthon így látta. Gergely bátyja mindig puhára verte, aki a Terire megjegyzéseket tett. Pedig azok csak szavak voltak. És Bubu most még az Aranyt is felajánlotta neki. Pedig köztudott, hogy Arany főleg a Bubu kedvéért jár velük. Bele van esve, és időnként csókolóznak. Az ő nője... és még őt is? Neki?!

Nem. Ez nem lehet igaz.

Igaz volt.

– Válassz már! – ismételte meg a parancsot a vezér. S a legrettenetesebb az volt, hogy senki sem tiltakozott ellene. Egész természetesnek vették.

– Fél – jegyezte meg vigyorogva Pojácá. – Fél! Hihihhi!

Nem nevettek vele. Vártak. Bubu kíváncsian, Hebegős élvezettel, Darus egykedvűen. Bár faarca mögött felötlött benne, hogy mi a fenének cukkolni ezt a kis krapekot, ahelyett hogy az erejüket tennék valahol próbára.

A lányok meg vártak.

Arany ott állt Bubu mellett. Nagyvirágos ruha volt rajta, piros rózsák voltak benne, lila indák folytak őket körül, a többi pedig sárgásfehér volt. Kicsit rikített, de Aranynak ilyen volt az ízlése, egyénisége. Szélsőségesen rikító.

Arany – hiszen mondtuk már – cigány volt.

A külsején nem látszott. Ha megszólalt, a beszédén már inkább észre lehetett venni. Bár Arany nagyon igyekezett. Ez valamikor akkor kezdődött még nála, amikor iskolába kezdett járni. A tanítónő leültette őt az első padba – mert akkor még nagyon alacsony volt – egy másik szőke gyerek mellé.

– No, két szősz, nektek itt jó helyetek lesz – mondta nekik biztatóan.

Két hónapig remekül megvoltak. Akkor tudta meg a Klári édesanyja, hogy gyermekének szőke padtársnője: cigány. Még az igazgatóhoz is elment, hogy ültessék el mellőle az Aranyt.

A lány, amikor megtudta ezt, napokon keresztül búskomor volt, és gyermekfővel megfogadta magának, hogy nem akar cigány lenni. Olyan akar lenni, mint akárki más. Mindig a nem cigányok társaságát kereste, emiatt testvérei gyakran megverték őt. Mindhiába. De tartósan nem tett szert barátira. Amikor kiderült, hogy cigány, mindenütt egy kis fenntartással fogadták. Azt hitte, az úttörőben majd megtalálja a helyét. De egyszer, az egyik kiránduláson egy fiúnak eltűnt az órája. A kárvallott hangosan követelte, hogy nézzék át az Arany csomagját, mert egy cigányról könnyen feltételezhető a dolog.

Nem volt nála. Másnál sem. A fű között találták meg. De a lány többet nem ment az úttörőkkel kirándulni.

S amikor idejöttek a telepre, az iskolában létrehozták a cigány osztályt, s őt is oda akarták beosztani, bement a kerületi tanácshoz, hogy ő nem fog odajárni.

Odabent meg örültek, hogy van olyan cigánygyerek is, aki magától akar asszimilálódni. Arany nem értette, mit jelent a kifejezés, de így mondták egymásnak az okosok. És beosztották őt az a osztályba.

Aztán beleesett Bububa, aki a d-be járt. S itt a többiek sosem mondták neki, hogy roma. Nem csúfolták, nem éreztettek vele semmit. És Bubu sem, aki alapjában véve ki volt éhezve a szeretetre. És Arany elárasztotta vele.

A lány bármit megtett volna, amit Bubu mond neki. A nők feltétlen engedelmessége náluk odahaza íratlan törvény. De Arany nemcsak azért, Arany rajongásból is engedelmes volt.

S ha Bubu azt mondta, meg kell a kis Békát – magában mindig kis békához hasonlította Csipiszt – tanítani csókolózni, hát ő megtanítja. Őt már három évvel ezelőtt megtanították, még tizenegy éves korában, amikor még a telepen sem laktak. És Arany szeretett is csókolózni.

Arany rámosolygott a tanácstalan Csipiszre. Biztatásnak szánta.

Ám hiába mosolygott, Csipisz képtelen volt választani.

Aranytól különben is fél egy kicsit. Néha olyan kiszámíthatatlanul vad volt. Szavakban, mozdulatokban.

Akkor inkább már Ancsa...

Ancsa?... Megrettent még a gondolatától is.

Hiszen Ancsa az Aranynál is felnőttebb. Már dolgozik. S az Ancsa olyan, mintha a nővére lenne. Igaz, hogy nagyon tetszik, mert szexis, s titokban jó hozzáérni is, de ő még mindig Krisztit szereti. Hiába dobta őt a Kriszti, ő az igazi...

Úgy érezte, teljesen kiszáradt a torka, a szája, az ajka.

Önkéntelenül is megnyalta a szája szélét.

– Pedzi már... hihhi – hallatszott rögtön a vihogás. A többiek is nevettek. Csak Ancsa nézte őt komolyan.

– Választasz vagy sorsoljunk?! – tette fel a kérdést a vezér.

– A Darusnak van sapkája – ajánlotta Arany.

– Hagyd el. Elég két fűszál – mondta Darus, s máris tépett. – Egy hosszabb és egy rövidebb. A hosszabbik Ancsa, a rövidebbik Arany. Húzz!

S máris tolta Csipisz felé a becsukott markát, amelyből pont egyforma hosszúságban állt ki két fűszál.

A fiúcska megbüvölten nézte őket. Aztán fölemelte a fejét, s halkán, kissé reszketős hangon mondta:

– Nem húzok! – majd mélyet sóhajtott, s mintha a legeslegutolsó lélegzete lenne az életben, úgy szakadt ki belőle: – Ancsát választom. – És lehajtotta a fejét, ne is lássa, hogy Ancsa milyen képet vág majd hozzá.

– Szóval az Ancsát – állapította meg Bubu. – Rendben, kezdhettek.

– Hol? – nézett körül riadtan Csipisz.

– Mi az, hogy hol? Hát itt!

Törzshelyük a játszótér egyik beugrója volt. Négysoros fagyalsövény húzódott mögöttük, háromfelől takarta a padot, amely a tér felé teljesen nyitott volt.

A téren kissrácok szaladgáltak, arrébb, a homokozó mellett mamák figyelték totyogásaikat, a betonasztalokon öregek kártyáztak, s állandóan jöttek az ABC felől azok, akik keresztülvágva a téren akarták rövidíteni útjukat.

– Itt? – ismételte meg a kijelentést kérdés formájában, szinte már sírva Csipisz.

– Igaza van. Itt én sem vállalom – sietett a segítségére Ancsa.

Csipisz végtelen hálával nézett rá. Ancsa még azt is hozzátette:

– Arról volt szó, hogy meg kell tanítani csokolózni, nem arról, hogy ingyencirkuszt csinálunk!

– Pedig az lenne az igazi...

– Talán még tányéroznál is?! – villámlott Pojácára a lány. – Egy frászt! Rendben, megtanítom őt. De hogy hol, azt joga van megválasztani. Mindenkinek joga van az elsőt megválasztani! Vagy nem?!

Hallgattak. Talán egy kicsit bánták is a dolgot, de hát már megszületett a határozat. Elkezdték, be is kell fejezni. Mi is lenne belőlük, ha mindig visszaszívják, amit egyszer már elhatároztak.

Mindnyájan Bubura néztek. Tőle várták a választ. Ő viszont mért toljon ki a saját hűgával? Elég kitolás az, hogy ő is beugrott Pojácának. Jobb bulit is el tudna képzelni. De most már mindegy. Legyen. Cirkusz már úgysem lesz. Elment tőle a kedve.

– Oké! Megválaszthatja! – adta beleegyezését.

Csipisz felsóhajtott.

– Ne sóhajtozz! Válassz, hol akard? – mondta Bubu, s érezni lehetett, hogy ez már engedékenységeinek legvégső határa.

– Talán... az erdőben – rebegte a kisfiú, s erre menthetetlenül kitört a röhögés.

Ancsa segítette ki. Odalépett hozzá, megfogta a kezét.

– No, gyere, ez is van olyan, mint az erdő. – Azzal bevezette őt a pad mögötti bokrok közé.

Hároméves telepítés volt, elég sűrű, és helyenként már az embermagasságot is meghaladta. Messzebről nem látni, mi történik odabent, egészen közel pedig csak a galeri van. Ők tudják csupán, mi készül. Látni ők is csak azt látják, amit a vesszők és a levelek felfelé törő csokrai látni engednek. Legtisztabban a lábak látszanak, mert ott még csupaszok az ágak. Két vékony lábszárban folytatódó fiúláb, két telt, formás női lábszár. A ruhák is elővillannak, de fejmagasságban legsűrűbb a takarás.

Ancsa megállt. Csipisz is. Már csak belülről reszketett attól, ami következik.

A lány szelíden megsimogatta a fejét. Jó meleg tenyere volt, de kissé érdes, mert a csarnokban ládákat is emelgetett. Csipisz érezte homlokán a tenyér bőrének karcolását, de azért nem volt rossz. Megnyugtató volt.

Intett Ancsának, hogy hajoljon közelebb a fülével. A lány közelebb hajolt. Haja végigbirizgálta Csipisz száját, amint egész halkán a fülébe súgta:

– Ancsa, muszáj ezt?

A lány elvette fülét a szájától, ránézett s bólintott. Aztán belesúgta az ő fülébe:

– Muszáj, Kicsi. Addig úgysem hagynának békén...

Ancsának meleg volt a lehelete, kellemesen birizgálta a fülét.

S érdekes módon, a birizgálás szétáradt egész testében, már nem félt úgy, inkább kíváncsi lett, és várta, hogy mi következik.

Semmi sem következett. Ancsa hosszan, nagyon hosszan nézte őt. Fekete hajából egy tincs a homlokára bukott, barna szeme mintha nőni kezdett volna, és nézett, csak nézett.

„Mit néz rajtam?” – gondolta magában Csipisz, de nem szólt.

Ancsa sem. Nézte a kis srácot, a szíve csordultig telt szájalommal, ami a szeretetnek a csíráját azért már magában hordozza, s arra gondolt, mi a fenét keres ez a kölyök közöttük. Otthona van, rendes családja. Ha neki otthona lenne, olyan igazi, ahová jó hazamenni, ahol nemcsak alszik az ember, akkor biztos, hogy hazamenne, magára húzná az ajtót, hogy ne is lásson senkit. Mert rohadtak az emberek. Ma már megint hárman tettek neki ajánlatot randira, az egyik még pénzt is kínált. Pfuj! Dögök!

És rohadt disznó volt az a krapek is, aki először csókolta meg őt. Még ideköltözésük előtt történt, vagy másfél évvel. Lakott fölöttük egy náluk jóval idősebb, ragyás srác. Az egyik este a lépcsőházban elkapta, s mielőtt még védekezhetett volna, a szájára tapasztotta a száját. Ócska bagóíze volt, felkeveredett tőle a gyomra. Azelőtt titokban cigizett néha, azóta képtelen rágyújtani.

Most pedig itt van ez a kis srác. Gyerek még, szegény... de ha már így jött, legalább neki legyen szép emléke. Mert Ancsa már tudta, hogy az elsöre mindig visszaemlékszik az ember. És miért ne rá emlékezzék vissza ez a Kicsi. Kedves gyerek. Olyan suta, esetlen... védelemre szoruló. S néha milyen jó az, ha valaki rászorul az emberre, ha valakivel jót tehetünk.

– Most mit csináljak? – suttogta kis idő múltán Csipisz.

– Gyere közelebb – súgta vissza a lány. – Még... egész közel. Ott álltak egymással szemben, testközelben.

– Most hunyd be szépen a szemed...

Csipisz engedelmeskedett.

Érezte, hogy Ancsa két kezével megfogja a tarkóját, a fejét fölfelé fordítja, maga felé húzza. Csipisz szájára meleg, nedves ajkak tapadtak, ő ettől hirtelen megijedt, összeszorította a száját, beharapta ajkait, azok a puha nedvesek ott matattak a száján, aztán suttogást hallott: „Nyisd ki egy kicsit. Nyisd ki!” – és ő ki akarta nyitni, de valahogy nem sikerült. Igazán nem tehet róla, de... Aztán azok a meleg nedvesek eltávolodtak, és nem közeledtek többé.

Kinyitotta a szemét. Az Ancsa szemét látta, a magáéhoz egészen közel.

– Jól van, Kicsi. Elég volt... – mondta a lány, s kissé hátrább lépett.

– Kész? – kérdezte a fiú, s ez olyan mulatságosan hangzott, hogy el kellett rajta mosolyodnia.

– Kész... de tudod, ezt neked még majd gyakorolnod kell. Nem most, hanem majd később.

Amikor már magad is akarod.

Csipisz halkán, sírósan motyogta:

– Ne haragudj rám... ne haragudj, Ancsa!

Szeméből potyogni kezdtek az eddig hősiesen visszatartott könnyek.

– Te, te kis gyerek... – mondta szeretettel a nagylány, s odavonta Csipisz fejét a mellére.

Érezni lehetett, hogyan dobog a szíve.

Azt viszont nem láthatta, hogy Ancsa is eltörölt a szeme sarkában egy könnyet.

Neki sokkal több oka lett volna a sírásra.

9. Bosszúálló és védelmező

Tiszta lelkiismeret nyugodt alvást dajkál, s csendes, álomtalan éjjel után friss az ébredés. Jó ízekkel köszönt be a reggel, amelyben ott keveredik a nyitott ablakon beáradó szeptemberi hűvös levegő, a forralt tej és a friss kenyér illata.

Hajós mindig pihenten ébredt. Kivált, amióta a telepre költöztek, s külön félészobája volt. Itt nem hallotta apja ébresztőjének csörgését, amikor a reggeli műszakra ment. Anyja is akkor ébredt, elkészítette a reggelit, a tízórait csomagolta be az urának, maga is felöltözött – csak hétre ment dolgozni –, majd indulás előtt felkeltette Lacit.

Nem kellett őt sokáig rázogatni. Pedig volt úgy, hogy éjfélig is olvasott.

Első mozdulatával kiugrott az ágyból, ahogy apjától tanulta – anyja akkor máris indult.

Attól kezdve a maga gazdája volt, immár évek óta.

Napjának voltak fix pontjai. Ilyen volt a reggeli. Legjobban szerette a langyos tejet, friss, ropogós kiflivel. Mire felkelt, ott találta az asztalon. A tejet édesanyja langyította, a ropogós kifli előállításában is a szülői lelemény segített. A tegnap délután vásárolt kiflik a sütőben ismét frissé, ropogóssá váltak.

Hajós „burkolt”, betette a csetreket, a mosatlan edényeket a mosogatóba, letakarta konyharuhával, mosdás, öltözés, indulás a suliba. A lecke és a táska gondját még előző délután lerázta magáról. Emiatt aztán nem kapkodott, nem idegeskedett, hanem úgy indult minden nap, mint aki egyenesen nyaralásból érkezik.

Sokan irigyelték érte, de talán legfőképpen Csipisz.

Őt Jadwiga nagyí indította iskolába, s a nagyí olykor nagyon is engedékeny volt az ő kis Kazimirjával szemben.

Ébresztés után hagyta egy kicsit lustálkodni, s ha késésben volt, falatonként tömte szájába a reggelit, hiszen igazán nem mehet el reggeli nélkül. Így is milyen nyeszlett, ráfér az étel. S ha még előtte nap a tévé vagy a játék miatt elmaradt a táska csomagolása vagy a lecke, akkor az indulásból rohanás lett, a reggelből bolondokháza.

Hajós kétszer végigélvezte a reggeli mutatványt, aztán kijelentette:

– Nézd, apikám, ha velem akarsz jönni, időben kelsz. Én félkor indulok, még akkor is, ha te akkor még gatyaszárban vagy. Világos?!

– Vili! – ígérte Csipisz, s két hétig állta is. Aztán időnként kilengett. Hajós pedig nem tett szemrehányást, de ment egyedül. Ez pedig csakis és kizárólag Csipisznek volt rossz, ugyanis az a reggeli kis út az iskoláig kitűnően alkalmas volt arra, hogy megkérdezzen Hajóstól olyan dolgokat, amiket nem értett. Persze, Hajós ezeket előző délután is szívesen elmagyarázta volna, de ki ér rá délután, amikor azzal annyi mást is lehet kezdeni.

Hajóst azonban nem lehetett kilendíteni a maga megszokott kerékvágásából.

– Először a munka, azután az élvezet – ismételte az apjától tanult életigazságot.

Nyolcéves kora óta nem volt napközis. Maga melegítette ebédjét – újabban mosogatott is –, aztán lecke, tanulás, és szabad a délután. Olvasás, játék, csatangolás, sport. Aszerint, mire volt kedve és ideje.

Kószálhatott kedvére, de odahaza tudni kellett, hová ment és mikor jön. Az elsőben szavahihető volt, a másodikban pontos, csak egyszer zárta ki az apja este tízig egy negyedórás késés miatt. Az pedig leckének elég volt.

A tanárok, úttörővezetők sok mindenért becsülték. Eszéért, ügyességéért, erejéért, bátorságáért, de legfőképpen megbízhatóságáért.

Hajósra építeni lehetett, mint a hidak betonpilléreire.

Csipisz mindig is épített rá. Magafajta „szél is elfújja” gyereknek gyakorta van szüksége támaszra, s Hajósból olyan természetesen fakadt még a segítség is, hogy megköszönni sem lehetett volna.

Most azonban nem a szokásos „hogyan van az a példa?”, „mit is adtak föl fizikából?”, „nem értem ezt az egyenletet” segítségről volt szó.

Csipisznak tanácsra lett volna szüksége.

Az éjjel többször is felébredt. Hajnal felé virágos ruhás cigánylányok kergették őt, hogy megcsókolják, de a bokrok közül ott termett Ancsa, eléjük állt, hogy feltartóztassa őket, neki meg odakiáltotta, hogy „Fuss, Kicsi, fuss!” – Erre szaladni kezdett, de Pojáca elállta az útját, mielőtt hazaért volna. Megkerülte a házukat, Pojáca a nyomában, ő már a szomszéd ház előtt futott, amikor Hebegős is előtűnt. Ám ekkor fentről a harmadikról lekiáltottak neki:

– Csipisz, segítetek! – ...és Kriszti az erkélyről kötélhágcsót dobott le neki, és ő mászni kezdett fölfelé. Ám, mire fölért volna, Kriszti mellett már ott állt Bubu is, és kajánul mondta:

– Itt az alkalom, most megmutathatod, mit tanultál.

Ő felkiáltott, hogy: „Nem!” – ám ekkor Bubu már megindult, hogy elkapja a lányt.

Ekkor ért fel az erkélyre. Ráugrott Bubura, és miként Dugovics Titusz a törököt Nándorfehérvárnál, magával rántotta őt a mélybe. Gyorsan zuhantak, közeledett a föld, aztán...

Nem volt magas a heverője, nem ütötte meg nagyon magát. De rögtön felébredt.

Örült, hogy csak álom volt, aztán gondolkozni kezdett, és már nem tudott elaludni.

Végiggondolta a tegnapot. Krisztit, aki szerencsére nem arrafelé jött vissza a boltból, Ancsát, a csókot, s bármennyit is törte a fejét, nem tudta eldönteni, hol rontotta el Krisztinél is, Ancsánál is, és ha találkozik velük, mit mondjon vagy mit tegyen. Meg kéne valakivel beszélni az egészet. De kivel?

Felnőttel nem lehet az ilyesmit, el is süllyedne tőle. Még talán Gergely bátyjának sem merné elmondani, pedig ő csak hat évvel idősebb nála. Tudja, fölényesen kezelné az ügyet, de most ő úgysem jönne számításba. Teri nővére mégúgy se, mert az ilyesmit mégsem lánnal kéne megbeszélnie.

Hajóssal?

Ahhoz azonban el kéne neki mondania az egész szitut. S mit szólna a Hajós ahhoz, hogy ő az Ancsával, parancsszóra? Nem, az ilyet a Hajós gyomra nem veszi be, s biztos, hogy őt is megvetné érte. De hát tehetett volna mást?

Mit tegyen?

Valahogy óvatosan kellene szóba hozni a dolgot. De akkor hogyan várhat tanácsot?

Egy bizonyos. Ma reggel időben kell indulnia, hogy Hajóssal mehessen, aztán hátha kialakul valami.

Szerencséje volt. Nem aludt el, s Hajós – szokása szerint – becsöngetett érte.

Táskával a kezében várta ezt a csöngetést.

Hajós meg is lepődött egy kicsit, aztán elégedetten nyugtázta:

- Úgy látszik, mégis fejlődőképes vagy.
- Muszáj – felelte komolyan, pedig máskor el szokott ilyenkor vigyorodni.
- Rád fér már – mondta Hajós, de most ő sem mosolygott. Az oka is kiderült pillanatokon belül.
- Túl sokat vagy a Bubuékkel – fűzte tovább a gondolatot.
- Á! Nem is olyan sokat! – mentegetőzött.
- Hagyd csak. Látom. Csak azt tudnám, mit eszel rajtuk?

Kissé fölhúzta a vállát.

– Nem is tudom... Unatkozom egyedül.

– Na látod, én meg nem. Kész a leckéd?

– Azt hiszem.

– A te dolgod. De én hajtok a geológiai technikumra. Tavaly hatszoros volt a jelentkezés. És te, Csipisz, mire hajtasz?

Nem tudott rá válaszolni. Még nem alakult ki a dolog. Igaz, már beszélgettek róla odahaza. Jadwiga nagyja a gimnázium mellett tört lándzsát, apu a fizikumának megfelelő szakmát ajánlott, anyu pedig egyre csak azt hajtogatta, hogy elviszi őt képességvizsgálatra.

Neki egyelőre mindegy volt, mi, csak lehessen keresni. Nem muszáj annyit, mint a focisták, de azért kocsi fussa belőle. Kocsival még az ilyen nem egész daliás fiú is kapóssá válik, mesélik a nagyok. Szóval kocsi az kell. A többi mindegy. No, de ezt már elmondta egyszer a Hajósnak, újat meg nem tudna.

– Majd kialakul – feleli csendesen.

– Néhány hónap múlva be kell adni a továbbtanulási papírt.

– Tudom...

Hajós vállat vont. Csipisz dolga. Meg a szüleié. Helyettük ő, biztos, hogy nem tudja megoldani, de segíteni szeretne barátjának. Bár igaz, a legtöbben nem tudnak még semmi bizonyosat. Csak úgy tapogatóznak. Egy bizonyos, ha neki nem sikerülne a geológiai, akkor is csak olyan pályát választ, amivel a szabadban lehet, és ahol szükség van a megfigyelésre, a vizsgálódásra. Lehet még, hogy növénytermesztő lesz, vagy vízügyes, az is biztosan érdekes lenne. Legérdekesebbek mégis az ásványok. Szép gyűjteménye van már. Kis falitárlóban tartja őket, miként a múzeumban is látható. Érdekes dolog tudni összetételüket, kialakulásukat, korukat, előfordulási helyüket, mire használhatók és hogyan... S a geológusok nemcsak idehaza kutatnak. Olvasta, hogy még a fejlődő országoknak is segítünk olykor felkutatni ásványi kincseiket. Ehhez persze nyelvtudás is kell, de majd lassan, lépésről lépésre az is sikerül.

Csipisznek nem a pályaválasztáson járt az esze. Azon töprengett, hogyan térjen rá a dologra. Azután agyába pattant az isteni szikra. Nem a maga dolgával kell elkezdenie. Ez vili!!! S könnyedén, mintegy csak megemlítve a dolgot, odavetette:

– Te, Laci... Tudod-e, hogy a Gulyás Sári nyakig beléd van esve?

– Nocsak – hangzott a válasz, minden különösebb lelkesedés nélkül, szinte egykedvűen.

– Tuti biztos. A Branuska mondta. Márpedig ő a Gulyás legjobb barátnője.

– Kösz az ilyen barátnőt – jegyezte meg szűkszavúan Hajós. Aztán elgondolkozva hozzátette: – Tudod Csipisz, többek között ezért nem szavaztam a Branuskára, amikor csapattanácsot választottunk. Mert mindent kibeszél.

Csipisz nyelt egyet, aztán csak tovább feszegette a dolgot.

– Miért? Talán nincsen igaza?

– És ha igaza lenne? Rá tartozik a dolog?

– Nem.

– Na látod. Ha történetesen így lenne, az nem a Branuskára tartozik, hanem a Gulyásra meg rám. Nem igaz?

– De, igaz.

– Na látod.

Csipisz egy pillanatra elhallgatott, azután csak kibújt belőle.

– De azért csak igaza van a Branuskának, Sári tényleg beléd van esve.

– Tudom.
– És?
– Mi ez az és?
– Az, hogy te mit szólsz hozzá?
– Hogy mit? Miért érdekel?
– Csak. Mert a barátom vagy.
– Tudod mit – állt meg Hajós –, éppen azért ne érdekeljen. Ha valamit szükségesnek tartok megbeszélni veled, úgyis előhozom, ha meg nem, akkor te se feszegezd.
– Jó, jó, én igazán nem azért...
– Rendben. Csak tudod, rettentően rühellem, amikor a srácok a belső ügyeiket elkezdik kiteregetni, hogy mindenki turkáljon bennük. Hát még ha a barátjukét. Egyébként megmondtam neki is.
– Neki? Kinek?
– A Branuskának.
– Értem... – mondta Csipisz, s nagyot hallgatott rá. Ezen a szalon az életben nem jut el a maga dolgáig. Talán mégiscsak jó lenne nem ilyen virágnyelven folytatni. De úgy látszik, Hajós ma kissé harapós kedvében van. Lehet, hogy ebben a Gulyás-ügyben mégis csak van valami? Bár ha van, akkor nagyon ügyesen titkolja. Még sosem látta őket kettesben pusmogni. Pedig általában úgy alakulnak az osztályban a dolgok. És a Branuskának is biztos az a baja, hogy vele nem akarnak a fiúk pusmogni. Pedig nem is csúnya, s ha becsukja a száját, a nyúlfoga sem látszik. Bár nem is olyan vészes, látni az övénél előreugróbb fogakat is.
– Mégis szóba hozom – döntött Csipisz. S azután kissé ugyan fal mellől, de elkezdte:
– Mondd, Hajós, és ha én most – tegyük fel – azt mondanám neked, persze nem másokról, hanem csakis magamról, hogy beleestem valakibe, akkor mit szólnál?
Igyekezett teljesen szenttelen hangon, csak úgy „elméletileg” megereszteni a kérdést, mint akit valóban csak kíváncsiságból érdekel a dolog, s dehogyis érinti személyesen.
Úgy látszik, sikerült is. Hajós nem fogott gyanút. Ugyanolyan tárgyilagos volt válasza.
– Mit tennék? Végighallgatnálak.
– És aztán?
– Attól függ. Gondolom, azt mondanám, hogy a te ügyed, de lehet, hogy azt is hozzátenném, hogy hülye vagy. Pillanatnyilag nincs jobb dolgod?
– Aha... értem.
Többet nem is feszegette a kérdést. Úgysem jutna előre. Egyébként tökéletesen igaza van a Hajósnak abban, hogy kár magát most ezzel tépnie, de mit tegyen? Valahogy mindig visszajön a dolog. Besettenkedik a gondolataiba, az idegeibe, s nem lehet onnan kiteszékelni. Hol a Kriszti arcát látja, hol az Ancsa hangját hallja, pedig igazán nem is akarja, hogy az eszébe jussanak. Mégis jönnek.
Sóhajtott.
Hajós egy pillanatra gyanakodva felkapta a fejét.
– Mi van?
– Semmi. Történelemóra lesz. És a Faragó ma biztosan feleltet.
– Nem tanultad meg?
– Elolvastam.
– Aha...

Minden csütörtökön történelemmel kezdődött a nap. Ez az egyik tantárgy, amitől általában nem önti el a gyönyörűség a diákembert, még akkor sem, ha Faragó olykor diaképekkel, irodalmi szemelvényekkel, nagy emberek életéből vett anekdotákkal igyekszik változatossá tenni a kissé sablonossá szürkített tananyagot.

Igyekezettel – hiába volt ő az osztályfőnök – csupán a társaság egy részénél ért el sikert. A másíknak kitehette a lelkét, mindhiába. Voltak néhányan, akik kifejezetten utálták őt, de melyik tanárnak nincsenek a tanulóik körében titkos haragosaik?

Bubu nem is titkolta Faragó-Kinizsivel kapcsolat ellenszenvét, amely onnan eredt, hogy tavalyelőtt, év végén meghúzta őt toriból, s a pótvizsgán is alig éviékéit át. Őt utasították leggyakrabban rendre Faragó óráin, bár ez igazán csak neki csoda, hiszen néha oly pimasz tudott lenni, hogy az már valóban tenyérbe mászó volt.

Bár Faragó tenyerébe nem lett volna ajánlatos belemászni, ő mégis hősieen türtöztette magát. Pedig ez talán még sincs benne a tanári fizetésben. Bár, ki tudja?

A múlt héten azonban majdnem befellegzett a híres türelemnek. Bubu oly tüntetőleg zavarta közbeszólásaival az órát, hogy Faragó végül is élesre köszörült nyelvvel kérdezte meg:

– Mondd, Zaremba, nagyon unod?

Bubu felelet helyett ásitott. Aztán még egyet. Erre Faragó begorombult, és kizavarta őt az osztályból.

Kifelé menet még a folyosóra is utána küldte dörgedelmeit.

– Aki viszont kint van, az nincs az órán, vagyis hiányzik. Megértetted?!

Bubu meg sem fordult, csak vállat vont.

Erre Faragó tényleg beírta őt hiányzóának. Ebből aztán ellenőrző könyv lett, odahaza a nevelőapja murizott vele, ami végképp megérlelte Bububan az elhatározást: bosszú!

A diákbosszúnak az idők folyamán szinte már klasszikus repertoárja alakult ki.

A legeslegdurvább eset, amiről beszélnek – bár szavahihető tanú nincs rá –, hogy a gyűlölt tanárt a haragosok este meglesik az utcán, s tettelesen engednek lefolyást indulataiknak.

Nos, ez a módszer Faragó esetében teljességgel lehetetlen. Ő tízóraira megehetne Bubu egész galeriját, anélkül hogy megfeküdne a gyomrát. Így tehát ez a figura számításba sem jöhetett.

Be lehet aztán az asztalt vagy a széket kenni festékkel, ragasztóval, vizesvödört lehet kötni az ajtó fölé, hogy amikor belép a tanár, ráboruljon, vagy el lehet fűrészelni a szék lábát, hogy csak a legfontosabbakat említsük.

Ötletes diákok persze ezeknél sokkal jobbakat is kiagyalnak, ám Buburól talán még önmaga sem föltételezte, hogy valaha is szaporítani fogja a feltalálók népes családját.

Így tehát bosszútervei a szokásos körben mozogtak.

Elhatározta, elfűrészeli a tanári szék lábát, mielőtt Faragónak jelenése lenne a nyolcadik d-ben.

Tervét megkonzultálta Pojácával, aki viszont ennél jóval eredetibb és újabb variációt ajánlott. Ehhez nem kellett fűrészt, s el sem kell tüntetni az áruló fűrészpont, ehhez elég lesz egy csavarhúzó és néhány gyufaszál.

Bubu olyan zseniálisnak ítélte az elképzelést, hogy a nála levő doboz cigit menten Pojácának adta.

Pojáca ugyan azt is javasolta, hogy a tervet olyankor kellene végrehajtani, amikor tanúja sincs, ez viszont Bubunak nem volt ínyére. Ő az egész osztály tudtával akarta „megfenyíteni” Faragót. Bízott benne: félnek tőle annyira, hogy nem merik beköpní. És ha mégis? Legfeljebb kicsapják. Na és akkor? Bumm! A télen úgíyis betölti már a tizenhatot.

Amikor Hajós és Csipisz beléptek az osztályba, még csak a kisebbik fele érkezett meg. De Bubu, Pojáca és Hebegős már ott voltak. Pojáca az ajtóban örködött, Hebegős Bubunak segédkezett.

A galerivezér csavarhúzóval érkezett, miután két nappal ezelőtt Pojácával közösen megállapították, hogy a széket úgy készítették a gyárban, hogy néhány csavar kioperálása után szétszedhető legyen.

Bubu elkezdte a műtétet. Hebegős forgatta és tartotta neki az operációra ítélt bútordarabot, Bubu pedig minden kiszedett csavar helyére gyufaszálat tett be.

Néhány gyufaszál is képviselhet akkora összetartó erőt, hogy egy darabban tart egy üres széket, ám azonnal felmondja a szolgálatot, amint valaki a székre huppan.

Faragó pedig huppanni szokott, s olyankor talán még a kilencven kilóból is mázsán felüli nyomóerő alakul ki.

A jelenlevők s a folyamatosan érkezők kíváncsisága gyűrűbe fogta az ügyködőt.

Ki mire gondolt, azt nehéz lett volna megállapítani, tény az, hogy csupán Gulyás Sári merte megjegyezni:

– Srácok, ebből állati botrány lesz!

Ám ő is csak akkor nyikkant, amikor Hajós belépett az osztályba.

Branuska a kontrás szerepét vállalta, s egyből kijelentette, úgyis Bubut fogják érte kicsapni, neki semmi köze az egészhez, azzal ki is ment a folyosóra, hogy joggal állíthassa: nem láttam semmit!

Csipisz első pillanatban nem fogta föl, mi készül, de gyorsan rájött, s rettenetesen megijedt.

Csupán Hajós merte hangosan rosszallani a dolgot:

– Zaremba, ne hülyéskedj, mire jó ez?

Ám Bubu hátra sem nézett, úgy felelte:

– Fogd be a szád, ha már nem segítesz! Vagy eridj, nyald be magad, és jelentsd!

S miután hallotta, hogy senki sem mozdul, még hozzátette:

– Na, mi az, nem rohansz?!

– Nem. De akkor is pizsokság!

– Ne véd, nem rokonod!

S azzal Bubu kicsavarta a székből az utolsó összetartó csavart is. Még egy gyufa, aztán a szék lassan, gondosan odakerült a helyére, úgy, hogy minden külön mozdítás nélkül le lehessen rá huppanni.

– Így ni! – mondta elégedetten a tettes, s az immár teljesen fölöslegessé vált csavarokat a nyitott ablakon át kidobta az iskolát körülvevő gyepre. Majd fölállt a dobogóra, intett egyet a karjával, hogy szólni akar.

Csend lett.

– Lehet, hogy van, akinek nem tetszik – mondta emelt hangon –, de aki be meri köpni, hogy én voltam, az jobb, ha elköltözik Afrikába. De még ott is utolérem!

Alighogy elhangzott a nyájasnak éppen nem mondható felszólítás, megszólalt a csengő.

Mindenki elfoglalta a helyét, csak Pojáca lesett ki a résnyire nyitott ajtón, s az eltávozott Branuska döntött úgy odakint, hogy inkább csillapíthatatlan hasmenést színlel, mintsem bemenjen az osztályba. S ez az elhatározás bizonyos mértékig érthető is volt, hiszen éppen Branuska volt a hetes. S aki nem lát, nem hall, nincs jelen, az, ugyebár, nem is jelenthet semmit. Még a hiányzókat sem. Bár azok jelentés nélkül is hiányoznak.

Alighogy Branuska eltűnt a „Leányok” feliratú ajtó mögött, a lépcsőn máris feltűntek az órára induló tanerők. Pojáca észlelve az észlelnivalót, finoman behúzta az ajtót.

– Jön! – kiáltotta, és a helyére ment.

Bubu még egyszer felállt, vészjóslóan körülnézett, leült.

Alig egy-egy pissenés, suttogás krakogás, nyekkenés, sóhaj, csak a tekintetek szegeződtek várakozásteljesen az ajtóra.

Csipisz – aki alig készült, s félt a feleltetéstől – titokban abban reménykedett, hogy hála Bubunak, a mai órán elmarad majd a felelés. Bár azt, hogy mi lesz, amikor Faragó lehuppan a székre, csupán vizuálisan tudta elképzelni, következményeiben nem.

– Mit gondolsz, mi lesz most? – súgta oda a mellette ülő Hajósnak.

Hajós, az igazságszerető, a rettenthetetlen azonban összeszorított szájjal ült és hallgatott.

„Mi az, ő is megijedt volna Bubutól?” – fordult meg Csipisz agyában, de bárhogy vizsgálta is Hajós arcát, semmit sem lehetett róla leolvasni.

Nyílt az ajtó.

Egyszerre, mint egy vezényszóra, álltak föl. Pattanásig feszült idegek rántották őket, senki sem csetlett-botlott, késett. Ilyen talán még nem is volt.

– Üljetek le – mondta Faragó.

– Hetes... hol a hetes? – nézett körül. – Ki a hetes?

– A Branuska – mondta valaki.

– Hol van?

– Vécén. A szülei tegnap szüreten voltak – mondta Gulyás, bár sejtelve sem volt, hogy az első megállapítással telibe talált.

Érdekes, de a kijelentésen, amelyen máskor hahotáztak volna, még csak mosolyra sem fakadt senki.

Kit érdekel az most, mivel mosta ki a barátnőjét Gulyás, amikor csupán másodpercek kérdése, hogy világraszóló botrány tanúi és részesei legyenek.

„Jaj, drága Kinizsi, csak le ne ülj!” – fohászokdaltak fel magukban Faragó kedvencei, de nyikkanni sem mertek.

„Úgy kell neki, most megkapja!” – csillogott a szeme ellenfeleinek.

„Összetöri magát!” – aggódtak az érzékeny lelkűek.

„Mi lesz ebből?” – húzták össze nyakukat a begyulladósok.

Ám szólni, nem szólt senki sem. A bizonytalan következmények nem voltak olyan fenyegetőek, mint Bubu biztosra beígért megtorlása.

Pedig Faragó szemmel láthatólag jó hangulatban jött be az órára. Igaz, ritkán érzékelteti, hogy rossz kedve van, de a derűt, a kiegyensúlyozott nyugalmat nehezebb eltitkolni. S mire való is lenne, amikor az pszichésen jó hatással van a tanulókra.

„Lehet, hogy ma nem is feleltetne” – rémlett fel Csipiszben, és titokban már előre sajnálni kezdte Faragót.

Ő azonban mit sem sejtve, teljesen gyanútlanul, az örökké bizakodók, az eleve jót feltételezők biztonságérzetével tette le az osztálykönyvet az asztalra.

„Most... most dölne el, felelés lesz, vagy továbbmegyünk – futott végig az osztályon. – Ha leül, akkor felelés, ha sétálni kezd, akkor magyarázni fog, továbbmegyünk az anyaggal.”

Faragó egy pillanatig gondolkozott, megállt, belelapozott az osztálykönyvbe, s döntött.

Pár gyereket feleltetni is fog.

– No, akkor foglaljunk helyet – készülődött neki. Talán még egy tizedmásodperc, s a súlyos test, a szék biztonságos ölére számítva, lábáról áthelyezi súlypontját, térde behajlik, s akkor...

Voltak, akik behunyták a szemüket. Mások viszont fölágaskodtak a padokban.

Ám ekkor, a kritikus tizedmásodpercet egy hajszállal megelőzve, harsány figyelmeztetés zúgott végig az osztályon.

– Ne!

Faragó önkéntelenül is megdermedt, s ez az egy pillanat elég volt arra, hogy megőrizze az egyensúlyát.

– Tanár úr, ne üljön le! – hangzott figyelmeztetően, a pissenéstelen csendben.

Hajós volt az.

Nem bírta megállni.

Recsegni kezdtek a székek, fejek fordultak feléje, hogy aztán azonnal visszaforduljanak a katedra irányába. Néhányan bűnbánó pillantásokkal keresték osztályfőnökük tekintetét, hogy ezúton is értésére adják: ők is figyelmeztették volna, csak amaz megelőzte őket.

Faragó arcán nem látszott sem meghökkenés, sem ijedség. Viszont alighanem azonnal rájött, honnan fenyegette őt a veszély.

Megfogta a szék karfáját, hogy megemelje, ám ekkor, szinte alig hallható reccsenések kíséretében, a szék darabjaira csuklott.

– Hm... ötletes megoldás – fordult szembe az osztállyal Faragó. – Merőben új megoldás. Ki csinálta?

Semmi válasz. A kérdés ismét elhangzott:

– Ki csinálta?

S Faragó tekintete szép lassan, fejről fejre, szemről szemre végigzongorázott az osztályon. De egyetlen hang, egyetlen pillantás sem esett.

– Úgy? Szóval nincs benne annyi bátorság, hogy felálljon? Elkövetni igen, vállalni nem? Mi ez, kérem?

Valahonnan oldalról, mintha a padok alól jött volna, egy elváltoztatott hang benyögése hallatszott:

– Gerillaháború.

Faragó felkapta fejét, körülnézett, de nem tudta megállapítani, hogy Pojácá szolt.

– Szóval gerillaháború. És ha szabad érdeklődnöm, ki a fő gerilla?

Nem válaszolt senki.

– No jó – mondta egész halkán, s látszólag a lehető legnyugodtabban Faragó.

Aztán Hajóshoz fordult.

– Hajós fiam!

– Igen! – állt fel a fiú.

– Te voltál olyan kedves, figyelmeztetni erre a... erre az akcióra... Köszönöm. De még hálásabb lennék, ha azt is közölnéd, kinek köszönhetem ezt a meglepetést. Vagy te sem tudod?

Alig egy leheletnyivel vitte feljebb a végén a hangját, a kérdésnek mégis súlya volt. Súlya, amely ránehezedik az emberre, nyomni kezdi lefelé, le, egyre lejjebb, míg csak meg nem szólal.

S most az egész súly, amit mindenkinek, az egész osztálynak kellett viselnie, teljes egészében ránehezedett Hajósra. Kérőn, követelőn, parancsolón nehezedett rá, s ami még rosszabb, várakozásteljes bizalommal.

S Hajós kissé rekedten préselte ki magából a szavakat:

– De tudom, tanár úr, kérem...

Szinte alig érzékelhető szisszenés futott végig az osztályon. Nem tudni, a bátorságnak szolt-e, amely ki meri mondani, amit többen szerettek volna, de nem mertek, vagy a rendeseiben is mélyen gyökerező zsványbecsület szisszent fel a közeledő árulás előszelétől.

– Nos? Ki volt?

Még a lélegzetek is fennakadtak. Bubu keze a pad alatt ökölbe szorult. Hajós pedig nyugodtan, mintha csak teljesen érdektelen dolgot jelentene, ennyit mondott:

– Ezt ne tessék tőlem kérdezni.

Hatalmas sóhaj feszegette az osztálytermet, de Faragó tekintete visszaparancsolta.

– No, jól van. Nem kérdelek. Ül le.

Hajós leült.

– De legyetek erősek – hangzott a katedráról –, ma mindenkit meg fogok kérdezni. Nem erről, amit mindenki tud! Hanem a tananyagról. – Ezt a széket meg takarítsátok el az osztályból!

A hátralevő negyvenkét perc alatt tizenheten kaptak fát. Közöttük Hajós is.

Pedig jelesre is tudott volna felelni, de nem akart. Neki senki se mondja, hogy „azért” kapta a jelest.

Faragó pedig igazságos volt, és következetes. Az elégtelent Hajósnak is éppen úgy beírta, mint a többieknek.

Becsületére legyen mondva, még egy jelest is adott Gulyásnak, de ő tényleg megérdemelte.

Csipisztől egy elégségesre futotta. Annak is örülhetett, mint majom a farkának.

Senki sem maradt ki a felelésből. Még Branuska sem, aki óra vége felé kíváncsiságból besomfordált, hogy megtudja, mi van?

Be is szedett. Úgy kell neki. Miért éppen ő maradjon ki belőle?

Meg is állapította magában, hogy: mészárlás, tisztára mészárlás... – ám ebben nem volt igaza.

Faragó haragja pusztán abban jutott kifejezésre, hogy kivétel nélkül mindenkit feleltetett. De nem nyomta meg golyóstollat erősebben, mint máskor, indulatai csupán abban nyilvánultak meg, hogy ezúttal a megakadóknak, nyögdécselőknek, sűgást váróknak nem adott sem időt, sem türelmes mentő kérdéseket. Elvégre alig valamivel több mint egy perce volt egy-egy gyerek feleltetésére. Márpedig ebből nem akart engedni. Hallgatólagosan mindenki cinkos, senki se maradjon ki a próbatétel nehéz pillanataiból. Hadd érezzék mindannyian a felelősséget. S ezt józanul fontolgatva, talán nem is lehetett rossz néven venni, hiszen a tanár is csak ember.

10. Az összecsapás

Egyszer mindennek vége szakad. A legkínkeservebb órának is, s megszólal a megváltó, a felszabadító csengő, harsányan berreg végig a visszhangzó folyosókon, betolakszik az osztálytermekbe, s gyönyörű csilingeléssé szelődülve muzsikál be a diákok fülén, betöltve agyukat és szívüket.

Csengetést így még nem vártak, mint most. Pedig akkorra már édes mindegy volt, mindenki megkapta a maga porcióját.

Mire a csengő megszólalt, már Zsákai – aki utolsó volt a névsorban – is megkapta a maga érdemjegyét.

Mialatt a csengő szólt, Faragó becsukta az osztálykönyvet, s csak annyit mondott:

– Jövő órára ismétlés. Az egész eddigi és tavalyi anyagból.

S ment. Mire a csengetés elhalt, már becsukódott mögötte az ajtó. Még csak annyit sem jegyzett meg, amennyit a helyében a legtöbb tanár minden biztonnyal megtett volna, megtorlásra biztatván a sebeiket nyalogató kárvallottakat: „A szekundákat nem nekem köszönhetitek, hanem ti tudjátok, kinek.”

Az ilyen és ehhez hasonló kijelentések ugyanis burkolt felszólítások a bosszúra, vagyis arra, hogy amit a tanár nem oldhat meg tettelegességgel, azt az osztály együttes erővel megteheti.

Leverheti a tettesen mindazt, amiért a tanár legfeljebb nyelhet.

Alighogy kitette a lábát, elszabadultak a visszafojtott indulatok.

Ezeknek megvan az a tulajdonságuk, hogy egyszerre törnek ki, mindenki egyszerre kezd el beszélni, kiáltozni, sóhajtozni, gúnyolódni, ki-ki a sérelem nagysága és saját vérmérséklete szerint. A hangzavarból csupán egy-egy erősebb, indulatosabb kiáltás tolakszik előre, uralva az egész mindenséget, mint kórusok fölött a szóló.

– Pfuj!

– Disznóság!

– Gyalázat!

– Hallatlan!

– Felháborító!

– Gazember!

– Mészáros!

– Gyilkos! – röpködtek a levegőben az indulat szavai, s első pillanatban nehéz volt megállapítani, kinek szólnak a becsmérlő kifejezések. Faragónak-e, aki bár mindig megkövetelte a tananyagot, de ilyen könyörtelen még sosem volt; Bubunak, aki a kiváltó tettet elkövette; vagy Hajósnak, aki elindította a lavinát.

Azután, a legnagyobb hangzavar közepette egyszer csak Bubu felugrott a tanári asztal tetejére, s teli torokból elkiáltotta magát:

– Kuss! Kuss, ha mondom! – majd nyomatékul még utánaeresztette: – Pofa be!

A meghökkentés mindig is hatásos fegyver tömegek leszerelésére, ha valaki kellő eréllyel és kellő pillanatban alkalmazza. Bubu, úgy látszik, eltalálta a kellő lélektani helyzetet, s a módot is. Mire a „pofa be!” elhangzott, az osztály torkára forrt a szó.

Bubu körüljártatta tekintetét, aztán könnyedén lehuppant az asztról a katedrára, de még mindig úgy, hogy jó másfél fejjel kimagasodott, amikor némi elégedettséggel, s nem kevés határozottsággal jelentette ki:

– Nahát! Azért mondom!

Pojáca és Hebegős közelebb húzódtak a vezérhez, ha netán verekedésre kerülne a sor, kéznél legyenek. Bár a helyzet egyáltalában nem mutatott semmiféle ellenállásra.

Bubu pedig – mintegy igazolva saját tettét, szónokiasan tette fel a kérdést:

– Láttátok, milyen volt?! Ugye, láttátok?! – és az ajtó felé bökött, amerre Faragó távozott. – Ilyen ez mindig! és mit érdemel az ilyen?! Rosszabbat is, mint amit én akartam!

Páran helyeslőleg bólogattak, a többiek nem szóltak. Az ilyesmit azért jobb először megemészteni. Csak néhány elszánt Faragó-hívőben berzenkedett a néma tiltakozás. Ám szólni ők sem mertek.

Bubu ekkor feljebb emelte hangját, s mint valami vádló a törvényszéken, úgy mennydörögte:

– De nem sikerült igazságot tennem! Nem sikerült, mert megakadályozta ez az áruló! – Némi hatásszünetet tartott, majd ujjával Hajós felé mutatott, s még egyszer, nyomatékosan kijelentette:

– Ez a spicli!!!

S a döbrent csendben a tekintetek ismét Hajósra szegeződtek.

Ő kiegyenesedve, nyugodt arccal állt a szemek keresztútjében.

– Verjük le rajta! – szólalt meg akkor szelíd hangon, ám hangjában gyilkosan gúnyos vibrálással Pojáca.

– Iiiiiigen! Üüüüssük agyon! – kontrázott neki Hebegős.

– Helyes! Üssük! – csatlakozott néhány tétova hang, de a többség néma maradt.

Hajós pedig rendíthetetlen nyugalommal utat tört vállával a handabandázók között, s fellépett a katedrára, Bubu mellé.

Szembefordult az osztállyal.

– Állok elébe! – nézett velük farkasszemet. – Üssön, aki akar! De előbb gondoljátok meg, miért is akartok ütni?! Azért, mert szóltam?! Fogadok, lettek volna még jó páran, akik szóltak volna, ha mertek volna! Mert a Faragó igenis rendes fiú!

„Fiú... rendes fiú... – így mondta, szisszentek fel néhányan, mert Faragót ugyan már sok mindennek nevezték a Kinizsin kívül is, de így, egyszerűen csak fiúnak, még soha, senki.

Hajós pedig nem állt meg, hanem folytatta:

– És az a buli azzal a széssel igenis disznóság volt! Össze is törhette volna magát! És az már nem vicc! Az már, az már... – és nekipirult arccal vágta oda Bubunak – gazemberség!

– Úgy van! Igaza van! – helyeseltek néhányan, de lehetőleg csak a tömegben lapítva, mert tartottak Bubu bosszújától.

Csak Gulyás Sári, a fülig szerelmes, hosszú hajú, copfos Gulyás Sári merte felágaskodva, fennhangon mondani:

– Igaza van! Igaza van!

S tekintetével Hajós tekintetét kereste, hogy megbizonyosodjék róla, észrevette-e, hogy a kritikus pillanatban ő, egyes-egyedül ő – nem törődve a következményekkel – mert melléje állni.

Lehet, hogy Hajós észrevette, ám ezt nem lehetett megállapítani rajta, mert éppen Bubuval volt elfoglalva.

Bubu agyát elöntötte a vér. Szaporábban kezdett lélegzeni, s szíve dörömbölni kezdett. Ilyen még nem volt, amióta ide jár. S nem is lesz! Erről kezeskedik.

– Csönd! – dördült a kiáltása, mint az oroszlánszelídítő ostroma. S ettől még Gulyásban is benne rekedt a szó.

Azután egész testével Hajós felé fordult, mert ami most következik, az már csak a kettejük elintéznivalója. A többieknek legfeljebb csak rettenetes tanulság arra, hogyan végzi, aki bele mer köpni az ő levesébe.

– Mi a gazemberség?! – sziszegte a másik felé, s keze mint valami bilincs, úgy zárult ökölbe.

– Az, amit tettél! – mondta Hajós rendíthetetlenül, készen bármire, ami ezután következhet. Egyet tudott csak: olcsón nem adja magát, bármi is következzen. S valahol mélyen, inkább csak tudat alatt, felsejlett benne az is, hogy sok, nagyon sok múlik azon, melyik igazság kerül ki a küzdelemből győztesen. Mert itt már nem egyszerűen Bubu és Hajós párviadaláról volt szó, hanem ennél sokkal, de sokkalta többről.

És Hajós, a mindig nyugodt Hajós belülről lassan tüzelni kezdett.

– Ha valakivel valami bajod van, szemtől menj neki, ne így... orvul – mondta, s vibrálni kezdett a hangja.

– Majd tőled kérek tanácsot!? Te... te talpnyaló!

S bár az osztály egymás közötti nyelvhasználatában ennél zaftosabb kifejezések is röpködtek olykor, olyanok, amiktől a tisztelt anyukák, apukák kétnapos csuklást kapnának, ha hallanák, de ez a rövid, tömör, korbácsként csattanó sértés az adott pillanatban úgy hangzott, hogy az vért kívánt.

Ezt világosan érezte mindenki. Azok is, akik Bubunak helyeslően, egyetértetten a minősítéssel, azok is, akik magukban megrándultak, mintha őket is érte volna a csapás.

És Gulyás, aki tavaly az osztály összes fiúját csak szédítette, de még a legnagyobb ellensége sem állíthatta volna róla, hogy valamelyikbe is szerelmes, Gulyás most nyíltan színt vallott:

– Hazugság! – süvítette tiszta, átható hangon, amelyiket némelyik fiú annak idején magában az angyalokéhoz hasonlított. – Hazugság! Ő is beszédett! – mutatott Hajósra.

Halkan, a mélyből felmorajló meghökkenés futott végig az ellentáboron.

– Igaz!... Valóban! – hallatszott alig kivehetően, s az agyokban megmoccant valami apró kis idegszál, amelyiknek az a feladata, hogy mérlegelje az emberek cselekedeteit. Jót és rosszat is, egyaránt.

Bubut is elérte a feléje irányuló kétkedés, lassan, alig érzékelhetően meginduló fuvallata.

– De neki nem írta be! – jelentette ki határozottan, ami ugyan nyilvánvaló hazugság volt, ám kritikus pillanatokban egy-egy jól sikerült hazugság is képes megfordítani a nagyon is ingatag közhangulatot. – És igenis spicli!!!

Még néhány pillanat, és az osztály nyilvánvalóan két pártra szakad. Az egyik váltig kiáltozná, hogy „spicli”, a másik körömszakadtáig állítaná, hogy „nem az!”

Ám töprengésre, állásfoglalásra nem sok idő maradt. Bubu mit sem törődve az osztályban fortyogó gondolatokkal, érzésekkel, a hosszú és kilátástalan szócsata helyett a tettek mezejére lépett. Minden figyelmeztetés, minden előzetes jelzés nélkül, egy mélyről jövő hörgés szakadt csak ki belőle, kissé előrelépett, és máris ütött. Ökölrel. Bele a Hajós arcába.

A fiú nem számított a hirtelen támadásra, s az ütés teljes erővel érte.

Nyeszlettebb legények három métert repültek volna tőle, mint kaszkadőrök a bunyózástól terhes filmekben, ám Hajóst éppen hogy csak megrendítette az ütés.

Bubu azonban nem elégedett meg egy csapással, máris ismét nekilendült.

– Laci!!! – sikoltott Gulyás Sári figyelmeztetőleg, de addigra Hajós már összeszedte magát.

Félrelépett, és lábával betartott a teljes lendülettel nekiindulónak. Bubu keresztülesett Hajós lábán, s lezuhant a katedra és az első pad közé. Egy pillanatra meglepődötten hevert, nem értette, mi történt, aztán föltápászkodott.

Hajósban volt annyi tisztesség, hogy a fekvőre nem ugrott rá.

– Jövünk, Bubu! – ordított fel Pojáca, s Hebegős is megindult. Ám Bubu parancsolólag csattant fel:

– Nem! Egyedül verem szét a pofáját...

És megindult.

Bubu számtalan verekedésben vett már részt. Magakorúakkal, kisebbekkel, nagyobbakkal. Verekedett ököllel, bottal, gumicsővel, s amikor elszabadultak benne az indulatok, a következményekkel nem gondolva ütött, miközben halkán felbőffenő káromkodásokkal ingerelte magát. Amit közben kapott, azt felszisszenve tűrte, csak a bosszúvágya erősödött tőle.

Mindig ő került ki győztesen az összeakaszkodásokból, mert erősebbekkel nem vitte soha tengelytörésig.

Most is biztos volt benne, hogy Hajós a végén kénytelen lesz kegyelemért könyörögni.

Ezért volt számára annyira meghökkentő, amikor egyből a földön találta magát.

De máris ő indult neki. Igazi verekedő volt, hol ütött, mint a bokszolok, ha az volt előnyösebb, hol összeakaszkodott ellenfelével, mint a birkózók, de ha más nem segített, a rugdosástól sem riadt vissza. Tudta, hogy ellenfele dzsúdós. Hiába fiatalabb, s alkatra gyengébb nála, azért jó lesz résen lenni. Be kellene őt csalni a padok térközébe, ahol nincs elég terület a kibontakozásra. Akkor pedig nyers erejével biztosan győztes.

Ezt azonban Hajós is tudta.

Bubu támadott, de amikor Hajós el akarta kapni karját, máris visszaugrott, s az egyensúlyát veszített fiú beleszaladt Bubu nekilendülő öklének, amely pont az orrára csapott. S Hajós orrából szivárogni kezdett a vér.

– Ne hagyjátok! – kiáltotta Sári, ám közbeavatkozni senki sem akart.

Csipisz, aki világosan érezte, hogy Hajósnak volt igaza, már többször közbe akart szólni, kiáltani, segíteni, ám a félelem és a tehetetlenség összeszorította mellét.

Miért kellett a Bubunak a széket szétszednie? Miért nem tűr ellenkezést? Miért bántja a Hajóst? – tolultak fel benne a kérdések, de olyan gyorsak voltak az események, hogy egyiket sem volt ideje végiggondolni. Most azonban, hogy Hajós orrából megindult a vér, s Gulyás Sári is fölsikoltott, Csipiszben az érzések szavakká tolultak össze:

– Ne! Ne bánts! a barátom! – mondta nyüszítő könyörgéssel Bubunak...

– Nekem meg ellenségem! – sziszegte gyűlölettel Bubu, s mielőtt Hajós összeszedhette volna magát az előbbi ütés után, ismét lesújtott. Pontosan oda, ahová az előbb.

Ám ekkor Hajósnak sikerült elkapnia a csuklóját és kifordította. Bubunak esés közben sikerült gáncot vetnie, s mindketten bezuhantak az asztalok, székek közé.

Az osztály karikába fogta őket, s akik nem láttak át a többiek feje fölött, felálltak a székek, asztalok tetejére. Érdekes, hogy máskor, ha verekedés van, mindkét felet biztatja a saját tábora, de most némaság uralkodott. Csak a küzdők lihegése hallatszott. Öklök, karok, térdek, lábak dolgoztak, mint amikor életre-halálra folyik a küzdelem.

Mind a ketten adtak és kaptak, de fölényt vagy kivált győzelmet egyiküknek sem sikerült kiharcolnia.

S amikor a lihegés már egyre erősödött, mintha egy magnó gombján csavarnák feljebb a hangerőt, megszólalt a tízperc végét jelző csöngetés.

S Branuska, aki az előző órán gyáván meghátrált a hetesi kötelességek teljesítése elől, most teljes erőből kiáltotta:

– Abbahagyni! Jön a Szotyori!

Az egészből persze csak annyi volt igaz, hogy a következő órára tényleg a Szotyori jön, kémiát okítani, de hogy mikor, az még kérdéses. Ám a felszólítás valóban jogos. Csengetés után jobb a békesség.

Ezt alighanem belátták a küzdő felek is, mert eleresztették egymást.

Lassan feltápászkodtak. Nem volt győztes, és nem volt vesztes, csak két halálosan kimerült fiú, akik közül az egyiknek mintha a karja szakadt volna ki vállból és könyékből, a másik meg maszatos volt a vértől.

Csipisz, akiben ekkorra már nagyon sajnált a baráti lelkiismeret, odasündörgött Hajóshoz, és a zsebkendőjét nyújtogatta neki.

– Véres vagy. Letöröljelek?

Ám ekkor Bubu megmarkolta a zsebkendőt nyújtó csuklót, magához rántotta Csipiszt, és fenyegetőleg ráripakodott:

– Engem fogsz leporolni! Megértetted?!

S Csipisz ott állt kettejük között, és nem tudta, hogy a szívének engedelmeskedjen-e, vagy a parancsnak, de akkorra már Gulyás Sári is ott sündörgött Hajós körül.

– Majd én... – mondta kissé sírósan, s bár világeletében iszonyodott a vértől, elkezdte Hajós arcát törölgetni, de a száraz zsebkendő csak még jobban elmaszatosította.

– Várj, bevizezem – mondotta, s indult volna a mosdóba, de már késő volt.

Szotyori, a kissé kopaszodó, pocakos, mindig jó kedélyű kémiatanár belépett.

Az osztály megdermedt.

Szotyori – nemhiába volt már huszonhét éve tanár – azonnal felmérte, hogy a lehető legrosszabbkor érkezett. Mit tehet már ilyenkor? Vaknak nem mutathatja magát, mert aki ma vaknak mutatkozik, azt holnap már hülyének nézik a kedves tanítványai.

Így derűs nyájjassággal csak annyit kérdezett Hajóstól:

– Mi az fiam, boksztréninget tartottatok?

Ilyen szép virágnyelven nevezte a nyilvánvaló verekedést, s ez már önmagában is a lehető legnagyobb tapintat.

S Hajós, aki sohasem szokott hazudni, ezúttal mély lélegzetet vett, mint a gyöngyhalászok lemerülés előtt, hogy meggyőzően, határozottan csengjen, amit mondani fog. S kifújta:

– Nem, tanár úr, kérem. Kergetőztünk és beestem a pad alá...

Szotyori is volt diák – ha régen is –, s tudta, hogy olykor még az igazmondásnál is fontosabb valami: a férfiúi önérték.

Eszében sem volt meghazudtolni a fiút, aki még a rendetlenkedés felelősségét is magára vette árulkodás helyett.

– No jó. Úgy látom, az asztal nem tört össze. De azért toljátok helyre.

Hárman is ugrottak.

– Te pedig – mondta Hajósnak – eredj ki, aztán tedd magad rendbe.

Hajós arcán már lassan alvadni kezdett a vér. Rondán nézett ki, de senki sem mosolygott rajta. Ki mert állni Bubuval, s nem hagyta el vesztesként a küzdőteret. Bár igaz, győztesként sem. De néhányan, akik az órán meg a küzdelem kezdetén még Bubunak kiabáltak, most sajnálkozva néztek utána.

Bubu fellélegzett. Ezt megúsza. De világosan érezte, ha nyertese nem is volt a harcnak, vesztese igen. S az nem Hajós volt.

Mielőtt Hajós betette maga után az osztály ajtaját, egy pillanatra összeakadt a tekintetük.

S ebből mindketten világosan érezték, nem ez volt közöttük az utolsó menet.

11. Barát és barátónő

A harag a legrosszabb tanácsadó. Vakká teszi a józan ítélőképességet, páráként foszlatja szét az ember saját felelősségét, s átítatja őt azzal a hittel, hogy mindenki hibás, csak ő nem. Mindenki összeesküdött ellene, mindenki ellenség, de legfőképpen azok, akik részéről valaha is igazi vagy vélt sérelem érte.

Bubu képtelen volt lecsillapodni. A világgal – amelytől nem túl sok jót kapott – már régóta perben állt, de egyvalamiben már évek óta nem csalódott: a saját erejében s hatalmában a környezetében élő gyengébbek felett.

Hajós voltaképpen nem egyszerűen Bubut tépázta meg, hanem a Bubu körül terjedő mítoszt, amely azt sugallta, hogy jobb tőle félni, jobb neki engedni, jobb vele nem ellenkezni, vagy ha ezt valaki mégis meg merészelné tenni, jobb ha mindjárt befizeti a saját temetését.

S lám, ez az új fiú, a Hajós, akit sokan nem szerettek, mert nagyon tudott – s az már eleve gyanús –, egy óra leforgásán belül: először is keresztezte Bubu számítását, másodsor pedig ki mert vele állni verekedni is. S mind a kettőt túlélte. Sőt! Bubu volt az, aki a nagyszünetben csordából kivert bikaként rótt az iskolaudvart, Hajóshoz pedig olyanok is kezdtek dörgölözni, akik azelőtt szinte vissza sem köszöntek neki.

Gulyás Sári pedig, aki mindig is pincsikutyát csinált a fiúkból, most maga szegődött el pincsinek Hajós mellé. S ha jobban meggondoljuk, némi alapja volt is rá, hiszen valóban ő volt az egyedüli, aki melléje mert állni már akkor, amikor még semmi sem dőlt el.

Hajós igazán fűrödhetett volna a rajongó szemek bámulatában, de hát ő nem volt olyan. S az igazat megvallva, még mindig sajtott az orra.

Csipisz viszont nem sündörgött sehol. Igyekezett úgy helyezkedni, hogy Hajóstól is, Bubutól is elegendő távolság válassza el. Szíve szerint ugyan odaheveredett volna Hajós lábához, hogy mint valami folyton működő magnókazetta, szajkózza: „Hajós az én barátom! Ugye, mindig mondtam, milyen klassz srác! Hajós az én barátom! Ugye, mindig mondtam, milyen klassz srác!” – de félt attól, hogy Bubu megint elkapja, a saját szolgálatára kényszeríti. Hajós pedig azt nem hagyná, és akkor talán éppen miatta kezdenének el újra... Pedig elég volt egyszer is!

Viszont szilárdan elhatározta, hogy ebéd után felszalad Hajóshoz a negyedik emeletre, és nem megy le a térre Bubuékhoz, mert Bubu igenis rondán viselkedett. Ha Faragót meg akarta büntetni, az ő dolga, de hogy Hajóst hirtelen vágta orron, az már mégiscsak pizsokság. Persze, ezt ő sohasem fogja megmondani Bubunak, mert hiába határozza el százszor is, amikor oda kerülne, addigra mindig berezel. Ezt Csipisz holtbiztosan tudta magáról. S a nyulakból a lehető legritkábban válnak oroszlánok.

Azon is töprengett, vajon hazafelé Hajóssal menjen-e, de azt is kockázatosnak ítélte, hiszen Bubu biztos, hogy kiszúrná, s felelősségre vonná érte. Úgy látszik, Bubu ügyet csinál abból, hogy ő kinek engedelmeskedik: Hajósnak-e vagy neki? Másrészt Hajós sohasem ugráltatta őt.

Hogy ne kelljen döntenie, a Branuska-féle megoldást választotta. Ötödik óra után, amikor minden épeszű ember kirajzik a suliból, ő még bevonult a „Fiúk” feliratú ajtón, hogy kivárja, amíg szétszéled az osztály. Így Hajóst sem sértheti meg, Bubu sem orrolhat meg rá.

Hajóst azonban meg sem lehetett volna sérteni. S minden bizonnyal nem is igényelte hazafelé Csipisz díszkíséretét. Ugyanis Gulyás Sári szegődött melléje. Mentek egymás mellett, beszélgetve, mind a ketten lóbálták a táskájukat, aztán, amikor már elhagyták az iskola kerítésének sarkát, Hajós elvette Sáritól a táskáját, s attól kezdve ő lóbálta mind a kettőt.

Többen kiszúrták a dolgot, de csak Branuska akart megpukkadni az irigységtől.

S micsoda lassan bandukoltak. Tisztára andalgás volt az már!

Annyira az, hogy Csipisz nem tudott olyan sokáig visszamaradni, hogy ne lássa még őket így együtt.

– Jé, Hajós is!... – állapította meg magában, s messziről titokban figyelte is őket, hogyan viselkednek.

Nem vett észre semmi különöset. Ha csak azt nem, hogy búcsúzkodásnál hosszasan fogták egymás kezét.

Délben rebarbaraleves volt, ami csak fokozta Csipisz megpróbáltatásait. Ez valami lengyel nemzeti leves, Jadwiga nagy kedvenc étele. Szinte csoda, hol szerzi be hozzá az alapanyagot, de beszerzi. Nem sokat, csak két személyre valót, amennyi délre elég. Neki és legifjabb unokájának, hiszen a többiek csak vacsorára jönnek, s mindegyikük szívből utálja a rebarbarát. Pedig nagyon egészséges. Sokkal egészségesebb, mint például a gulyásleves, de hiába, sohasem tudta velük megértetni. Így aztán csak két személyre főzött. Magának meg Csipisznek. Ő még gyerek, hiába tiltakozik, „élet, erő, vitamin, egészség” jelszóval azt kell ennie, amit kap, hadd erősödjék tőle. Még az a szerencse, hogy a leves után túróstészta volt, így legalább valamivel jóllakott.

Jadwiga nagyinak azonban ismét beszélhetnékje támadt. Nem csoda, hiszen mióta a telepre költöztek, elveszítette néhány magakorabeli ismerősét, s ha valaki nyugdíjas, és állandóan otthon van, ellenállhatatlanul beszélnie kell. Annak, akinek tud. Aki meghallgatja. Aki nem tud megszökni előle.

Csipisz legalább százhuszonhetedszer hallgatta végig, hogyan támadták meg 1939-ben a németek Lengyelországot, nagyiek hogyan menekültek alig egykét batyuval egy rozoga Tátra gépkocsin előlük Magyarországra, hogyan akadt össze nagyapával – akire még anyu sem igen emlékszik, hát még Csipisz –, és mondta, azaz csak mondta volna, de legajnározottabb unokája kijelentette, hogy sok a leckéje, s nehezek a feladatok, fölmege Hajóshoz tanulni.

Nem először élt már ezzel a kifogással, s nagy előtt a tanulás szó szent volt. Mindig is fájlalta, hogy leánya nem végzett egyetemet, hogy vője sem diplomás, sőt idősebb unokái, az ikrek – Gergely és Teréz – sem koptatták soha az egyetem padjait. „De majd Kazimir...” – dédelgette magában a nagyanyai álmod a legkisebb fiúról, aki a legeslegkülönb lesz a család minden tagja között. Ő is mérnök lesz majd, mint az ő férje volt, s az a nap, amikor majd diplomáját kézhez kapja, az ő életének legboldogabb napja lesz. Biztos volt benne, hogy megéri.

Csipisz ugyan nem osztotta nézetét, bizonyítványát tekintve még a középiskolai felvételnél sem adott magának sok esélyt, nemhogy az egyetemenél, de sosem volt szíve a nagymamit kiábrándítani. Ha ez a vesszőparipája, s ettől boldog, miért rontsa el az örömét. Így tehát, amikor már nagyon is terhére volt a sok lelki malaszt, meg a felmenői jó tanácsok, átment Hajóshoz „tanulni”.

A tanulás ugyanis az a szótári címszó, amelybe minden belefér. A dumaparti éppúgy, mint a foci a téren, a magnózás, a vicceselés, s a diákok ezernyi egyéb, délutáni bokros teendője.

Csipisz tehát minden további nélkül beállított Hajósékhoz. Tudta, hogy Laci egyedül van odahaza, tehát nem zavar senkit, s azt is tudta, hogy a Hajós még sohasem mondta neki, hogy most menjen a fenébe. Arra ugyan már volt példa, hogy a Hajós tanult, ő meg keresztretjvényt fejtett, vagy az ablakot támasztotta, de még ez is jobb volt, mint az otthoni szónoklatok.

Amikor Csipisz fölliftezett a negyedikre, s Hajós ajtót nyitott, szokatlan látvány fogadta. Hajós orrán egy csíkos zsebkendőből hajtogatott borogatás éktelenkedett. Gézdarabbal fogta hátra a tarkójához, de azért úgy leffegett, mintha minden pillanatban le akarna esni.

– Lehúzza a daganatot. Olyan lett, mint egy krumpli – magyarázta kissé orrhangon Hajós.
– Aha... – helyeselt Csipisz, s hirtelen az villant fel benne, hogy Hajós biztos azért borogat, hogy holnapra már elviselhető fazonja legyen. No persze, biztos Gulyás miatt.

Ám volt benne annyi tapintat, hogy ezt nem említette. Csak ennyit mondott:

– Hát igen... orvul ütött... a... – először Bubut akart mondani, aztán menetközben meggondolta magát, s a név helyett így mondta: – a pizok...

Egy kicsit titokban meg is ijedt, hátha valaki meghallja és továbbmondja Bubunak, de rájött, hogy ettől igazán nem kell félnie, s Hajós tényleg megérdemel annyit, hogy Bubut pizoknak nevezze.

– Előfordul, Csipisz, előfordul, hogy olyankor is kapunk ütést, amikor nem számítunk rá – mondta kissé felnőtteken, az apja hanghordozásával Hajós, majd hozzátette: – Rá se ránts! Ilyen az élet. S vannak, akik hátulról döfik le az embert, ha hagyja magát. Csak tudod, Csipisz, nem szabad hagyni.

S a kisfiú díszkíséretében bevonult a fürdőszobába, hogy ismét megnedvesítse a borogatást.

– Jól megdagadt – állapította meg Csipisz is.

– Meg.

– Persze, ha nem szólsz Faragónak, akkor biztos, hogy nem történt volna semmi.

Hajós ekkor rettentő rosszallással bámult rá.

– Hülye vagy, Csipisz, és betojós. Valakinek ki kell nyitnia a száját, amikor ordítani kell. Mi lenne, ha senki sem merné? Akkor az ilyen Bubuk mindig azt csinálhatnák, amit ők akarnak.

Csipisz kissé szemrehányóan tiltakozott.

– Könnyű neked beszélni. Téged még Bubu sem tudott legyőzni. De próbáljak meg én szólni!

– Akkor is szólni kell! – felelte Hajós, de a válasz igazságáról, s főleg alkalmazhatóságáról Csipisz egyáltalán nem volt meggyőződve. Azt viszont megkérdezte:

– És mondd csak, a nevét, azt miért nem mondtad meg Faragónak?

Hajós csak ennyit mondott:

– Mert rendesebbnek hittem, mint amilyen, de... – és vállat vont.

Csipisz nem egészen értette.

– Hogyhogy rendesebbnek?

– Azt hittem, vállalja. De nem vállalta. Hiába erős, mégis gyáva. Vagy szemét...

Csipisz nem tett rá megjegyzést. Csak hirtelen végigfutott benne, hogy ő sem merte volna vállalni. De hát ő kicsi, gyenge. Ő igazán sohasem tenne ilyet. Hiszen Faragó, ha ráül a székre, s lezuhan róla, akár össze is törhette volna magát. Vagy beverhette volna a fejét a katedra szélébe. Ezzel Bubunak számolnia kellett volna.

Eddig ért gondolataiban, amikor Hajós valami egészen meghökkentőt mondott:

– Tudod, Csipisz, ha mondjuk te tetted volna – és lassan tagolva ejtette ki a szavakat –, akkor megmondtalak volna.

– Engem?

– Téged.

– Bubut nem, engem igen? Miért? Mert én kicsi vagyok?

– Nem. – S Hajós nagyon komolyan nézett rá, úgy, mintha a szemével beléje akarna reflektorozni, vagy mi, s halkán, tompán mondta, mégis erősebben hangzott, mintha kiabált volna: – Azért, mert te a barátom vagy. Akin segítenem kell, ha gyáva vállalni a saját tettét...

Csipisz nem értette első hallásra, mit akar Hajós mondani, de Hajós nem ismételt, nem magyarázott, csak nézett, és ő nem merte megkérni, hogy mondja el még egyszer, és magyarázza

is el, mert nem akart teljesen hülyének látszani. Különben is, biztos, hogy megérti majd, ha lesz ideje rajta elgondolkozni.

Nem volt.

Nem is tudja, miért, de kinézett az ablakon, s lent a ház előtt ismerős ruhát látott megvillanni.

– Kriszti! – sajdukt bele, s teljes joggal, mert valóban Kriszti volt az. Cekkerrel ballagott, lassan kényelmesen az ABC irányába, élvezve a szeptemberi napsütést, a délutánt, amikor nem kell leckét csinálnia, mert másnap az osztálya tanulmányi kirándulásra megy, vagyis minden a lehető legszebb, legjobb, legcsodálatosabb.

Krisztinek fogalma sem volt róla, hogy négy emelettel feljebb akkorát dobbant most miatta valakinek a szíve, mint egy nagykalapács.

– Most... – kezdett el dörömbölni Csipisz agyában. – Most kellene valahogy mindent rendbe hozni. Meg kellene mondani Krisztinek, hogy ő igazán nem azért jár utána, mert akar tőle valamit... és ha Kriszti úgy gondolja, nem is járna utána, csak néha fölmenne hozzájuk, úgy mint régen, kicsit társasozni és dumcsizni, és igazán nem ejtene szót semmi egyébről... és soha nem is kísérgetné, ha Krisztinek ez kellemetlen, csak néha beszélhessen vele egy kicsit. Úgy, mint régen.

S Csipiszt valami ellenállhatatlanul húzni kezdte lefelé, amerre az ismerős blúz és az ismerős bordó farmer ellibeggett.

„Az ABC-ben utolérném – gondolta. – Ott, amíg vásárol, mindent elmondhatnék. És akkor senki sem mondhatná neki, hogy miért jár velem, mert a boltba igazán mindenki bemehet. És biztos, hogy Kriszti nem haragudna. Megértené. Meg kell neki értenie.”

S Hajós legnagyobb csodálkozására váratlanul zavartan ezt hebegte:

– Ne haragudj, Hajós, de nekem most egy kicsit le kell szaladnom, mert ugyebár...

– Mi történt?

– Semmi, csak – habogott Csipisz, majd váratlanul, s tőle igazán szokatlan merészséggel kibukott belőle – tudod, a Kriszti... Most ment az ABC-be. Beszélnem kell vele!

– Mi a csuda? – lepődött meg a Hajós. – A Kőrösi Kriszti?! Szóval ezért kérdezted a múltkor, hogy...

– Mindegy, miért kérdeztem, beszélnem kell vele!

– Ki tart vissza? – vágta szelíden hátba őt Hajós, miközben széles mosolyra húzódott szét a szája. De ez a borogatás meg a kötés alatt valahogy nem érvényesült most igazán.

S Csipisz, aki néhány perccel előbb már határozottan érezte, hogy most végre valahogy megint együtt van Hajóssal, teljes igazából, úgy, mint régen a Klarinét utcában, még a liftet sem hívta föl a negyedikre, mert amíg az feljönne, azalatt gyalogszerrel rohanva hol lesz ő már...

Hajós pedig egyáltalán nem volt megsértődve azért, hogy elhanyagolja őt a lány kedvéért.

„Hát ő is...” – forgott a fejében, aztán fogott egy széket, kivitte az erkélyre, kicsit napozni, nézelődni. Arra azonban ügyelt, úgy húzódjék be a sarokba, hogy az orrán levő kötést ne szúrják ki a járókelők, mert azt komolyan röstellte volna.

Ő viszont mindent látott, ami odalent történt. A járókelőket, a téren játszó srácokat, sőt Csipiszt is, amint fölvéve a nyúlcipőt, rohant Kriszti után, az ABC irányába.

„Vajon mire megy velem? Hogyan jönnek vissza?” – futott végig Hajóson.

Aztán valahogy Gulyás Sári jutott az eszébe, aki a legjobb képű lány volt az egész osztályban, okos is, meg, úgy látszik, rendes is. S alighanem nem csupán a Branuska pletyije, hogy ő, vagyis Hajós László nem egészen közömbös neki. Ezt világosan megmutatta ma délelőtt. S olyan jól el tudtak beszélgetni séta közben.

És Hajós megint bement a fürdőszobába, kicserélni a borogatást, hogy holnapra már valamivel emberibb ábrázata legyen, amikor megint találkoznak.

Aztán ismét kiült, Csipiszre meg a Krisztire gondolt, s elhatározta, feltétlenül megvárja, amikor visszafelé jönnek. Abból, ahogy egymás mellett jönnek, sok minden meglátszik.

S Hajós, az erős, az igazságosztó, a rettenthetetlen Hajós, most – ki tudja miért, de – határozottan kíváncsi volt!

12. A gyalázat

A lányok lelke csodálatos szerkezet. Bonyolultabb a fiúk érzelmvilágánál. Bonyolultabb és kiszámíthatatlanabb. Jobban megfér egymás mellett a felhő és napsütés, a zimankó és a nyár heve.

Kriszti lány volt. Ráadásul serdülő lány, akinek tettei kiszámíthatatlanok.

A múltkor, amikor kiadta Csipisz útját, határozottan büszke volt rá, milyen ügyesen, diplomatikusan, tapintatosan intézte az egészet. Akár egy felnőtt. Egy igazi nő.

– Szakítottam – állapította meg először hűvös tárgyilagossággal. Majd némi diadallal ismételte magában: – Szakítottam! – Később elkapta őt valami furcsa melankólia, s Csipisz látta maga előtt sokféle formában. Mint kisfiút, velük együtt pancsolni a kádban, majd első osztályosként, amikor ő még csak nagycsoportos volt, s irigyelte kis barátját, majd közös kirándulások, bevásárlások, csatangolások, olvasás, társasozás váltogatták egymást emlékezetének képernyőjén.

S a hűvös tárgyilagosság már rég tovatűnt, elmúlt a szakítás eredményességén érzett diadal mámore is, csak valami tompa, mély sajtó maradt a helyén, s Csipisz bánatosan rá függesztett kék szemének mélységes bánata.

S Kriszti már nem tudta, jól tette-e, hogy „szakított”, vagy sem, örüljön-e vagy sírva fakadjon. Teljes tanácstalanság telepedett rá.

Kriszti ugyanis életében először szakított.

Később, amikor már aludt egyet a dologra, megállapította, hogy mégsem így kellett volna.

Sosem volt neki semmi baja Csipisszel.

Barátok voltak.

Lehet ugyan, hogy Csipisz közben másképpen is kezdett érezni. Azt kellett volna megmagyaráznia, hogy maradjanak csak barátok, mint eddig, és kész. Ő pedig ehelyett – szakított.

Kár volt. Talán hülyeség is. Ki tudja?

Egy bizonyos. Ezek után ő nem lesheti Csipisz, hogy közölje vele: „vissza az egész, ha akarsz fölugorhatsz hozzánk”, mert az mégis csak furcsa lenne. Olyan, mintha ő futna a Szíjjártó Kázmér után, pedig erről szó sincs.

Elmúlt egy nap, két nap, egy hét.

Ám Csipisz nem jelentkezett. Mintha felszívódott volna. Még az iskolában is csak egyszer látta, kutyafuttában.

Ezért örült hát annyira, amikor az ABC-ben – amint éppen fejeskáposztát válogatott a zöldséges pultnál, hogy belerakja a kis gömbcsuklós, kerekeken szaladó bevásárlókocsiba –, megállt mellette egy másik kiskocsi, s kissé bizonytalanul felcsendült a jól ismert hang:

– Szevasz, Kriszti!

Oda sem kellett pillantania, s tudta, ki az.

– Szevasz, Csipisz – mondta egyszerűen, természetesen, mintha mi sem történt volna közöttük, pedig belülről máris birizgálni kezdte, hogy most végre itt az alkalom, rendbe lehet hozni, amit alighanem elrontott. No, azért nem ugrik a nyakába.

– Mi az, te is vásárolsz? – kezdte a beszélgetést.

– Úgy is lehet mondani – felelte a fiú, de Kriszti látta, hogy még teljesen üres a bevásárlókocsija. Ebből sejteni kezdte, hogy Kázmér nem a pultokon sorakozó árucikkek kedvéért tért be a boltba.

– Jó, hogy találkoztunk. Legalább segítesz nekem egy kicsit – mondta. Csipisz szíve megdobbant. De csak annyit felelt:

– Szívesen.

Igaz, majdnem utánatette, hogy: „úgy mint régen”, de aztán még idejében visszaszívta.

Azután Kriszti körbement a kiskocsival. Vásárolt, Csipisz pedig a maga üres kocsijával a nyomában. A háztartási és vegyi áruk pultjánál aztán cseréltek. Csipisz tolt a tele kocsit, Kriszti az üreset. Nem sokat beszéltek, a múltkori esetet pedig kivált nem hozták elő. Minek is? Jobb azt elfelejteni. Legjobb, ha minden marad a régiben.

Gyermekkori barátok voltak, miért ne lehetnének azok ezután is. S Csipisz becsületére legyen mondván, nem volt telhetetlen. Beírta ennyivel is. Elvégre hiába szeretné ő másként is a Krisztit, ha a lány nem akarja. A múltkor egy kicsit erőltette, s lám, mi lett a vége. Így meg... legalább láthatja, beszélget vele... s most már tudja, az is milyen sokat jelent neki.

Hát még amikor Kriszti a pénztárhoz sorba állva, kijelentette:

– Estefélé, ha végeztünk a leckével, fölszaladhatsz.

Könnyedén ejtette ki, súlytalanul, de ennél többet, fontosabbat nem is mondhatott volna.

Elégedetten pakoltak a cekkerekbe, s indultak haza a boltból. A barna bevásárlótáskának két füle volt, abba rakták a nehezét, mert azt ketten lehet vinni. A piros kis hálósatyorba csak a tej meg a felvágottak jutottak, azt Csipisz lóbálta bal kezében.

Mentek hazafelé békésen a bágyadt kék szeptemberi ég alatt, amely langymeleg kupolát vont a lakótelep nyurga és testesebb házkolosszusai fölé.

Lépteik könnyűek voltak, szívük felhőtelen, mint az olyan embereké, akik kibékültek a világgal, s benne önmaguk érzéseivel is.

Így, ebben a zavartalan állapotban pillantották meg őket Bubuék.

Ott ültek már a padon, ahonnan éppen odalátni a játszótéren átvezető, betonlapokkal kirakott gyalogútra.

Csupán Ancsa nem volt velük. Ma péntek van, délután tovább tart nyitva a piac, erősebb is a forgalom, ilyenkor sosem ér rá. Még este sem, mert a zárás után még elő kell készíteni a megmaradt zöldségeket, gyümölcsöket másnapra, s helyet kell csinálni a hajnali szállításnak.

Így aztán senki sem volt, aki fékezhetne volna Bubuék, aki a mai délelőtt óta egyhuzamban veszekedett hangulatban volt. Nyomta őt a Hajóssal szemben elszenvedett kudarc, s ami még rosszabb, kissé megrendült az önbizalma is. Azt pedig csakis egyetlen módon lehet visszaállítani: tettekkel. Bizonyítani kell mindazt, amiben megrendült az ember hite. Vagyis Bubunak azt, hogy ő a legerősebb, a legfélelmetesebb, a feltétlen úr és parancsoló.

Csipisz és Kriszti akadtak először az útjába.

Darus pillantotta meg őket legelőször, s szűkszavúan csak ennyit jelzett:

– Oda nézzetek!

Felszólításában nem volt sem gúny, sem harag, csupán egyszerű észlelés volt. Odanéztek.

– Ni csak! A szerelmespár – állapította meg kajánul Pojáca, de hangja nem ért el Csipiszig, s ha elért volna, sem biztos, hogy meghallják. Nyugodtak voltak, tiszták és gyanútlanok.

Bubu fölállt a padról.

– Köszöntsük őket!

S ők, akik már jól ismerték Bubu hangjának minden rezdülését, tudtak, hogy most valami következik. Valami érdekes, izgalmas, amit még utána is meg fognak emlegetni. Ők is, meg az eset szenvedő részesei is. Híre pedig szerteszáll a téren, növelvén a csodálatot és a rettegést.

A közeledők csupán akkor vették észre őket, amikor elálltak az útjukat.

– Ááá! Micsoda meglepetés! – hajolt meg valamelyik lovagfilmből kölcsönzött mozdulattal Pojáca. Ronda volt, mint egy elfuserált udvari bolond, de magas fej hangjában volt valami félelmetes, valami sakálszerű, ami lúdbőrössé teszi az ember hátát.

Kivált, ha váratlanul éri.

Kriszti riadtan hőkölt hátra.

Szemben az úton, a rondaság mellett Bubu – akinek hírért már hallotta –, aztán egy szeplős srác és még egy, meg egy lány.

Félkörben álltak el a gyalogjárót, mint akik akarnak valamit.

Kora délután volt. Körben a téren sehol egy felnőtt, csak a kicsik játszanak, s ott távolabb néhány öregúr veri a kártyát. Azok viszont olyankor se látnak, se hallanak.

– Mit akartok? – bukott ki belőle a szó, de akkorra már Csipisz is megszólalt.

– Sziasztok! – mondta látszólag nyugodtan, de belül remegett. Világosan érezte, hogy Bubuék szórakozni akarnak.

Mégpedig rajtuk. S történjék vele bármi, de Krisztit neki kéne megvédenie. Megborzongott.

– Örülök, hogy látlak, te Bütyök! – vetette oda neki foghegyről Bubu.

– Csipisz. Csipisz, nem Bütyök – nyögte a fiú, hogy Kriszti érezze, nem fél. Ő mindenre kész.

– Kicsi, Kicsi. Mondtam már neked. Vagy nem? – s a vezér felhúzta a jobb szemöldökét.

Magasra föl tudta húzni, szinte olyan patkó alakú lett tőle, mint egy kérdőjel felső része.

– Mondtad! – hebegte zavartan Csipisz.

– Örülök, hogy emlékszel – folytatta a nagy fiú. – De még jobban örülnék, ha bemutatnál ennek a bájos ladynek... – és barátságosan Krisztire mosolygott, de úgy, hogy a lány belefehéredett.

– Ő a Kriszti! Körösi Kriszti – mondta készségesen Csipisz, mert érezte, hogy most nem tanácsos felingerelni Bubut. S még azt is hozzátette: – Egy házban laktunk a Klarinét utcában.

Ám ezt igazán kár volt megjegyeznie, mert Bubu komoran megjegyezte:

– Akár Hajóssal, mi?!

– Igen. Ő is ott lakott – felelte Csipisz helyett, nyugalmat erőltetve magára a lány. Hadd lássák rajta, hogy nem fél. Különbösen is, Bubut meg azt a majomképűt látta is már, meg a lányt is.

Odajárnak ők is a Pepita iskolába. És ha bántani merik, bejelenti őket az igazgatónak.

– Akkor te a Hajóssal jártál, mi? – csapott le rá hirtelen Bubu.

– Ééén? – bámult a lány, s nem értette, hogy kerül ide Hajós.

– Csak nem akarod azt mondani, hogy ezzel a Bütyökkel? Hiszen föl sem érne, ha nem áll téglára.

Kriszti elpirult.

– Hagyjatok bennünket... haza kell vinni a cuccot.

– Nyúlt hozzátok valaki? – s Bubu színpadi pózzal nézett körül, majd megadta önmagának a választ. – Senki. Csupán tanúi akarunk lenni két szerető szív boldogságának. Ha már a múltkor nem lehettünk tanúi.

S a lányhoz fordult.

– Pedig tudod-e, kisanyám, hogy ez a kis hapsika a múltkor nagyon boldogtalan volt, amikor elhúztad előle a csíkot! Elhúztad, anélkül hogy elbúcsúztál volna tőle! – és felcsattant a hangja – még csak egy csók sem volt!

„Jaj!” – nyilallott bele Csipiszbe, s már világosan tudta, Bubu miért emlegeti azt az elmaradt csókot.

Jól gondolta, mert máris hangzott a folytatás.

– De ami késik, az nem múlik, igaz-e? – és Bubu Csipiszhez lépve, megemelte annak állat, egész magasra, hogy a fiúnak ágaskodnia kellett.

– Nem... mi nem... mi igazán nem... – hebegte Csipisz, de Bubu mit sem törődött a hebegéssel, egyre csak följebb nyomta az állat, hogy már lábujjhegyen kellett állnia.

– Na, ne mondd! Hát ki tanult meg direkt csókolózni azért, hogy megtaníthassa ezt a kicsikét?! Talán én?! – és hirtelen eleresztette Csipisz állat. Legfőbb ideje volt, mert már majd kinyeklett a nyaka.

– A tulajdon húgom tanította meg, az Ancsa – fordult félelmetes mosollyal Krisztihez –, hogy legyen mit továbbadnia...

Kriszti döbenten állt, s kezdte felfogni, mit akarnak tőle azok.

– De te a múltkor nem erre jöttél haza! És ez barátságtalan dolog volt. Az ilyet mi nem felejtjük el! Igaz?

S körüljártatta szemét a többieken.

– Igaz! Persze! Dehogyan felejtjük... – hangzottak a válaszok.

– No látod, kisanyám. Így hát, ami a múltkor elmaradt, az most megtörténik. Oké?!

Csipisz összeszedve azt a kis erejét, ami összeszedhető volt, kétségbeesetten fordult Krisztihez.

– Ne higgy nekik! Nem is úgy volt, hogy én azért... csak úgy jött, mert ők akarták és én... szóval...

– Ne mosakodj – ragadta meg a fiú vállát a vezér. Kemény, erős szorítása volt, Csipisz csontjai is sajogtak belé, figyelmeztetvén őt, kár az ellenkezésért.

Ám Csipisz Krisztihez nézett, hogy valahonnan erőt merítsen, aztán nagy komolyan kijelentette:

– Ne félj, Kriszti, nem foglak megcsókolni!

A kijelentés önmagában is röhejes, hiszen a fiúk általában azért nyavalyognak, hogy megcsókolhassák azt a lányt, aki tetszik nekik, fűzik érte, dumálnak neki, s lám itt egy agyalágyult, akivel meg akarják csókoltatni azt, akit szeret, ő meg kijelenti, hogy nem fogja megcsókolni.

Arany elvihogta magát, Pojáca harsány röhögésben tört ki, még Hebegős is nevetve dadogta:

– Eeez hhhülye!

Egyedül Kriszti tudta igazán értékelni Csipisz kijelentését. Bár ha minden kötél szakad, inkább csókolja meg őt a Csipisz, csak hogy eresszék már el őket.

Ez azonban nem ment olyan egyszerűen, Bubu ki akarta élvezni a helyzetet.

– Hallottátok – mondta híveinek –, nem akarja megcsókolni ezt a bájos ladyt. Pedig ahogy látom, a csaj már alig várja, hogy megcsókolják, nem gondoljátok?!

– De még mennyire! – nyerhette Pojáca.

A többiek élénken helyeseltek, csupán Darus hallgatott. „Mi a fenének töltik itt ezzel most az időt, amikor cirkuszosok érkeztek a telep szélére, s lehetne húzni nekik a nagy sátor kötelét is, meg talán hagynák, hogy az állatokat is etessék.”

A vezér azonban, mit sem törődve a többiek lelkivilágával, folytatta.

– Bütyök a mi emberünk! Esküt tett nálunk! És ha egy közülünkvalót valami megakadályoz valamiben, akkor nekünk kell helyettesítenünk! Vagy nem?

– Dddde iiiigen! – lelkesedett Hebegős.

– Benne vagyok! – visongatta Pojáca.

– Felőlem, Bubu, akár el is kezdheted – vont a vállát Arany.

Darus nem szólt, csak ránézett a bejedit csajra, aki meglehetősen jól nézett ki, s vállat vont. Kriszti halottfehér lett.

– Megőrültetek?!

– Miii? Talán ő, hogy nem vállalta! – mutatott Csipiszre a vezér. – Mi igazán csak szívességből...

Kriszti hallgatott. Nem szerzi meg nekik azt az örömet, hogy félni lássák. S elhatározta, hogy karmolni fog, csípni, rúgni, harapni, de nem hagyja magát megcsókolni ezektől. Arról, hogy segítségért kiabáljon, már lemondott. Kinek? S mire valamelyik ablakból előkerülne valaki, addigra már úgymint késő lenne.

Ám ekkor Csipisz, aki világosan tudta, hogy másként nem mentheti meg tőlük a lányt, sápadtan, de határozottan kijelentette:

– Hagyjátok! Majd én... – s szinte könyörögve mondta a lánynak – Kriszti, értsd meg, hogy... A lány megértette.

– Megcsókolom – mondta Bubunak. – De csakis őt!

– Ez nem igazság! – süvített közbe Pojáca. – Őt igen, minket nem?

Ám ekkor a hallgatag Darus, akinek az járt eszébe, hogy ő sem szeretné, ha a nővérel így szórakoznának, lehurrogtatta Pojácát.

– Nyughass már! Csókolja meg, és menjenek! Én lemondok róla!

Bubuék egy pillanatra meghökkentek. A lehurrogás általában a vezér jogköre, s övé a döntés joga is. Ha valaki vétett ez ellen, akkor azt tisztázni kell. Elvégre mi lesz a galeriből, ha mindenki a maga feje után megy.

A hely és a „szitu” viszont igazán nem volt alkalmas arra, hogy egymás közt marakodjanak. Különbösen sem ér az egész zrí annyit, hogy összevevessenek miatta Darussal.

Ez fordult meg Bubu fejében is, aki – mentendő a vezéri tekintélyt – kinyilvánította:

– Darus javaslatát elfogadom.

Kriszti megkönnyebbült. Csipisz is.

– De... – tette hozzá kajánul Bubu – hozzatok neki egy fél téglát valahonnan – mutatott Csipiszre –, hogy fölérje a csajt.

Hatalmas röhögés fogadta a kiváló ötletet.

Csipisz arca lángolni kezdett a szégyentől, de Kriszti tekintetével próbálta őt vigasztalni.

Pojáca ugrott, s a bokrok közül két törött betonlapdarabot cipelt elő.

– Téglá nincs, de a kettő együtt magasabb – jelentette ki gúnyosan, s megint felhangzott az undorító „hihihi”.

Készségesen Csipisz lába elé készítette a rögtönzött emelvényt.

– Felállni! – mondta Csipisznek a vezér.

Csipisz lába mintha legyökeredzett volna. Képtelen volt fölemelni. Elfogta őt a gyengeség, s egy pillanatra megsédült.

– Létrát ne hozzunk? – kérdezte Bubu, de ekkorra a fiú már kissé felocsúdott.

Fellépett az egymásra rakott betonlapokra.

Így éppen olyan magas volt, mint a vele szemben álló Kriszti.

– Remek! Na, most aztán mindent bele! Szégyent ne hozz ránk! – adta ki a parancsot Bubu Csipisznek.

– És addig ismételték, amíg jó nem lesz. Vili?!

Csipisz fásultan bölintott, de a pirosság nem akart róla elmúlni, sőt átragadt róla Krisztire is, akinek a lába most kezdett reszketni.

Pojáca ekkor rázendített:

– Mindent bele! Mindent bele!

A többiek kaján élvezettel csatlakoztak, s kórusként zengett – akár a focimeccseken – a „mindent bele!”

Amikor Csipisz éppen emelni kezdte a kezét, hogy megfogja Krisztit, akkor ért oda Hajós. Váratlanul, a meglepetés teljes erejével robbant be közéjük, mint téli hegyekről az éjjeli lavina. Bal kezével megragadta Csipisz mellén az inget, leemelte őt a betonlapokról, eleresztette, s jobbról is, balról is adott neki egy-egy hatalmas pofont. Csattanásuk visszhangzott a tér oldalán levő sávházak között. S csak annyit mondott kísérőnek:

– Te disznó!

Embernek még soha olyan jól nem esett, hogy fölpofozták, mint Csipisznek ez a két hatalmas ütés. Zúgott tőle az agya, füle csengett-bongott, mint a *Háry János*ban a harangjáték, s miközben arcán pirosítani kezdett Hajós tenyerének nyoma, bambán, átszellemülten mosolygott.

Kriszti fél lépést önkéntelenül hátralepett, s érezte, hogy megmenekült. Ahol Hajós van, ott már nagy baj nem lehet. S Hajós itt van, Hajós megint jókor érkezett. Mert Hajós szembeszáll még az ördöggel is, ha úgy érzi, szembe kell szállnia.

S Hajós most nagyon is úgy érezte.

Az erkélyről figyelte a teret, onnan látta, mi történik.

Bár a távolból fogalma sem volt róla, mit beszélnek, s még kevésbé arról, mit érez Csipisz és Kriszti, sőt még az is lehet, hogy az egész egy kicsit kicsinált dolog volt, de mindegy. Amikor látta előcipelni a betonlapokat, már tudta, mi készül. S akkor indított. Teljes sebességgel. Még a borogatást is csak az előszobában tudta lekapni az orráról, az ott hever valahol a padlón. De fő, hogy idejében érkezett. Amint „eligazította” a Csipisz dolgát, azonnal Bubu felé fordult és kijelentette:

– A lány pedig hazamegy. És én kísérem.

Bubu, akit először csak meglepett, majd egyre jobban felháborított az „illetéktelen beavatkozás”, kihúzza magát, odaállt Hajós elé.

– Még mit nem! – Azután megvillant a szeme, és kijelentette: – Jó. A lány mehet. De te itt maradsz. Nekünk még van egy kis elszámolni valónk.

S komoran, ijesztően bámult Hajósra.

A fiú bólintott.

– Rendben. De csak ha elment...

Bubu nem válaszolt. Ez beleegyezést jelentett.

– Mi az, Kriszti, mire vársz? – szólt rá Hajós a várakozóan rátekintő lányra. – Eredj már!

Kriszti vonakodva indult el. Tudta, hogy most verekedés következik. Hajós miatta fog verekedni. S ilyenkor hagyja őt cserben? Aztán rájött, hogy úgysem tudna segíteni, csak akadály lenne. S Hajós most ott maradt helyette túsznak.

Mi fog történni vele?

S nagyon kezdte sajnálni Hajóst, miközben a két cekkert cipelve távolodott tőlük. Ám Hajós nem sokra ment Kriszti sajnálatával.

Mit is ér ott az együttérzés, ahol segítségre lenne szükség?

13. Az árulás

Vannak emberek, akik képtelenek tartósan gyűlölni. Ha valakivel valami bajuk, nézeteltérésük támad, elintézik békésen vagy viadalban, s a szavak vagy ütlegek ejtette sebek behegednek, s nem fájnak többé.

Hajós ilyen ember volt.

Bubu éppen az ellenkezője. Nála minden kis összekoccanás tovább halmozta a benne növekvő gyűlöletet, amely viszont csillapíthatatlanná szította a bosszú vágyát.

Hajóst egy kicsit már akkor, az első találkozáskor is gyűlölte, amikor még meg akarta nyerni. S azóta, hogy megérezte benne a vetélytársat, egyre inkább fortyogott, mint a láva.

S most itt volt a nem várt alkalom.

Az emberben szunnyadó tűzhányó elkezdett füstöt okádni. A füst után jönnek a kódarabok, azután a mindent elsöprő, maga alá temető izzó tűztenger.

S Bububan végképp megérett az elhatározás: kegyetlenül leszámol ellenfelével.

Amit nem sikerült délelőtt elérnie az osztályban, az most megtörténik. Nem lesznek tanúk, akik rettegve adják szájról szájra, amit láttak, de ezzel Bubu már nem törődött.

Egy volt neki fontos. Hajóst akarta látni legyőzötten, megalázva, s hallani könyörgését, amint kegyelmet koldul. Tőle!

Tudta, hogy kemény fickó, s ha meg akarja törni, a leckét is ehhez kell mérnie. S elszánta magát arra, hogy nem válogat szavakban, cselekben, eszközökben. A célt el kell érnie. Mindenáron!

Ehhez pedig idő kell, és alkalmas hely. A tér – bár most még eléggé üres, rövidesen túlon túl forgalmas lesz. Jönnek haza a munkából, s némelyik felnőttek megvan az a hülye, rossz szokása, hogy beleszól a srácok verekedésébe. Pedig mi közülük hozzá?!

Eszébe jutott a kertészek szerszámraktára. Bokrokkal körülvett, csendesebb rész az A 12. épület mögött, s csupán egy lakat van rajta, de lötyög a tartója, s Darus a múltkor egyszer már kinyitotta. Oda kellene menniök.

Hajós, aki becsületes küzdelemre számított, nyugodtan várt. Tudta, hogy Bubu az erősebb, de azt is tudta, hogy itt van szabad tér, támadni és védekezni, mindaddig, amíg egyikük földjébe. De az nem ő lesz. Mindenesetre tanácsos az orrát védenie, nehogy eltörjön az orrcsontja, mint a bokszolóknak. Egy bizonyos, meg kell mutatnia ezeknek, hogy nem az történik, amit ők akarnak. Hogy nem tehetnek kényükre-kedvükre. Hogy van, aki nemet mer nekik mondani. Sajnos, most csak magára számíthat. Csipisz nem számít. Csipisz behódolt, Csipisz fél, Csipisszel azt tehetnek, amit akarnak. Biztos, hogy őt sohasem kényszeríthették volna arra, amit az imént Csipisszel akartak megtéetni. Inkább verjék agyon, de akkor sem. S hiába magyarázta már így meg úgy Csipisznek, úgy látszik, kritikus helyzetekben mindig bérezel. S egyáltalában nem bánta a neki adott két hatalmas fülest.

Bubu szólalt meg. Igyekezett a tárgyilagosság látszatát kelteni, majdnem hogy nyájas volt, mintha csak baráti erőpróbára készülődne, mint valamikor a lovagkorban.

– No, hol verekszünk?

Hajós vállat vont.

– Nekem itt is jó.

– Ááá! Nagy a közönség.

S valóban, az autóbuszok máris önteni kezdték a munkából érkezőket.

Hajós nem örült volna, ha a házbeliek közül valaki őt verekedni látja. A felnőttek ugyanis nem azt nézik, ki miért verekszik, gazemberségből-e, vagy mert jó ügyet véd, nekik minden

összeakaszzkodás egyértelmű a csibészszéggel. Pedig régebben az ilyen ügyeket ők is fegyverrel intézték el. Csak azt nem verekedésnek hívták, hanem párbajnak. Ez is olyasféle. Párbaj.

– Tudsz jobb helyet? – kérdezte.

– Tudok. A kertészháznál. Ott nyugi van.

– Felőlem.

S nem vette észre, hogy Bubu arcán sötét mosoly fut át.

Nyugodtan és harcra készen indult el velük.

Bubu vezette a sort, utána ment Hajós. A többiek kissé szétszóródva, Hajóstól kissé jobbra Darus, balra, kissé hátrább Hebegős, hátul Pojáca és Arany.

Csipisz, aki se nem osztott, se nem szorított, leghátul kuncsorgott. Nem hívták őt, de nem is küldték el. Félt menni, és félt maradni. Arcán még sajgott Hajós pofonjainak nyoma, amelyeket abszolút igazságos kiosztásnak érzett, belül pedig még jobban sajgott saját kicsiségének, gyengeségének, gyávaságának tudata.

Lám, Hajós rögtön közbelépett. És most is megy velük. Milyen nyugodt, vagy csak mutatja? Előrenézett.

S ekkor világosan látta, amit Hajós nem vett észre. Azt, hogy ezek Hajóst *gyűrűbe* fogták...

Rettenetes sejtése támadt.

Ezek most nem a délelőtti küzdelmet akarják folytatni. Itt valami készül. Valami gyalázatos!

Valami tisztességtelen! Bizonyítani ugyan nem tudná, mert a szándék ritkán bizonyítható, de érzi!

Szólni kéne Hajósnak. Figyelmeztetni őt, hogy vigyázzon! Hogy ne menjen tovább! Csapda készül!

De mit mondjon neki? És hogyan? Legfeljebb ha súggni lehetne. Vagy arcjátékkal figyelmeztetni arra, hogy körülvették.

Kissé megszaporoázta lépteit, hogy Pojácát és Aranyt megkerülve, valahogy odaléphessen Hajós mellé.

Ám, amikor az utóvédet meg akarta kerülni, Pojáca elkapta a karját, megszorította, s szó nélkül, csupán egy fejbiccentéssel jelezte, hogy ne tovább. Vissza a sor végére, neki ott a helye.

Mit tegyen most? Lemaradjon? Elfusson? Segítséget kérjen?

Csipisz akart valamit tenni, de tanácstalan volt, és *gyáva*. Pedig ha csupán elkiáltja magát, és futni kezd, talán még az is segít. Hajós még kitörhetett volna a gyűrűből, talán ő is elfuthatott volna, vagy ha nem, megússzák néhány ütéssel.

De Csipisz elmulasztotta a kedvező pillanatot.

Három perc múlva már késő volt.

Odaértek a szerszámraktár elé. Két sávház csupasz vége közé beszorított kis épület az, egy sor téglából épült, már potyogott a vakolata. Ideiglenes jelleggel emelték, csupán idő kérdése, hogy lebontsák, ami nem is várat magára, amint befejeződik a parkosítás. A teret két oldalról még az építkezés előttről megmaradt nagyobb fák, bokrok zárták le. A raktár előtt kisebb, inkább gazos, mint füves térség.

Csönd és zavartalanság.

A legalkalmasabb hely arra, hogy a bűnös itt terítse le áldozatát. Holnap szabad szombat. A kertészek – többnyire munkásszálláson lakó vidékiek – ma korábban befejezték a munkát, hogy hazautazhassanak.

Sehol egy lélek. A házak falán ezen az oldalon nincs sem ablak, sem erkély, sehol egy kíváncsi tekintet, sehol egy fül, aki meghallhassa a kiáltást.

Hajós még nem ismerte ezt a részt.

Csak amikor már odaérték, akkor fogott gyanút.

Körülnézett.

Akkorra már szorosabb lett körülötte a gyűrű.

Mire azt mérlegelhette volna, merre törjön ki, Bubu megfordult és jelt adott.

Egyszerre ugrottak neki, mind az öten. Karját, lábát akarták lefogni, hogy ne tudjon védekezni.

Hajós ütött-rúgott, de Hebegős kirántotta alóla a lábát. Lezuhant a földre.

Azok meg rá. Moccanni sem tudott, csak feküdt és lihegett. De nem kiáltozott segítségért.

Csak Csipisz vinnyogott, tehetetlenül keringve körülöttük, hogy:

– Mit csináltok? – Ne bántsátok!

Senki sem hallgatott rá.

– Az ajtót! – adta ki a parancsot Bubu Darusnak.

Darus, aki büszke volt rá, hogy egyedül ő tudja leszedni közülük a lakattartót, ugrott. Ez végre neki való feladat volt. Csikordult a lakattartó, s lakattal együtt ott lefegett az egyik tartóvason. Az ajtó pedig csikorogva kinyílt pár centire. Nem volt kilincse, fája is deformálódott, magától kinyílt, ha nem tartotta semmi.

A raktárban szerszámok, fűnyírógép, locsolócsövek tekeredő gumikígyói. Hátul egy tartógerenda-féle, beleverve néhány szög. Arra akasztották ruhájukat a kertészek. Sivár környezet, por és pókháló mindenütt, meg néhány olajfolt. Hajóst betaszígták a kamrába. Odaállították az oszlop elé. Körülvették. Csipisz kívülről lesett be az ajtón a félhomályba. Elhatározta, hogy lelép, keres egy rendőrt és idehozza. Vagy szól a Hajós apjának vagy valakinek, mert ezt nem lehet! Ez már nem egyszerű verekedés. Ami itt készül, az bűntény! Csendesen hátrafelé kezdett lépkedni, de Hebegős észrevette.

– Áááállj! – kiáltotta, majd figyelmeztette Bubut – ssszökni akart.

S Csipiszt, aki képtelen volt idejében határozni és cselekedni, s aki azonnal engedelmeskedett a felszólításnak, Hebegős bekísérte Bubu elé.

A vezér intett, s odaállították őt Hajós mellé.

– No, ez megvolt – állt meg ekkor elégedetten Bubu Hajós előtt. – Most pedig beszéljünk!

Ki a gazember, mi?

Hajós nem felelt. Csipisz ekkor kiáltozni kezdett:

– Ne bántsátok! Ne bántsátok! Mit akartok?

Bubu szó nélkül pofon legyintette.

– Hiába kiabálsz. Úgysem hallják! – mondta neki Pojáca. Csend lett.

Bubu Csipiszt nézte. Láthatólag azon töprengett, vele mit tegyen. Aztán megszólalt:

– Az egész temiattad van, te Vakarc – mondta. – Mert mi azt hittük, a haverunk vagy. Hogy velünk tartasz. Aztán most hol ide, hol oda, mi?!

Közelebb lépett hozzá. Csipisz hátrált volna, de nem volt már hová. Behúzta nyakát, és várta a következő ütést.

– Ez nem megy, hapsikám. Ez nem megy.

...és Csipisz világosan érezte, hogy ebben a Bubunak végtére is igaza van. Esküt tett náluk, pedig Hajós az ő barátja, és járhatna vele, ehelyett lejárt hozzájuk és... de ki gondolta, hogy ez lesz belőle! Megrázkódott.

– Na, szóval? – hallotta ekkor Bubu hangját. – Mit fogadtál ott a téren? Engedelmisséget! Feltétlen engedelmisséget! Vagy talán már nem emlékszel?

Csipisz megint várta az ütést, de Bubu fel sem emelte a fejét. Voltaképpen nem Csipiszt, Hajóst akarta ezzel is kínozni. Először elveszi tőle a haverját, aztán őt töri meg, hogy vinnyogjon, mint ahogy ez a Vakarc s tenné.

– De... emlékszem – nyögte ki Csipisz.

– Na végre! Halljátok? Emlékszik! – fordult a többiekhez. – És te is hallod? – ripakodott rá ekkor Hajósra. Őt azonban hiába kérdezte. Hajós szánakozva nézett Csipiszre. Csipiszt megszállta a rettegés. Amikor már nem ura gondolatainak, érzéseinek, csak a félelem árasztja el, tetőtől talpig, behálózva minden porcikáját.

– Hadd hallom, mit fogadtál? – ért el hozzá Bubu hangja.

– Hogy engedelmes leszek.

– És még!?

– Hogy teljesítek minden parancsot!

– Tovább!

– Hogy nem árulok el semmit...

– Na még!

– Nem tudom... – nyögte Csipisz. – Nem tudom...

– Na jó. Elég, ha ennyire emlékszel. És most szép hangosan megmondod neki – bökött a megkötözött-re –, hogy kihez tartozol.

Odataszigálta őt Hajós elé, s várt.

– No!

S Csipisz nézte, csak nézte Hajóst, akit kiskora óta ismert, aki annyiszor megmentette, aki annyiszor segített, akinek talán többet köszönhet, mint bátyjának és nővérének együttvéve, s aki most is miatta jött le a térre... miatta akadt össze már először is Bubuékka. És Csipisz szemét elborította a könny, úgy hogy nem látott többé már semmit.

– Hozzá vagy hozzánk! – csapott rá hirtelen a kiáltás. Megrándult.

– No! – taszította meg őt Bubu. S ekkor Hajós, kiszáradt torokkal, kissé rekedten, tompán megszólalt:

– Mondj már valamit, te szerencsétlen!

S ő csak ennyit tudott kinyögni:

– Ne bántsatok!

Kétségbeesetten szakadt ki belőle a hang, de senkiben sem támadt tőle szánalom. Még Hajósban sem. Kezdte nagyon megvetni Csipiszt a gyávaságáért.

– Nem bántunk – mondta ekkor Bubu. – Csak felelj. Közénk tartozol?

– Igen... – szakadt ki belőle, inkább csak sóhajtásszerűen.

– Ismételd meg!

– Igen.

– Hangosabban!

– Igen!

– Még hangosabban!

– Igen!!

– Sokszor egymás után!

– Igenigenigenigen!

– Elég!

Csipisz elhallgatott. Már nem is tudta volna sokáig mondani, mert a nyelve mintha csak dagadni kezdett volna, ki a szájából, hogy húzza őt lefelé, mint valami kibírhatatlan nehéz súly. Ám ezzel még nem volt vége. Bubu még valamit tartogatott.

– Jól van – veregette meg a vállát –, ha pedig közénk tartozol, akkor most te ütsz elsőnek.

És Hajósra mutatott.

Karikák kezdtek táncolni Csipisz szeme előtt. Aztán valahogy kicsit kitisztult az egész, s ott látta maga előtt Hajóst, amint szinte világított a szeme a félhomályos raktárban.

– Ééén? – bukott ki riadtan Csipisz száján.

– Te!

S erős kezek állították oda, és tartották, hogy üssön.

– Üss! – csattant fel ismét.

S akkor megint jöttek a karikák, s a karikákon keresztülbukdácsolva Hajós hangja. Tompán és mélyről, mintha csak a sírből jönne.

– Üss már, ha nem mertél mellém állni...

A hangon hallatszott, hogy szeretne felzokogni és sírni, mint ahogyan akkor sír az ember, amikor temet. Csipisz bordájába ekkor biztatásként egy ököl nyomódott, ő pedig felemelte kezét, előrelépett, mint aki ütni akar, de egy simogatásfélénél többre alig futotta az erejéből, mert megszedült.

Arany kapta el.

– Te, ez összeesik... – mondta aggodalmaskodva.

– Vidd félre, aztán ápdold. Valahol van itt vizeskancsó is...

Arany leültette őt egy sarokban, és inni adott neki.

Bubuék pedig nekimentek Hajósnak. Csak Darus nem ütött. Kiállt az ajtó elé őrködni, s nagyokat szívott a friss levegőből, mert neki is elege volt az egészből. Végül Bubuék fáradtak bele.

– Elég! – hangzott a parancs.

Hajós úgy érezte, minden tagját összetörték.

A legjobb lenne összeesni.

– Mehetsz... – mondta neki Bubu – mehetsz... – és nem érezte a győzelem örömét, amikor önvigasztalásul hozzátette – ezt nem fogod elfelejteni...

– De te sem! – egyenesedett ekkor fel Hajós, hogy a szemébe nézhessen.

Bubu pillantása azonban oldalra siklott, hogy elkerülhesse Hajós tekintetét.

Aztán elindult. Támolyogva lépett.

S ekkor Csipisz oda akart lépni hozzá, s nyöszörögve törtek ki belőle a szavak.

– Ne haragudj Hajós! Én nem akartam... nem akartam...

S egészen melléje lépett, hogy rátámaszkodhasson a botladozó. De Hajós maradék erejével eltolta magától.

– Ne mosakodj Csipisz, mert hányingert kapok... és ne is támogass... meg tudok állni...

S botladozva, tántorogva, miként a részegek, Hajós elindult hazafelé.

Darus félreállt az útjából, s elgondolkozva nézett utána.

14. A kő elrepül

Jaj annak, aki korpa közé keveredik! Jaj annak, aki csak egyszer is igent mond, amikor nemet kellett volna mondania.

Az a megalkuvó beleegyezés tovább és tovább húz lefelé, ahonnan már alig van visszaút.

S Csipisz félelmében, gyávaságában kimondta már azt a rettenetes „igent”. Ó, pedig az azt jelenti, hogy nincs neki már többé ellenállása, nincs neki már többé akarata, csak teste van, amelyet cipelhet, keze, amellyel foghat, lába, amely ólomsúlyokat hordoz, s egy zúgó, zakatoló feje, amelyik csak arra való, hogy bele táplálják a parancsokat.

Kívánta, bár némult volna meg, tört volna le a nyelve, mindhiába.

Ami megtörtént, semmiféle varázsló nem oszthatja már széjjel.

S még nem volt vége a napnak. Még nem volt vége Csipisz megpróbáltatásainak sem.

Amíg Hajós el nem tántorgott, csend volt.

Darus visszarakta helyére a lakattartót, s a szerszámtároló úgy állott ott ismét, mintha ki sem nyitották volna.

Sokáig voltak bent. Már szürkült.

Valamennyien úgy érezték kicsit, hogy most már haza kéne menni, s elfelejteni azt, ami történt. Mára már túlon túl is elég volt.

De Bubu bensejét még feszegette a csalódás, égette őt a várt diadal elmaradása, elégedetlen volt a bandával, önmagával, az egész világgal. Mintha valami gőzkazán dolgozna benne, egyre nagyobb nyomást érzett belülről, amelynek valahol, valamerre még ki kell törnie.

A csendet Darus hangja vágta ketté. Arrafelé nézett, amerre Hajós vánszorgott, s tömören, minden diadalérzés nélkül, csupán ennyit mondott:

– Elment.

S ettől valahogy fellélegeztek. Hebegős még a hangjára is rátalált. HENCEGVE mondta, mintha dicső tettet hajtott volna végre:

– Jjjjól kikészítettük, mmmi?!

– Hát... nem szerettem volna a bőrében lenni – tette hozzá Pojáca, s az ütlegelésben elszibbadt kezét nyomogatta.

Arany nem tartott velük. Noha látott már verekedést a cigánysoron – ahonnan ideköltöztek – éppen eleget, késelést is látott, vért is, iszonyodott a kegyetlenségtől. Egy-két pofon, hátba vágás vagy ilyesmi, az más. S amikor szemtől szemben verekednek egymással a férfiak, az is más. A tévében a bokszmeccseket is szerette, de ez nem olyan volt.

Sóhajtott. Aztán belenyugodott, hogy Bubu tudja, hogy mit csinál, elvégre ő a férfi, és ő a vezér. De azért halkán, inkább csak magának, megkérdezte:

– Szükség volt erre?

Mindenki meghökkenten kapta fel a fejét. Ám ekkor Darus, akiben hasonló gondolatok motoszkálhattak, világosan, tagoltan, magától Bubutól kérdezte meg:

– Tényleg, szükség volt rá?

Bubu először felhorkant, aztán indulatosan vágta oda:

– Szükség. Hogy megtanulja! – s amikor látta, hogy szavai nyomán nem gyúlt ki az egyetértés világossága az arcokon, még hozzátette:

– Mi az? Azt akarjátok, hogy senkik legyünk?! Akikről azt sem tudják, hogy kicsodák! Már elfelejtettétek: üss előre, hogy tiszteljének! Akinek nem tetszik, csak szóljon!

Darust, majd Aranyt kereste tekintetével, de egyikük sem nyikkant.

– No, azért! – mondta kissé megnyugodva a vezér, de világosan érezte, hogy most nem szabad őket széjjelereszteni gondolataikkal, most együtt kell maradni, és valamit tenni kell. Valamit, ami igazi sikert hoz, s osztatlan egyetértéssel találkozik. De mit? Körül kell nézni, valami csak adódik.

– Most pedig sétálunk egyet – mondta megenyhültebben, s kiadta a parancsot –, utánam! Elindultak az aláereszkedő szürkületben. A sávházak ablakai mögött itt is, ott is felgyulladtak a lámpák, bekapcsolták a közvilágítást is, s a hazafelé tartó telepi gépkocsik fényszórózva álltak be a parkolóba.

Bubu elkanyarodott a telep széle felé, ahol még nem égtek a lámpák.

Csipisz, aki egészen hátramaradt, szinte kótyagosan követte őket. Közben zakatoló agya végig nem gondolt gondolatokat őrlt: „Hová megyünk? Félek. Itt kéne hagyni őket. Nem lehet. Bubu gyanakszik. Figyel. Pojáca meg a hátam mögött. Mi lehet Hajóssal? És mi lesz velem? De hiszen ez itt a kertészet. A bolgárkertész... a kukoricaföld. S az a sötétebb sötét a ház...”

– Állj! – hangzott fojtottan Bubu hangja.

Megálltak. Arany szólalt meg.

– Mit akarsz? Már késő van kukoricát sütni.

– Kit érdekel most a kukorica – mondta ingerülten a vezér. – Odanézzetek!

S a ház felé mutatott.

A ház, amelynek innen csak a körvonalai látszottak az alázuhanó sötétben, nem volt kivilágítva.

– Nem ég a lámpa! Nincsenek itthon! – mondta diadallal.

– Hurrá! – mondta Hebegős, s a diadal szava kissé valamennyiükben visszhangzani kezdett.

A bolgár régi ellenfelük volt. Pontosabban, csak a veteményeit védte előlük.

Szidással, kiáltozással, kergetéssel, s ha valamelyiket elkapta, a fülcibálás, s egy-két ütleg sem maradt el. A múltkor meg lám, még a kutyát is rájuk uszította.

S lappangón ott égett mindannyiukban a vágy: egyszer visszaadni a kölcsönt! Vagy legalábbis valamit törleszteni.

Felcsillant a szemük, csak Csipiszt szállta meg a rettegés.

Az öregasszony jutott eszébe, meg a nyulai, akiket Kriszti nélkül azóta sem látogatott meg.

– Itt az alkalom! – mondta fojtottan Bubu, s mindannyian helyeseltek neki.

Fejükben nem járt nagy bosszú, csak valami kisebb bosszantás, ami kellemetlen perceket vagy órákat szerez majd a bolgárnak.

Ki kellene borítani a ládából a káposztát, felhasítani egy-két krumplis zsákot, vagy valami ilyesmit kéne tenni, ami nem rengeti meg a világot, de megkeseríti a kárvallott életét.

S a bolgár – úgy érezték – megérdemli.

– Ide figyeljete! – mondta egészen fojtott hangon Bubu –, el kell döntenünk, mit tegyünk. De gyorsan, mert minden pillanatban hazajöhetnek.

– A kutya ott van láncon – aggodalmaskodott Pojáca.

– Nem számít! – felelt a vezér. – Azt majd Csipisz elintézi.

Csipiszt mondott, nem pedig Bütyköt, Vakarcsot, Kicsit vagy más egyebet, hanem Csipiszt.

A többieknek azonban ez fel sem tűnt, lehet, hogy nem is volt tudatos a megszólítás, de akinek a feladat jutott volna, azonnal fölfigyelt rá.

– Láttátok a múltkor is, hogy elhallgattatta a kutyát – hangzott tovább.

Ekkor már Csipisz szíve gyorsabban kezdett dobogni. Megint készül valami. Valami, amit jobb lenne elkerülni. Amitől jobb lenne távol lenni. És ebben a valamiben már neki is részt kell

vennie... Mert az a pofon, amit a Hajósnak adattak vele, s ami nem is volt igazi pofon, az még csak amolyan próba volt... de itt már neki is egyenlő szerepet szántak!

– Mi a terved? – kérdezte Darus.

– Mi? – gondolkozott egy pillanatig Bubu, aztán döntött. – Be kell törni az ablakát. Közelről gyerekjáték.

– De a kutya...

– Csipisz dolga – mondta a vezér, majd hozzá fordult. – Érted? Te méész elől. Elhallgattatod a kutyát. Még jobb, ha meg is fogod a láncát.

– Nem fog engedelmeskedni! – mondta Csipisz.

– Hülye! És a múltkor?!

– A múltkor érezte, hogy nem akarok tőle semmit. Azt megérzi a kutya. És ott volt a gazdája is. De most a házat védi!

Bubu dühös lett, pedig a válasz igen logikusan hangzott.

– Át akarsz rázni! Te már megint nem velünk tartasz! – ragadta meg a gyereket a vezér.

– Ééén nem...

– No jó – eresztette el Bubu. – Legfeljebb egy kővel beverjük a kutya fejét. – Lehajolt, hogy a szeméttelap kötörmelékei között alkalmasat találjon. – Bár talán ez is jó lesz – emelt fel egy vascsövet.

– Ne bántsátok a Talpast!

– Elhallgattatod vagy agyonverjük?! – mordult rá Bubu.

– Megpróbálok... valahogy talán...

És az járt a fejében, ha már mindenáron meg kell lennie, mert ezek itt úgysem nyugszanak, akkor inkább egy ablak törjön, mintsem a kutyának történjék valami baja. Az ablakot majd megcsináltatja a biztosító, vagy ha nem, pár forint az egész, olyan kicsi ablak van a házon...

– No látod! Van neked eszed, ha használod! – hangzott ekkor már némileg elégedettebben.

– Helyes! – bólintott Pojáca. – Szóval ő elhallgattatja azt a dögöt, közelebb megyünk, s akkor... de tényleg, ki dob?

– Én – mondta Darus, aki mindőjük közül a legjobban tudott kővel célba dobni.

– Éééén! – jelentkezett Hebegős is.

– Hagyjátok nekem! Egyszer majd kiszedte a hajamat – szólt Pojáca, s máris kő után tapogatott.

– Nem... – rázta meg fejét Bubu. – Nem ti fogtok dobni, hanem ő – tette kezét Csipisz vállára.

Őt eresztí legközelebb a kutya. Meg aztán... – s most már nagyon kaján volt a hangja – délután úgyis mi dolgoztunk helyette, nem igaz?

– De igaz, hihhi – buffant ki Pojácából, s Hebegős is vele heherészett.

Tetszett nekik az ötlet. Igazi vezéri ötlet volt.

A közös akciók kötik össze a galerit, s Csipisz még nem is vett részt igazi akcióban. Mutassa hát meg.

– Éééén? – bukott ki riadtan a kisfiúból.

– Te hát! És örülj a megtiszteltetésnek!

Most már valamennyien röhögtek. Csipisznak hirtelen felrémlett a bolgár öregasszony fekete kendős, barázdált arca, s mintha a hangját is hallotta volna: „Ah, Kazimir” – ezt pont úgy mondta, mint Jadwiga nagy. S megpróbálta elképzelni, milyen is lehet, amikor szomorú. Mert érezte, hogy a törött ablak láttán a néni nem dühöngeni fog, hanem szomorú lesz, végtelenül szomorú.

S ettől ő is nagyon elszomorodott. Annyira, hogy halkan meg merte kockáztatni a kérdést:

– Muszáj ezt?

Olyan egerkeszerűen hangzott a kérdés, mintha egy lyukból bújt volna elő, hogy létrán kapaszkodjék fel ahhoz, akinek szólt. Egyszerűen nem lehetett rajta bosszankodni, inkább röhögni kellett.

– Hallottátok? – derült a vezér – még hogy muszáj-e? – Aztán leereszkedő kegyességgel, kissé magyarázólag tette hozzá: – Muszáj! – majd a nagyobb nyomaték és ijesztés kedvéért odavetette – vagy inkább a nyulakat látogassuk meg?

– Remek ötlet. Hihhihi... – hangzott, s Csipisz összeborzadt.

– A nyulakat ne! Inkább az ablakot.

– Na végre! – szusszantotta Bubu, s világosan tudta, most volt az a pillanat, amelytől kezdve Csipisz akadékoskodás nélkül engedelmeskedik.

S valóban. Csipisz engedelmesen túrta, hogy a kezébe nyomjanak egy alkalmas követ. Nem is kő volt, hanem valami néhai betonjárda szöglete. Kicsit hegyes, kicsit rücskös, s éppen elég súlyos ahhoz, hogy akár hat ablakot is áttörjön egy dobásra.

– No, akkor nyomás! – mondta fojtottan Bubu – te jössz utánam. – És mindenki vegyen föl egy követ... ha ennek itt mégis reszketne a keze.

Halkan, lopakodva közeledtek a ház felé.

Olyan ötven méterre lehettek tőle, de a kutya még nem ugatott. És ha ugatna is? Ki hallja most? Bubu intésére megálltak.

– Itt maradtok – súgta. Aztán megbökte Csipisz vállát, s a ház felé intett.

Csipisz önkéntelenül habozott egy pillanattig, majd elindult. Bubu még vagy tíz lépést vele ment. Aztán ő is megállt.

A fiú egyedül közeledett a házhoz. Kezében a betondarab. Érdes élei karcolták a kezét.

Számolni kezdte lépteit:

„Egy... kettő... három... tíz... tizenhat... tizenkilenc... húsz... Hol lehet az a kutya? Mért nem ugat? Jaj, csak ugatnál, kiskutyám. Talpas! Hol vagy? Harapj meg! Ne engedj! Nincs. Nincs sehol.”

S világosan érezte, hogy nincs menekvés. De a gondolatok még ott tolongtak benne.

„Mi lenne, ha mellédobnám? De hiszen mindegyikük kezében ott a kő... s engem is megvernének, mint a Hajóst! Rettenetes.”

S a telepről idelátszó lámpák visszfényében feltűnt az ablak. Zárva volt. Egy kicsiny fénysugár éppen visszaverődött róla.

„Mit vétett nekem az az ablak? s az az öreg néni... Szegény öregmama. Jó volt hozzám, de ezek tényleg képesek, és a nyulakat is... az jobban fájna neki! Miért oly nehéz a karom? Nem bírom fölemelni... pedig muszáj... muszáj!”

S ekkor a háta mögül suttogva ért el hozzá a parancs.

– Mire vársz? Dobd már!

Elnehezedett karja fölemelkedett, lendületet vett és dobott...

Éles üvegsörömpölés hasított a csendbe, aztán mintha valami tompa jajkiáltás hangzott volna a szobából, s harsányan felugatott a kutya. Csipisz világosan hallani vélte, hogy a kutyaugatás mögött halkan kiáltozik valaki.

– Jaj! jaj! Segítség! Segítség!

A kutya megveszekedetten üvöltött, s ugrálva rángatta láncát.

– Az öregmama! Jaj, az öregmama!... otthon volt – döbrent végig Csipiszen, de ekkor már hangosan, erőszakosan csattant a parancs a háta mögött:

– Fuss! Fuss már, te marha! Mire vársz?

Megfordult és szaladni kezdett Bubu után. Egy pillanat alatt odaértek a többiekhez.

Csipisz fogvacogva kérdezte:

– Hallottátok ti is? Az öregmama... Otthon volt!

– Mintha... – mondta bizonytalanul Darus, aki a többiekkel együtt jóval messzebb volt a háztól, de azért hallhatta a hangot.

Ám Bubu kemény volt.

– Én nem hallottam semmit!

– Pedig ott álltál! És egész halkán... – reszketett Csipisz.

– Halkan sem! Nem volt ott senki! Pojáca, te hallottad?

– Én? Semmit! – mondta készségesen a majomképű.

– Te, Hebegős?

– Se-se... se... sem...

– Szóval te sem!

– Arany!

– Nem is tudom.

– A füled csengett csak, hapsikám! Érted? A füled csengett! – mondta bele Bubu a Csipisz képébe, egészen közel hajolva hozzá. – Érted? A füled csengett!

– Nem csengett! Én hallottam... – suttogta halálra váltán Csipisz. – Segítségért kiáltott! Hátha eltaláltam. Ha eltaláltam... – és nem tudta tovább folytatni.

Szemvillanás alatt néma döbbenet hasított mindnyájukba. Nem. Erről nem volt szó. Ezt nem akarták. Ezt egyikük sem akarta. Ám Bubu, aki talán a legriadtabb volt, határozottan ráripakodott:

– Ne bögj! Gyerünk! – S a többiekhez fordult. – És ha bárki is kérdezné, nem jártunk itt.

Megértettétek?! Nem jártunk itt!

– Segítségért kiáltott! Segíteni kéne! Segíteni! Nem értitek? – hajtogatta csökönnyösen Csipisz.

– Mond valamit... – suttogta megrettenve Arany.

– Félrebeszél! Értsétek meg, hogy félrebeszél! – bizonygatta kétségbeesetten a vezér. – Nem történt semmi! De ha itt kapnak. Én már voltam a gyermekvédelmin. Oda akartok kerülni?!

Hülyék! Indulás!

S taszigálni kezdte őket, hogy menjenek.

– Megyek! – indult meg sebesen Pojáca.

– Éééén is – eredt a nyomába Hebegős.

– Na, mi lesz?!

Arany és Darus is elindult, csak Csipisz nem akart menni. Szólni már nem is szólt, csak egyfolytában reszketett.

Bubu megfogta a karját, s amikor a többiek már kissé eltávolodtak, a fülébe sziszegte.

– Hülye! Ülni akarsz?! – s hangjában fenyegetően vibrált a vád. A vád, amely sajnos igaz volt. – Te dobtad azt a követ!

S Csipisz engedelmesen megindult mellette.

Később futni kezdtek, csak a játszótérnél álltak meg.

– És most oszlás! – lihegte Bubu. – Mindenki hazamegy. És csak a játszótéren voltunk, meg a szerszámraktárnál... és a verekedés után hazamentünk! Megértettétek?

Nem volt ellenvetés.

Valamennyiükben bujkált a rettegés, amely megbénítja az agyat, a nyelvet és az akaratot.

Csipiszre úgy rátelepedett, hogy már reszketni sem volt ereje. Csak lihegett a futástól.

Mielőtt szétoszlottak, Bubu őt még külön is figyelmeztette.

– Azonnal indíts haza!

S mert nem volt biztos a gyerekben, fenyegetésül még hozzátette: – Téged külön is figyellek! És semmi őrültséget! Megértetted?

Válaszolni sem tudott, csak bólintott, és megindult hazafelé.

Lábai olyan mereven, szögletesen lépkedtek, mintha csak dróton rángatta volna őt valaki.

15. A magára ítélt

A legszörnyűbb rettegés, amit saját cselekedetünk olt be a szívünkbe. Ez sajog, lüktet, dörömböl, éget, gyötör a legjobban. Nem lehet tőle szabadulni.

Csak legyőzni lehet. Kemény, makacs küzdelemben, férfira valló lelkierővel.

Ám Csipisz csak gyermek volt. Megfélemlített, tönkretett emberke, akit mindedig óvott a családi otthon védőburka. Puhán fogta őt körül ez az anyai kedvességből, nagyanyai becézésből, apai intelmekből, testvérek kisebbnek kijáró pátyolgatásából összeszótt fészek, vigyázva arra, nehogy kiessen belőle, mert akkor nagyon megütheti magát.

Mégis kiesett, s majd beleroppant.

Csipisz nem mert hazamenni.

Elment a házig – mert hová is mehetne –, bement a kapun is – hátha Bubu tényleg figyel –, elindult föl a lépcsőn az elsőre, de aztán a félemeletnél megállt. A falnak támaszkodott.

Állt sokáig.

Senki sem zavarta, hiszen a tízemeletesben lifttel járnak, kivéve talán az első és másodikat, de onnan szerencsére nem jött senki. S Csipisz magára maradt a gondolataival. Megrohanták őt, leteperték, táncolni kezdtek a mellkasán, a fejét tiporták, s nem volt előlük menekülés.

Kriszti rettegő tekintete hozzá könyörgött, Hajós feldagadt képéből azok a mélyen ülő szemek rá szórták villámaikat, de a legrettenetesebb az öregasszony jajgatása volt. Az már csupán könyörgött, nemcsak villámlott, hanem vádolt.

A vékony, sipákoló kiáltás, amely cérnahangon rebegett ki a betört ablak cserepei között, nem csupán jajgatott. Abban ott lüktetett, zakatolt a legrettenetesebb vád, amely csak embert érhet.

„Gyilkos! – fojtogatta Csipiszt. – Gyilkos! Gyilkos!”

S ott a lépcsőházban, egymagában is felnyüsztett:

– Nem! nem vagyok az! Én nem akartam... semmit sem akartam! Csak Talpast akartam megmenteni, meg a nyulakat azzal a kővel...

Ám behunytt szemei minden képet kivetítettek. A szem a legtökéletesebb kamera. Mindent úgy őriz meg, ahogyan történt. Nincs megszépítő világítás, a felvételtől nem lehet kivágni a nem tetsző részeket, amit a szem egyszer fölvetett, s elraktározott a legtágasabb raktárba, az emberi agyba, az már kitörölhetetlenül él. Él az emberrel együtt.

Az agy pedig csak örül. Újabb és újabb kombinációkat készít, működik a képzelet, amely szárnyaló madár a tiszta szívüeknél, de legzordabb bíróként képes sanyargatni a vétkeseket.

„Csipisz hatalmas bírósági teremben állott. Mellette fegyőr. Szemben komoly, taláros férfiak. Háta mögött a nagyközönség. Mindenki ott volt. Anyu, apu, Teri, Gergely, Kriszti, Anca, de még a Hajós is, meg a Faragó, sőt eljött régi osztályfőnöke, a Kószáló tanár úr is, meg az egész Klarinét utcai iskola, hogy tanúi legyenek, amint elítélik.

Jadwiga nagyfiú ült az első sorban, s amikor ő a vádlottak padjáról hátrasandított rá, látta, hogy fekete fejkendő van rajta, miként a bolgár asszonyon, s felvette a gyászfütyölát is, a mögül suttogta feléje:

– Kazimir, Kazimir, mit tettél? – majd felcsukló zokogással temette arcát a kezébe. – Kazimir... Kazimir!”

Kinyitotta a szemét. A kép eltűnt, de megmaradt a hang. „Kazimir”, amit mind a ketten egyformán ejtettek ki.

S fél emelettel feljebb várja őt Jadwiga nagy, aki nem tud semmit. Aki csupán azért fog sopánkodni, hogy már megint késett, hogy már sötét van, s a rossz embereket fogja emlegetni, akiktől félni kell, azután elébe teszi a legkedvesebb falatjait.

Igen...

S akkor neki ennie kéne! Pedig érzi, hogy egy falat sem menne le a torkán.

Hiszen az a másik néni ott, a törött ablak mögött most vérbe fagyva fekszik! Talán már nem is él!

– Hol találhatta el őt? Hátha nem halt meg... Hátha még lélegzik.

Segítségért kiáltott! Jajgatott! Ám, aki meghallotta, az nem segített. Senki sem segített. Pedig hátha a kórházban még tudnának segíteni? De hogyan jusson el a kórházba, ha senki sem tudja, mi történt.

S a fia? Hol van a fia? Lehet, hogy elutazott? Lehet. S akkor hiába fekszik ájultán, senki sem segíthet.

Apunak kéne szólni. Be kéne neki vallani mindent. Ő tudná, hogy mit kell tenni. De mit szólna, amikor beváltaná? Hiszen apu arra a legbüszkébb, hogy minden őse becsületes kétkezi iparos volt. Nyergesek, szíjjártók, csizmadiák. Mindegyiket becsülték munkája után! Semmi bajuk nem volt a törvénnyel, ahogy a Szíjjártó nagypapa szokta mondogatni. És akkor most? Apu a gyárban is példakép... a vitrinben ott vannak a kitüntetései meg az oklevelei. S egy ilyen embernek a fia...

Nem mondhatja meg neki. Nem meri megmondani, pedig úgyis meg fogja tudni, mindenki meg fogja tudni. Az egész világ tudni fogja! Tele lesznek vele az újságok, bemondja a rádió, még talán a *Kék fényben* is mutatni fogják.

S Csipisznek a szívében egyre csak gyűlt a keserűség, facsargatni kezdte őt, elért az orráig, égetni kezdte a szemét, azután a szeme sarkában megjelent az első könnycsepp. Lassan szivárgott alá, nem követte azt sebes iramban a többi, csupán egy-egy csepp préselődött ki, s az égés fokozódott.

Nem törölte le. A só csípni kezdte a szeme sarkát, de hadd csípje, mi az a másik szenvedéshez képest.

Anyuhoz kéne bújni... kiskorában is mindig hozzá bújt, ha valami fáj. Anyunak mindig olyan jó szaga van, olyan puha és szelíd, s nemcsak a keze, de még a hangja is tud simogatni.

„Mi baj van, kisfiam? Gyere, meggyógyítjuk...” – szokta mondogatni, s akkor ő odabújt, és elsírta neki minden bánatát. S mindenre volt orvosság, és volt vigasz.

De ezzel, ezzel vajon odabújhat-e az ő szép, tiszta, gyanútlan édesanyjához? Hiszen csak bemocskolná vele.

S a könnyek egyre tágították a maguk járatait. Nehéz cseppek kezdtek végiggurulni az arcán, le az álláig, onnan a lépcsőház kövére.

„Hajós biztos tudná, mit kéne tenni. Ő nem dobott volna. Ő nem szaladt volna el. Ó, Hajós, ha most az egyszer... egyetlenegyszer tudnál segíteni! Megmondanád, mit kell tennem.”

De Hajóshoz soha többé nem fordulhat semmivel. Megtagadta őt, és megütötte. És Hajós három és fél emelettel feljebb biztos az ágyban hever, és lehet, hogy nála is ott van az orvos, mert összetörték a csontjait vagy a máját, a veséjét, és ő ott volt...

Fejét nekiszorította a falnak. Szórópisztollyal vakolták, jó rücskösre, s a fal dudorai kicsiny szögekként nyomták a homlokát. Ez legalább jó volt. Jó volt, mert fáj. S inkább ez fájjon, mint az, hogy nincs a világon teremtett lélek, akinek szólhatna, akitől tanácsot, segítséget merhetne kérni gyalázatában.

Ancsa! Ancsa! – villant fel benne. – Ő már majdnem felnőtt... ő talán tudná... s neki el is merné mondani.

De hogyan szólhatna neki? A piac már régen bezárt. Ancsa hazament, s oda mehet ő a legkevésbé, hiszen ott van Bubu. Bubu, aki mindennek az oka. Aki miatt... és aki az Ancsa testvére. Mit is mondhatna Ancsának? Tulajdon testvérét vádolja be nála? Nem lehet! Vagy mégis? Hiszen Ancsa nem olyan. Ő egészen más... Ancsa jó... Ancsa megértő. És világosan érzi, ha Ancsa ma velük van, akkor nem történik semmi. Akkor nem kínozzák meg Hajóst, s nem repül el az a kő. Vagy ha mégis elrepül, nem marad válasz nélkül az a segélykiáltás.

„Ancsa, segíts!” – sóhajtotta, de Ancsa távol volt, s Csipisznek magának kellett harcolnia megvívnia.

A legreménytelenebb helyzetekből is van kiút... legalább valami kis ösvény, amerre elindulhatunk. Egy szalmaszál, amely gyöngye, és könnyen szakad, de mégis van!

Csipisz könnyei olyan néma áradatban csorogtak már alá, hogy a zsebébe nyúlt. Zsebkendőket keresett. S amikor megtörölte arcát, a zsebkendőt visszatette, valami keményet tapintott.

Egy forint! Forintos!

Tegnapról maradt a zsebében, amikor a nagy betelefonáltatott vele az édesanyja munkahelyére. Az automata pottyantotta ki neki, ajándékba. A telefonautomata, amelynek már betörték az ablakát, levágták a kagylóját is, rongálják, összetörik, de olykor mégis lehet rajta telefonálni.

Tegnap még lehetett. És van egy forintos.

De kinek telefonáljon?

– Megvan!... a mentőknek! „04” – mindenki tudja a számot. Nekik kéne szólni!

Ők biztosan kimennek, ha valahol sebesült van! Segítenek, és nem azt kérdik először, hogy ki tette?

S akkor titokban maradhatna minden. Nem tudná meg apu, anyu, a nagy, az egész világ, és nem lenne tárgyalás sem, de a bolgár néni, ha lehet, mégis segítenének.

„A mentők! A mentők! A mentőket!” – sürgette őt valami belülről, s Csipisz, markába szorítva a forintot, hogy el ne vesszék az utolsó szalmaszál is, rohanni kezdett. Ki a kapun, el a másik ház előtt, megkerülte; s ott az ABC felé vezető gyalogjáró mellett, ott állt három telefonfülke.

Egyiknek az ajtaja leffeggett, letépték, a másikkól a kagyló hiányzott, a harmadiknak az ablakát verték be. De abból tegnap még lehetett telefonálni.

S a fülkénél – ahol néha sorba álltak – nem volt most senki.

Gyorsan be! Le a kagylót! Búgás! Be a pénzt, és reszkető kézzel tárcsázott.

04.

Foglaltat jelzett.

Óvatosan tette vissza a kagylót. „Jaj, csak visszaadja a pénzt.”

A forintos koppant. Visszaadta!

Kagyló, búgás, tárcsázás, berregés...

Végre!

– Itt a mentők! – hallatszott valahonnan a világ végéről egy női hang.

Csipisz mintha megnémult volna.

– Halló! Van ott valaki? – kérdezte ekkor a nő.

– Igen! Itt én vagyok! – mondta Csipisz, mielőtt letették volna a kagylót.

– Ki az az én? És mi történt? – kérdezte a nő, aki világosan hallotta, hogy gyerek beszél. S a gyerekek nem egyformák. Lehet, hogy valami nagy bajt jelez, lehet, hogy csak szórakozik. Előfordul, sajnos, ez is.

– Baj... Nagy baj történt! – hallotta az ügyeletes a gyerekhangot. S a hangsúlyból érezte, hogy a telefonáló nagyon ijedt. Azt pedig nehéz színlelni.

– Honnan beszélsz kisfiú? Vagy lány vagy?

– Fiú...

– Hogy hívnak?

– Nem fontos.

– Dehogynem! Névtelen bejelentést nem fogadhatok el.

A vonal túlsó végén Csipisz elsápadt. Majd kiesett kezéből a kagyló.

– Pedig... pedig akkor én nem mondhatok semmit! De tessék elhinni... – és megcsuklott a hangja.

– Honnan beszélsz?

– Az új lakótelepről.

– Mondd el szépen, mi történt, és mi a baj. Csak komoly esetekben küldhetünk ki kocsit. Ha orvos kéri. Kivéve ha utcán történt...

– Ott történt! Vagyis hogy majdnem ott történt! A telep szélén, a bolgárkertésznél.

Mladenovéknál.

– De mi történt, arra felelj!

S az ügyeletes feszülten figyelte a választ, hiszen annak alapján neki kell eldöntenie, hogy az esethez küldjön ki kocsit, vagy sem. S a vonal túlfeléről ismét felhangzott a gyerekhang:

– A nénit... a bolgár nénit... eltalálta egy kő... – s mert Csipisz is érezte, hogy talán minden ezen múlik, még azt is hozzátette: – Nagyon eltalálta egy kő...

– Egy kő? – hökkent meg az ügyeletes. – De hogyan? És honnan tudod?

Ám Csipisz erre már nem felelt. Állt néma döbbenettel, s hallgatta, amint a telefon beszél hozzá:

– Felelj, kisfiú! Hallod? Felelj! Hogyan találta el? Honnan tudod? Láttad? Nem hallod? Felelj!

Mit felelhetne? Mondja azt, hogy – én dobtam azt a követ! Nem mondhatja! De mit mondjon?

Valamit mondanania kellene.

Végül csak annyi tört fel belőle:

– Tudom... és tessék sietni! Tessék sietni!

S letette a kagylót.

Szíve kalapált.

Egy szál ing volt csak rajta, alatta trikó, s most kezdte érezni, milyen hűvös van már.

Megborzongott.

„Mégfázom” – gondolta, de nem bánta. Legalább megbetegszik. Ha szerencséje van, tüdőgyulladást kap. Abba pedig már bele is lehet halni.

És Csipisz kigombolta az ingét...

„De azt még tudnom kell, hogy mi történt a nénival” – riadt fel. Ez volt az a szál, amely még az élethez kapcsolta őt.

S Csipisz, a gyenge kis Csipisz, aki rettegve hajtotta végre Bubu parancsait, most nem törődve a tilalommal, a sötétséggel, nem félve attól, hogy odahaza talán meg is verik, amiért elcsavargott, elindult a telep széle felé.

Nem akart elmenni a bolgár házáig, csupán messziről akarta látni, amint jönnek a mentők.

Várt. Csend volt. Csak néhány didergő tücsök ciripelt még, a házak lámpái világítottak, s a távolból hallatszott az autóbuszok mély brummogása.

„Talán ki sem jönnek? – sajdult bele Csipiszbe. – Talán nem értették a címet? Vagy azt hitték, hogy hazudtam?”

S a néhány perc örökkévalóságnak tűnt neki.

Majd valahonnan a távolról vékonyán felhangzott egy mentőautó szirénája.

Egyre közeledett a vijjogás.

Azán a telep szélén, a dülőlút irányából feltűntek egy autó reflektorának fényei.

Csipisz lehúzódott a gaz közé. A fény ott vágott utat fölötte a sötétben.

„Nem láttak meg! Biztos, hogy nem láttak meg.”

S a kocsí bekanyarodott a bolgárkertészék udvarába. Talpas felugatott, de senki sem törődött a tiltakozásával. Zseblámpák villantak, sötét árnyékok mozogtak a tompa fényben. Az autó tolatott, hogy lámpája egyenest a házra vetődjék.

S Csipisz világosan látta az ablakon a cikcakkos törés nyomát.

A mentők mellett feltűnt egy rendőregyenruha is.

„Máris tudják! – futott végig Csipiszen. – Honnan tudják? Hiszen én nem mondtam meg. Mégis tudják, különben miért jött volna velük a rendőr?”

Eszébe sem jutott neki a legkézenfekvőbb megoldás. A körzeti rendőr mutatta a mentőknek az idevezető utat.

Ám amikor megpillantotta az ablakon levő törést, odalépett, hogy alaposan megtekintse.

Csipisz meg akart fordulni, hogy elfusson, valahová messzire, ahol nem érheti őt utol se rendőr, se Bubu, se senki, de nem tehetette. Meg akarta várni, mi van az öregasszonnyal.

Neki azt tudnia kell!

A mentők reflektora jól megvilágította az ajtót.

„Azon hozzák ki, hordággal – gondolta végig Csipisz. – Ha csak a teste lesz pokróccal letakarva, akkor él. De ha a feje is, akkor...” – nem merte továbbgondolni.

Talán három percig lehettek bent a mentők.

Óráknak tűnt.

Azután jöttek. Hordágyat cipeltek a kezükben. S amikor megfordultak vele, hogy betolhassák a mentőautó hátsó ajtaján, Csipisz egy pillanatra világosan látta, hogy az öreg néni arca *nincs letakarva!*

„ÉI! ÉI! Mégis él!” – zúgott át rajta viharos áradattal az érzés, s most nem volt fontos más semmi sem. Nem érdekes már Bubu, mindegy, hogy odahaza mivel fogadják, az sem fontos, hogy a rendőr ott maradt, hogy bevárja a riadókoszít. Nyomozni fognak, de mindegy... minden mindegy... csak ez az egy nem:

„ÉI! ÉI! ÉI!”

Ez az egy szó áradt végig Csipiszen, búgni kezdett benne, mint a nagytemplomok orgonái, zengeni, mint egy óriási zenekar, hogy betöltse őt felszabadult, mindent megváltó, semmihez sem hasonlítható örömmel, amely ellenállhatatlanul árad ki belőle.

S Csipisz, ahelyett hogy menekült volna, miként a bűnösök, leborult a szeméttelap kövei, gízgázai közé, s szeméből végtelen áradatban patakzottak a megkönnyebbülés könnyei.

16. Nehéz éjszaka

Ó, hányfélék is tudnak lenni az éjszakák! Van közöttük holdezüstell beszórt és vaksötét, langymeleg és zord, amikor szél rázza, fessegeti az ablakokat, de mindenekelőtt van közöttük rövid és hosszú, nyugodt álmot hozó és felriadásokkal teli, végtelennek tűnő álmatlan éjszaka.

S ugyanaz az éjszaka is hányféle lehet?

Ahányféle az ember.

Hajós, valahányszor csak megfordult heverőjén, mindannyiszor fölriadt. Minden porcikája fájt, pedig az este bevett egy fájdalomcsillapítót, s éjjelre egy másikat.

Szerencséje volt, hogy édesanyja délutános volt, s csak apja látta őt, amikor hazavánszorgott.

Először megdöbbsent, aztán megijedt, bár nem mutatta, amikor megkérdezte:

– Kitől kaptad?

Ha akkor Laci kipakol neki, s elmondja, mi történt, akkor Hajós Imre hajólakatos kapja magát, leront a szerszámraktárhoz, s ha még ott kapja Bubuékát, akkor a mentők rögtön a rohamkocsit küldhetik, amint a tömegszerencsétlenségekhez szokták.

Ám Laci az apja fia volt. Nem nyavalygott. Csak ennyit felelt:

– Nem fontos. Kaptam.

S ebből a válaszból világosan érthető volt, hogy a verekedést a maga ügyének tekinti, nem kér beavatkozást.

Így az apai aggodalom csupán arra terjedt ki, hogy megtapogatta fia kezét-lábát, s megmozgattatta csontjait, nincs-e valahol törés. S megkérdezte:

– Rúgtak is? Hasadat vagy a hátadat?

– Nem.

– Eredj, fürödj le, aztán bújj ágyba. Mire anyád hazajön, aludj már. – S cinkosán hozzátette: – Legalább akkor, amikor benyit hozzád. Ezt pedig vedd be. Éjszakára pedig egy másikat. S ahol nagyon fáj, ott borogasd.

Hajós a jó tanácsokkal ekképpen ellátva, berogyott a kádba, s a langyos fürdő meg a fájdalomcsillapító valamicskét enyhített rajta.

Aztán beesett az ágyba.

Amikor tíz után anyja hazajött, és szokása szerint halkán benyitott, a fiú egyenletesen szuszogott. Amikor behúzta maga után az ajtót, megfordult, mert nehezeére esett egyik oldalán feküdni. Egyáltalában minden nehezeére esett.

De a lelke könnyű volt. Szívét nem ülte meg az önmardosás. Úgy tett, ahogy becsülete kívánta. Megverték, de nem győzték le őt. S lám, a Bubu rejtegette előtte a tekintetét, amikor bele akart nézni a szemébe.

– Szemét alakok – fortyogott benne a harag, de legjobban talán Csipiszre haragudott.

Csipiszre, aki képes volt elárulni őt, képes volt legbecstelenebb lenni mindőjük között. S mindezt merő gyávaságból. Azért, mert félt néhány pofontól. Félt a következményektől. Pedig hányszor magyarázta neki, hányszor mutatott neki példát. De minek?

S elhatározta, hogy Csipiszt egyelőre észre sem fogja venni. Hiába ülnek egy padban. Bár az is lehet, kéri, ültessék el őt mellőle. Ez persze még elválik. Vagy már elvált?

De Krisztit sikerült megmentenie. S ennek örült. Bár a közös játékokon túl sohasem voltak nagyobb barátságban a lánnyal, a régi szomszédság jogán mégis közelállónak érezte őt.

S miközben csigaháton ballagott az éj, Hajós terveket kezdett szőni arra, hogyan lehetne elejét venni Bubuék gazemberségeinek.

Egyet világosan felmért. Egyedül kevés hozzá. Kettejükkel, hármójukkal esetleg el tudna banni, de így túl sokan vannak.

Mind olyan aljasok lennének, mint Bubu?

Lehet. Bár a lány meg az a srác, aki az ajtónál állt, az nem ütött. De a lefogásában ők is részt vettek.

Már járni kezdett az első hajnali busz, amikor Hajós végre elaludt.

Bubunak nem fájt semmije, mégsem tudott aludni. Félt. Amiatt, hogy Hajóst lerohanták, nem volt nagyobb lelkiismeret-furdalása. Az öregasszony sorsa már jobban izgatta. Egy ablakot betörni, az semmi, de egy embert kövel megdobni, még ha szándéktalanul, még ha véletlenül is, az már büntetendő cselekmény. Hát még, ha meghal. Világos, hogy segítségért kiáltott. Ő is tisztán hallotta, nemcsak Csipisz. De ha odamentek volna, minden kiderül. Jó, hogy a Vakarcs dobta a követ, de ők adták a kezébe. S az már bűnrészesség! Azért már javító is járhat. A Kicsi dobott, de ő parancsolta. Ő a vezér... ő a legidősebb, s a tettéért akár Tökölre is elvihetik, ha kiderül, hogy ők voltak.

Nem szabad kiderülnie.

Csak a többiek tartsák a szájukat.

Meg főleg a Csipisz. Neki is érdeke. Sőt neki a leginkább érdeke.

Annyira foglalkoztatta a dolog, hogy egész este szótlan volt. Amikor Ancsa hazajött a munkából, s kérdezte, mi újság, neki is csak annyit mondott:

– Kicsit megneveltük az új srácot.

Ancsa már ismerte bátyjának nevelési módszereit, s csak ennyit jegyzett meg rá:

– Remélem, azért nem vertétek egészen agyon.

– Saját lábán távozott, ha annyira érdekel...

– Más?

– Semmi. Szétszéledtünk – hazudta.

Abban biztos volt, hogy Ancsa is haragudott a bolgárra, s egy ablak betörésben szó nélkül részt vett volna. De annyi szent, Ancsa visszament volna, ha meghallja az öregasszony nyögését. Ancsa az ilyesmikre érzékeny. Hiába, csak nő – legyintett magában, s elhatározta, szól a többieknek, még Ancsának se mondják el, ami történt.

Este megnézte a tévét, majd mielőtt lefeküdt volna, stikában elővette Bagaméri papa cseresznyepálinkás üvegét, s jól meghúzta. Aztán, hogy ki ne derüljön, kis vizet töltött a helyébe. Így a minőségromlás világosan a szeszipar számlájára írható.

Hiába ivott, csak nem tudott aludni. Azon gondolkozott, mit mondjanak, ha a rendőrség nyomozni kezd az ügyben, s esetleg őket is kihallgatja. Mert hogy a nyomozást nem ússzak meg, az is biztos.

Arany a hűgával egy sezlonon szokott aludni. De ma nem tudott. Hallgatta Virág szuszogását, a haja majdnem a szájába lógott, s mindig birizgálta, de nem ezért nem tudott aludni.

Bubu miatt nem jött álom a szemére. Szerette Bubut. S amikor együtt kezdtek járni, még büszke is volt rá, hogy roma létére egy magyar jár vele. S a galerira is büszke volt.

De amikor azt a helyes srácot ütötték Bubuék, neki hányingere támadt. Szégyellte magát, s egyszerre csak az kezdett a fejébe tolni, hogy Bubu talán nemcsak azt a srácot ütné ilyen veszettül, hanem a feleségét, a családját is, akár annak idején az apja tette. Az ő apja is veri a családját, de csak ritkán, olyankor, ha nagyon részeg, különben aranyos jó ember, mindent megvesz, ha éppen van pénze. Csak ritkán van.

Éjfél is elmúlt már, mire Arany elaludt. Álmában egyedül aludt egy nagy-nagy ágyban, ahol szinte ropogott a fehér lepedő, mint a kórházban, amikor bent feküdt egyszer homloküreggyulladás, s a nővérek hetenként áthúzták az ágyat. A párna is hófehér volt, s csipkés, a paplan meg tisztára rózsaszín. S olyan volt a fogása, mint a selyemnek...

S a szőke cigánylány álmában boldogan mosolygott.

Darus ezen az estén még hallgatagabb volt, mint máskor.

Anyja kérdéseire a válasz nem volt több, mint egy „igen”, vagy „nem”, egy vállrándítás, egy fejbólintás.

Hiába faggatta őt a mama: „Mi van, édes fiam? Miért nem mondasz el nekem semmit?” – nem válaszolt.

Inkább lefeküdt.

Nézte a plafont, amelyen – minthogy nem húzta be a sötétítő függönyt – fénycsipkéket szövögettek az utcai lámpák.

S Darus arra gondolt, miért nincs neki apja? Miért halt meg időnek előtte?

Azzal talán most mindent megbeszélhetne. Azzal biztos sokat tudna beszélgetni. Vagy talán nem is beszélgetni, hanem kérdezni. Sok mindent, amit a férfiak jobban tudnak.

De hiába meresztette a szemét, hiába bűvölte a mennyezetet, hiába kezdett a toroka szorítani, a temetőből már senki nem felel...

Hebegős minden további nélkül elaludt. Ám éjszaka, álmában, rabszállító kocsi jött érte, s erre felriadt. Aztán amikor látta, hogy álom az egész, ismét beverte a szundit.

Pojácát álmában már el is ítélték. Az volt a büntetése, hogy majomketrecben kellett ülnie az állatkertben az orangután ketrece mellett. Aztán sok-sok gyerek jött, bámulták, mutogattak neki, csúfolták, mire ő dühbe gurult, nekik akart menni, de a vasrács erős volt, nem engedte. Akkor a tányérjában levő sárgarépaszeletekkel meg amerikai mogyoróval kezdte a szabadban állókat dobálni, de csak röhögtek rajta. Földhöz verte magát tehetetlen dühében, de hiába... Nem segített rajta senki.

Csipisz az este további részét valahogy átvészelte. Fél nyolc elmúlt, mire hazaért. Az apja már fel volt öltözve, hogy a keresésére induljon.

Idegessége két jól irányzott pofon formájában tört ki belőle. A második volt a nagyobb, Csipisz nekiesett tőle az előszobaszekrénynek.

Aztán az édesanyja sopánkodni kezdett, amire az apja hirtelen lehiggadt, s elmaradtak a további pofonok.

A faggatásokra azonban Csipisz nem felelt.

– Hol voltál? Merre jártál? Kivel voltál? Mit csináltál? – zuhogtak rá a kérdések, amelyekben főleg anyu és a nagyi jeleskedett, de Csipisz összeszorította a száját és nem felelt. Úgy gondolta, még mindig ezzel okozza nekik a kevesebb bánatot.

– Szóval csavarogtál?! – zárta le apja a faggatózást, tömör, s nagyon is sommásan elítélő megállapítással. Erre az egyre válaszolt. Érthetően és világosan.

– Igen, csavarogtam...

Anyu és a nagyi sopánkodni kezdtek ekkora megátkozottság hallatán, de apa elhallgattatta őket.

– Jó! Majd teszünk róla, hogy máskor ne forduljon elő. – S keményen a szeme közé nézve adta ki utasításba: – Két hétig nem mész sehová. Megértetted?!

– Meg.

Ám ekkor nagyfi közbeszólt:

– És a boltba?

– Oda mehet. De csak oda.

– Igenis.

Ekkor az apja nagyon komolyan, amilyennek csak igen ritkán látta őt, olyankor, amikor igen fontos dolgokról szokott dönteni, odafordult hozzá, s lassan, tagoltán kérdezte tőle:

– Kezet mersz rá adni?

Lassan kinyújtotta feléje a jobbát. S ez a kinyúló kéz teljesen világossá tette Csipiszben, hogy az apja, bár tudván tudja, hogy csavargott, mégis bízik benne.

Ebben a pillanatban Csipisszel talán még azt is meg lehetett volna ígertetni, hogy ezentúl minden áldott nap ő mosogat el, pedig azt még nézni sem nagyon szerette.

Apjára nézett, s ő is előrenyújtotta a jobb kezét.

– Igen!

A két kéz megkereste egymást, a két tenyér összefonódott, a nagyobbikban elveszett a kisebb, a gyengébb, s megnyugodva lapult bele, mint aki oltalmat keres.

Aztán, amikor elküldték őt lefeküdni, az apja bejött hozzá, leült az ágya szélére, s csak ennyit mondott:

– Aztán, ha esetleg lenne velem valami megbeszélnivalód, csak szóljál...

Nem ácsorgott válaszáért, kiment. Tudta, az ilyesmi nem megy egyik pillanatról a másikra, az ilyet alaposan meg kell érlelni.

Hosszú volt az éjszaka. S Csipisz fejében, bármily fáradt is volt, forogni kezdtek a gondolatok, aztán meglassultak, mint az elfáradó kerék futása, s el-elszunnyadtak egy kicsit, hogy ismét felriadjanak a következő elcsendesedésig.

Reggelig teliőrölt pár zsákra valót a gondolatmalom. S az egymáson heverő gondolatok hegyen-hátán kezdett valahogy kikristályosodni az egésznek a csúcsa: „Valahogy másként kellene élni, mint eddig! De hogyan?”

Nehéz rá megfelelni.

Felnőttek is sokan vannak, akik nem tudják magukban eldönteni.

17. A nyomozás

Bármennyire is kótyagos az éjszaka, napvilággal kopog be a reggel.

Oszlik az éj, egyre átlátszóbbá válik a hajnal szürkése, aztán megvirrad, hogy a nap fényességénél kitisztuljanak, egyértelműbbé váljanak a gondolatok és cselekedetek.

Aki aludt az éjszaka, aludt, aki nem, nem; reggel háromnegyed nyolcra mégis vár az iskola.

A mulasztáshoz ugyan elég egy szülői vagy orvosi igazolás, egy-egy múló rosszullet, néhány felnagyított panasz, de vajon ok lehet-e távolmaradásra a tegnapi gyalázat, a tegnapi bűn? Aligha.

A forgolódkok, a nehéz álmúak mind megjelentek szombat reggel is a VIII. d-ben.

Bubu érkezett elsőnek közülük, hogy még idejében eligazíthassa Pojácát, Hebegőst és Csipiszt. Utóbbinak azonban nem szólhatott, mert késett.

Hajós hamarabb érkezett. Keresztülnézett rajtuk, láthatólag minden félelem nélkül, miként az üvegen nézne keresztül, s ez rosszabb, mintha valaki az öklét rázza felénk. S ha fájtna is neki valamije, nem látszott meg rajta. Csak az orra volt teljesen dagadt. Leült a pad mellé, krétát vett elő, s halvány vonallal osztotta szét az eddig osztatlan zöld térséget.

Aztán tollat, papírt vett elő, s egy füzetlapra ráírta:

„A vonal a határ. És ne is szólj hozzám!”

S a cédulát áttette Csipisz térfelére.

Csipisz szándékosan jött az utolsó pillanatban. Nem tudta, hogy ülhet le a történetek után Hajós mellé, mit mondhatna neki, s hogyan kezdje magyarázni a magyarázhatatlant.

S Bubuval sem akart találkozni. Félt, hogy megkérdi tőle, hallgatott-e a történetekről, s hiába nem felel neki, a szemét vizsgálva biztosan rájön arra, hogy valami igenis történt.

Pedig különben sohasem fogja megtudni, hogy igenis ő telefonált a mentőknek, s ha nyomja is még bűn a lelkiismeretét, az a tettes lelkiismeret-furdalása, nem pedig az életveszélyben lévő cserbenhagyó menthetetlen vétke.

Éppen becsöngették, amikor leült a helyére.

Azonnal észrevette a vonalat és a cédulát.

Nem nézett Hajósra, akinek fél szeme oldalról figyelte, mi a válasz.

Csipisz nem írt egy sort sem. Viszont gondosan összehajtogatta Hajós céduláját és zsebre tette. Azután elővette irodalomkönyvét, s kitette az asztalra. Úgy, hogy még a sarka se érje azt a gondosan kiszabott vonalat.

Nagyon fájtna neki az a vonal, de nem mutatta. Férfiasan viselte, s valahol belül világosan érezte, többre is rászolgált volna.

S megkezdődött az óra. Nagyon is szokványos magyarórának ígérkezett. Faragó öt gyereket feleltetett, türelmesen szedegette ki belőlük még azt is, amit nem tanultak meg tisztességesen, aztán továbbmentek az anyaggal.

Annyira eseménytelen volt az egész, hogy még levelezgetni is volt idejük.

Hajós előről kapott egy összehajtogatott cédulát, amelyen gondosan írva állott az utasítás:

„ADD TOVÁBB A HAJÓSNAK.”

Hajós megkapta. Fölnézett, hogy alkalmas-e az időpont a felbontására. Alkalmas volt, Faragó éppen egy irodalmi műből idézett.

Felbontotta.

Ez állt benne:

„L!

Mi történt az orroddal?

Hajós Gulyás felé nézett, aki kissé féloldalt ült, hogy hátrafelé is lássa, megkapta-e Hajós a neki szánt sorokat.

A fiú bólintott, s arcával jelezte, hogy megy a válasz.

S ment:

„Semmi különös. Még a tegnap délelőtti.”

Cédulán máris jött a jó tanács:

„Borogasd!”

S a válasz:

„Borogattam. Úgy látszik, még kell egy kicsit.”

A válaszon Sári elmosolyodott, s ebből Hajós, aki látta őt, világosan megállapíthatta, hogy az ormánnyá fejlődött szaglószerű Sári érzéseit nem befolyásolja hátrányosan. Sőt! Mélységesen együtt érez.

Csipisz akaratlanul is tanúja volt a levélváltásnak, mert Hajós nem takarta. Ő pedig, bár nem akart odanézni, szeme sarkából mégis el tudott olvasni minden szót.

S ez a levélváltás is csak megerősítette benne: neki sokkal jobban fog hiányozni Hajós, mint Hajósnak ő.

Itt tartottak a dolgok, amikor olyan váratlan esemény történt, amely még szökőévenként sem szokott előfordulni az iskolák életében.

Faragó éppen befejezte a mára előirányzott érdekes idézetet, amikor kopogás hallatszott, s máris nyílt az ajtó.

Valamennyi szem az érkezőkre szegeződött.

Először egy vadidegen nő lépett be, azután egy alacsony, jól öltözött, harminc körüli férfi, majd a diri maga előtt ötven körüli, testes fekete férfit tessékelt be.

Mladenov volt, a bolgár.

Faragó csak a fejével biccentett, s felálltak.

– Üljetek le! – mondta nekik a diri, s a nyolcadik d talán még sohasem ült le ennyire egyszerre, mint most.

Valami volt a levegőben. Valami váratlan, valami titokzatos. Kíváncsiság ült a tekintetekre.

– Kik ezek? Mit akarnak?

Csupán Kóbor Zoli – aki Faragó minden jóakarata ellenére is beszédett óra elején – gondolt arra, hogy érkezhettek volna hamarabb is. De Kóbornak jóformán minden órára, amikor felel, elkelne egy látogató.

Voltak azonban a jelenlevők közül, akiknek éppen az érkezők okoztak váratlan, de minden felelésnél nagyobb feszültséget.

Amikor nyílt az ajtó, Csipisz még nem sejtett semmit. Amikor a nő megjelent, akkor sem. A fiatalabb férfitől sem. De amikor Mladenovot tessékelt a diri, akkor Csipisz szíve kapásból százasra kapcsolt.

„Ezek valakit keresnek. Őt keresik!” – jajdult bele az érzés, s olyan erősen markolta meg az asztal lapját, hogy a keze belefehéredett.

Csupán Hajós vette észre.

Aztán Csipisz elkapta Bubu szemének feléje irányuló üzenetét:

„Hallgass!”

S a szemmel leadott táviróüzenet elérte a Bubu tekintetét kereső Hebegőst és Pojácát is.

Ők négyen sejtették csupán, miért is jöttek az idegenek. Mladenovot alig páran ismerték csak, s azt, hogy mi történt, rajtuk kívül nem tudhatta senki.

Pillanatokon belül mindenki mindent megtudott.

Először a diri emelkedett szólásra.

– Gyerekek! – mondta határozottan, s nem tette eléje a „kedves” jelzót, amint azt a tanévnyitón és évvárókon mindig is szokta.

– Sajnálatos esemény történt az iskola körzetében. Sőt! Több mint sajnálatos! Elítélendő! Büntetendő! A tettes vagy a tettesek kiderítéséhez kérjük mindannyiótok segítségét.

A hátul ülők nyakukat kezdték nyújtogatni, hogy egy szemvillanásnyi látnivalót se veszítsenek, s a fülek jobban kitértek, mint amikor az év végi feleltetések idején várják a mindent eldöntő, mindent megoldó sűgást.

A diri ekkor az idősebb férfit szólította:

– Kérem, jöjjön közelebb, Mladenov úr...

A férfi előrelépett.

– Bizonyára többen ismerik közületek Mladenov urat, akinek kertészete van, itt a telep szélén. Nos, Mladenov úr idős édesanyját tegnap az esti órákban ismeretlen tettes az ablakon keresztül kővel megdobta, majd kerekét oldott. Ha nem akad valaki, aki telefonon értesíti a mentőket, akkor katasztrófa is történhetett volna.

Enyhe mocorgás kezdődött. Könyökök keresték egymást, szemek, halk sűgásokból zűmmögés keletkezett.

– Krimi! Krimi az iskolában! Ez haláli! Izgalmasabb, mint a tévékrimik. Legalább olyan, mint a *Kék fény!* Sőt még annál is izgibb. Mert itt kifejezetten őket kéri fel a nyomozásra. Mindenkit, személy szerint.

S egynémelyek sandán kezdték vizsgálgatni a mellettük ülőt, hátha ő volt a tettes.

Ekkor az igazgató bemutatta a fiatalabb férfit.

– A főhadnagy elvtárs a kerületi rendőrkapitányságról van. Ő vezeti a nyomozást.

A főhadnagy civilben volt.

Előrelépett. Nem volt benne semmi rendőrös, amikor megszólalt. Inkább valami úttörővezetőhöz hasonlított. Abban is, hogy a gyerekek megértésére kívánt hatni.

– Gyerekek! – kezdte. – Én is voltam fiatal, és én sem voltam szent. De itt nem egyszerű csínytevésről van szó. Itt alkalmasint előre megfontolt szándékkal bedobtak egy ablakot, és súlyosan megsebesítettek egy hetvenkét éves öregasszonyt. A tettesnek vagy tetteseknek felelniük kell. Okunk van azt feltételezni, hogy a tettet nem felnőtt követte el. Kérlek, segítetek bennünket. Aki ezzel kapcsolatban tud valamit mondani, vagy bármi gyanúsat észlelt, az kérem, szóljon. Legjobb lenne, ha most szólna. Ezt akartam mondani.

Döbönt csend lett. Rájuk terpeszkedett a felelősségtudat.

Itt most nem lehet hetet-havat összehordani. Minden elhangzó szónak súlya van. Itt most nem lehet komolytalanul és igaztalanul vádaskodni egymásra, ez az eset „vére megy”. A szó szoros értelmében arra.

Az igazgató körüljártatta fejét.

– Nos?

Figyelte, van-e jelentkező. Őszintén szólva jobb szerette volna, ha hamis lenne a feltételezés, s az iskolájabeli gyerekek egyikének sem lenne köze az ügghöz. Lehetek azok részeg felnőttek vagy kódorgó kamaszok is. Azoktól inkább kitelik az ilyesmi.

Senki sem jelentkezett. Az igazgató fellélegzett. Ám azért gondosan megismételte, nehogy bárki is azt állíthassa, hátráltatta a nyomozást.

– Senkinek sincs mondanivalója?

Pisszenés sem hallatszott.

– Szóval senkinek! – állapította meg jócskán megkönnyebbülve a diri, s ahogy ő fellélegzett, vele együtt lélegzett fel az egész osztály.

Branuska kissé csalódottan gondolta: „Hát csak ennyi az egész?”

S nem bánta volna, ha ma, az ő hetességének legutolsó napján eredményes nyomozás koronázná a hetet.

Ám, akik valóban tudhattak volna valamit, azoknak eszük ágába sem jutott, hogy Branuska glóriáját szidolozzák a saját bőrük árán.

– Mladenov úr, kérem, nézze végig az osztályt. Hátha akad közöttük ismerőse – mondta ekkor a főhadnagy.

S a bolgár, lassan, gondosan sétált végig a padok között, belenézve mindenkinek az arcába.

Amikor Bubuhoz ért, az bátran a szeme közé nézett. Pojáca ártatlan majompofával bámult a világba, Hebegős pedig mintha kettőig sem tudna számolni.

S a bolgár továbbment.

„Nem ismert fel” – könnyebbültek meg azok hárman, s azon izgultak, Csipiszt se ismerje fel.

Kázmér Hajóssal együtt az utolsó padban ült. Őket veszik majd utoljára szemügyre.

„Jaj, csak el ne piruljak, jaj csak el ne piruljak” – szuggerálta magát Csipisz, s beleharapott az ajkába, hogy összeszedhesse minden erejét.

Őt biztos, hogy fel fogja ismerni a bolgár, hiszen világosan látta, amikor a mamával a nyulakat etette. Meg amikor a kutyáját elhallgattatta. S azt is tudnia kell, reá hallgatott a Talpas.

Még hat pad... öt... négy... három...

Jaj, mit fog mondani, ha felismeri! Megszólítja? Kérdi? Ha faggatni kezdik?

Még két pad... egy...

S Mladenov tekintete először Hajóst fürkészte végig, azután legutolsóként az osztályból megállt Csipiszen.

S minthogy eddig senkit nem említett, az egész osztály vele együtt pásztázta végig tekintetével az éppen következőt.

Több mint negyven szempár állt meg Csipiszen.

Csipisz könyörgő tekintettel bámult Mladenovra.

A bolgár tekintete egy pillanatra mintha megrebbeint volna, de nem szólt semmit. Megfordult, és kiment a katedrához.

„Megismert... megismert, de nem szólt... vagy mégsem?” – zakatolt Csipiszben most már százhuszas szívveréssel, s szerencse, hogy elfordultak róla a tekintetek, mert Csipiszt ekkor kezdte kiverni a verejték.

Ezt is csak Hajós vette észre.

Egy villanásnyi ideig rápillantott, azután elkapta róla tekintetét.

„Tudja! Hajós már tudja!” – futott végig Csipiszen, és behunyta a szemét. Éppen csak egy pillanatra, nehogy találkozhasson Hajós kérdő szemvillanásával.

„Megmondja. Meg fogja mondani! – szaladt át Csipiszen a vészjelző borzongás. – Kereken megmondta a múltkor, hogy ha én tettem volna a székkel, s nem jelentkezem, engem elárult volna. Mert én a barátja vagyok.”

Jaj!

Ám Hajós nem moccan, nem jelentkezett.

Csak Bubu felől jött egy megkönnyebbült, cinkos pillantás.

Ekkor ért ki Mladenov a katedrához.

– Nos? – kérdezte őt a főhadnagy.

Mladenov ekkor Bubura, Pojácára és Hebegősre mutatott, s csak ennyit mondott:

– Őket ismerem. Vagyis... velük már találkoztam...

– Értem... – mondta sokat sejtetően a főhadnagy, s az osztályon puzmogáshullám futott végig.

– A galeri! Bubuék. Persze, hogy a Bubuék!

Ám nyomban a nyomában szaladt a másik hullám is:

– De miért? miért tették volna? Lehetett más is...

A főhadnagy ekkor intett nekik.

– Gyertek közelebb!

Bubu lépett ki elsőnek. Utána Pojája, végül a Hebegős. Megálltak a nyomozó előtt. Az arcukat vizsgálgatta, majd nekik szögezte a kérdést.

– Mit csináltak tegnap délután?

Hebegős és Pojája Bubura nézett. Várták, hogy ő válaszoljon.

– A játszótéren marháskodtunk. A szokott padunkon.

– Utána? – koppant a kérdés Pojácán.

– Utána?... Hát... utána – hímezett-hámozott, azonban Bubu ráförmedt:

– Mondd meg nyugodtan, ha kérdezik.

– Utána...

Az osztály csupa fül volt. Mladenov pedig előrehajolva várta a beismerő vallomást.

Mindannyian csalatkoztak. Pojája, bizonytalanul, mint aki tudja, hogy vétket kell beismernie, kinyögte:

– Utána... verekedtünk.

Csalódott sóhaj szállt végig a termen. Hajós pedig fészkelődni kezdett.

– Azt is a játszótéren?! – hangzott ismét.

– Nem... azt a szerszámraktárban...

– De hiszen az zárva van!

Pojája kissé röstelkedve vallotta be:

– De a Darus le tudja róla szedni a lakattartót. Mert lötyög.

Csendes derűtség hullámozott végig az osztályon.

– Csönd! – szólt közbe a diri, s az egésztest mintha elvágták volna.

– Darus. Ki az a Darus?

– A barátunk. A Zöld iskolába jár. Nyolcadik a.

– Ki volt még veletek?

Ismét Bubu felelt:

– Az Arany – majd magyarázólag utánatette: – A csajom. Más nem volt ott. És semmihez nem nyúltunk. A lakatot is visszatettük.

Csipisz, aki felállásra készen várta már, hogy most ő következik, sóhajtva visszaereszkedett a padba.

Csak Hajós hallotta meg sóhajtását.

– Kikkel verekedtetek?

Bubu ekkor a várt felsorolás helyett rámutatott Hajósra, s csak ennyit mondott:

– Vele.

Hajós felszólítás nélkül felállt.

Kérdezni sem kellett őt, csak az orrára kellett nézni.

Gulyás Sárinál ekkor esett le a forintos. Hajós orra nem csupán a délelőtti verekedéstől volt dagadt. De nem reá haragudott, hanem Bubut tudta volna megfojtani egy kanál vízben. Csak éppen nem volt kéznél.

– Igaz? – kérdezte ekkor Hajóst a nyomozó. Hajós bólintott.

– Ki volt veled? – hangzott a következő kérdés. S Csipisz megdermedt: „Most... most fogja megmondani, ki volt még vele...” De Hajós értelmesen, hangsúlyozva így felelt:

– *Velem* nem volt senki...

A válasz Hajósra vallott. Nem azt mondta, hogy nem volt ott más senki, hanem a kérdésből kiindulva, pontosan arra válaszolt. S az igazat mondta. Mert *vele* valóban nem volt senki, csak ellene. De ezt az egy szót Hajós csupán egyvalakinek címezte. S az abban a pillanatban értette is.

– Értem – fordult Bubuhoz a nyomozó, hiszen látnivaló volt, hogy hármójuk között ő a vezér. – Azért vittétek be a raktárba, hogy ne kiabálhasson.

– Azért – mondta szemrebbenés nélkül Bubu.

Az osztályon – bár ismerték Bubut – végigsöpört a borzadály.

S azok, akik eddig jó feleletei miatt utálták Hajóst, most egyszeriben nagyon kezdték sajnálni, s megpróbálták magukat a helyébe képzelni. S ettől mindenki libabőrös lett.

– Onnan persze nem hallatszott ki?! – mondta gúnyos nehezteléssel a főhadnagy.

– Nem kiabált – hangzott ekkor csöndesen. S ebben a válaszban ott rezgett a beismert vereség is.

Csodálkozó moraj indult végig, s a sajnálkozók egyszeriben bámulókká, csodálókká váltak. Tudták, mit jelent az, ha Bubuék valakit „kezelésbe vesznek”, s aki ezt mukkanás nélkül bírja, az legalábbis vasból van.

A nyomozó alaposan megnézte magának Hajóst. S néma elismeréssel bólintott neki.

– Aztán mi történt? – csapott le Hebegősre. De a szeplős már várta a kérdést.

– Mmmmeguntuk ééés h hazamentünk... – mondta Hebegős, s a világ legőszintébb pillantásával bámult a nyomozóra.

– Jól van. Azért fölírom a címeteket, hátha még kérdezek tőletek valamit.

Azután halkán a mellettük levő nőhöz fordult, s valamit pusmogott vele.

A nő a mentőügyeletes volt. Aki tegnap az üzenetet vette. Azért hozta magával, mert hátha ő felismeri a telefonáló gyerek hangját. Annak pedig mindent kell tudnia!

A nő azonban suttogva, ám annál határozottabban állította:

– Nem... a három közül egyik sem lehetett a telefonáló.

– De akkor ki? – töprengett a főhadnagy, pillantásával végigszántott a tekinteteken, s közben arra gondolt, hány osztályt kell még végigjárniuk, s lehet, hogy eredménytelenül.

A vendégek a csengetéssel együtt mentek. Faragó kikísérte őket, az osztálykönyvvel a hóna alatt.

Nyomukban olyan lett az osztály, mint egy olimpiai stadion két izgalmas futam között, amikor a nézők, a kibicék izgatottan tárgyalják meg, mi volt, hogy volt.

Gulyás Sári azonnal Hajóshoz akart sietni, de addigra már gyűrűbe fogták őt a kíváncsiak.

– Mi volt, hogy volt, mesélj!

Hajós azonban a terem sarkában álló hármakra mutatott, akiknek éppen Bubu magyarázott valamit.

– Kérdezzétek tőle. S ha tényleg érdekel a dolog, azt is megkérdezhetitek, tisztességes-e az, hogy mindnyájan egy ellen?

– Disznóság! Tisztára disznóság! – biztosították őt néhányan, s kezdetnek már ez is valami. Aki ma felháborodik, holnap talán már harcolni is fog. Hajós ugyanis ezt akarta elérni.

Egy bizonyos: senki sem ment oda Bubuékhoz, hogy a szemükbe mondja a véleményét. Lám, még a rendőrség sem vitte el őket a nyilvánvaló orvtámadásért, pedig látszott a főhadnagyon, hogy megveti őket érte.

Csipisz ott maradt a sarokban, a székén. Meglapult, mint egy egérke, a Hajóst ostromlók gyűrűje mögött.

Bubu elől bújt.

„Tudja. Biztosan tudja, hogy én telefonáltam...” – gondolta, s bizonyos volt benne; ezt nem ússza meg szárazon. Mindegy. Legfeljebb agyonverik, de az öregasszony él. Időben érkeztek a mentők. Vajon miért nem mondta meg Bubu, hogy ő is velük volt? S Hajós is letagadta őt. Miért?

A sarokban tanácskozó csonka galeriban éppen Hebegős háborgott.

– Ssssztét kkkell vverni a po-pofáját! – mondta, természetesen Csipiszre értve a nem túl kecsegtető kilátásokat. S máris indult volna, hogy elkezdje.

– Hülye! Pont most akarod?! – sziszegte neki Bubu. – Örülök, hogy sikerült hallgatni róla. Gondolod, hogy annak a képéről nem olvasta volna le első pillanatban a zsaru, amire kíváncsi? Mit mondanál, miért mész most neki?! Csak azért, mert nem tetszik a pofája? Ha már nem tudod használni a fejedet, legalább kussolj! Érted?!

S Hebegős behúzta a nyakát.

Pojácának viszont súgott valamit Bubu.

S a majomképű kis idő múltán eltávolodott tőlük. Odafurakodott a Hajós körül csoportosulok közé, áttülekedett rajtuk, egész a sarokba, Csipisz mellé. Senki sem figyelt rá. Csak Csipisz.

S Pojaca egész szorosan mellé állt, aztán lehajolt, mintha a cipőfűzőjét kötné, közben odasúgta:

– Látod, marha, már nyomoznak. A telefonért pedig még számolunk!

S nem tudta megállni, hogy felegyenesedés közben bele ne csípjén az ijedten lapítóba.

Aztán elődalgott, azzal a tudattal, hogy nem vette őt észre senki.

Tévedett. Amikor csípett, Hajós éppen odapillantott.

Csipisz még jobban összeroskadt. Ez már az ítélet. Kimondták rá. Mikor akarják végrehajtani? És hol? Ott, ahol Hajóson? Vagy kiviszik a szeméttelre, a gaz közé? Ott akár agyon is verhetik. A magas fű között talán még egy holttestet sem lehetne megtalálni.

Most már mindegy. Akár oda is állhatna a főhadnagy elé, jelentkezni: „Én tettem!”

S rámutatna Bubura: „Ő parancsolta!”

Akkor legalább mindkettőjüket börtönbe zárnák, s esetleg életben maradna.

Igen, de akkor megtudná az apu is, aki lám, hogy bízik benne. S szégyent hozna rá meg az egész családra. Jobb ez így. Bubuék agyonverik őt, és kész. Így is, úgy is az öregasszony miatt kapja. Legalább tudná a néni, hogy érte fogják őt kivégezni. Mert meg akarta menteni a nyulait. Biztos, hogy hozna néha pár szál virágot a sírjára. Nagyon szép kardvirágai vannak a ház mellett. Azokat mindig is szerette. De fontos ez most? Hogy beszélgetnek. Tárgyalják, mi történt... találgatnak... Mi lenne, ha egyszer csak felállna a padra vagy nem is a padra, hanem a tanári asztalra, és elkiáltaná magát: „Tudjátok, ki volt?!”

Mindenki elcsendesedne. S akkor ő a csendbe, hangosan bekiáltaná: „Én! Én! Én!”

Mindenki bámulna, aztán biztosan lenne olyan, aki azt mondaná: hihetetlen... nem igaz...

De nem állt fel az asztalra. A padra sem.

Aztán becsöngették.

Branuska kiordította a lelkét, hogy a helyére tessékkelje a társaságot. Hajóst végre magára hagyták. Még Sári is.

S amikor Laci leült, Csipisz óvatosan rásandított.

Hajós visszanezett.

S akkor Csipisz az orosz szótárfüzete közepéből kitépett két lapot, s az egyikre felírta:

„Miért nem árultad el, hogy én is ott voltam?”

S a cédulát úgy tette le maguk elé az asztalra, hogy éppen csak a csücske lógott át a krétával húzott határvonalon.

Hajós megfogta azt a csücsköt, áthúzta a cédulát. Elolvasta, s nem szólt. Gondolkozott.

Aztán kezével eltakarta a másik lapot, s elkezdte írni a választ.

Összehajtogatta, s úgy, hogy határsértést ne kövessen el a kezével, áttolta a vonalon.

Csipisz kibontotta.

„Azért, mert volt bátorságod telefonálni a mentőknek! Hidd el, az volt a nehezebb!”

Tudja, világos, hogy tudja, hogy ő telefonált. Akkor talán azt is tudja, hogy azt a követ mégsem árulta el... mert telefonált... azt is tudja, milyen nehéz volt... De minél volt nehezebb? Mire gondol a Hajós? Biztos, hogy gondol még valamire.

Hajósra nézett.

Egykori barátja biztatóan nézett vissza. De nem szólt semmit. Bár szólt volna.

De az a krétával húzott vonal még elválasztotta őket egymástól.

18. A szobafogság

A hét vége nem mindig sikerül úgy, amint az ember eltervezte. Pedig amikor elkezdődött, Csipisz még nagyon fente a fogát a szombat-vasárnapra.

Úgy volt, hogy Hódmezővásárhelyre utazik a család, meglátogatni Gergely bátyját a laktanyában. Mégpedig kocsival. Apu, anyu, nagy és Csipisz. Tériek úgysem fértek volna be az autóba, meg aztán apuék úgy gondolták, jobb, ha az ifjú házasságokat egy kicsit magukra hagyják.

Egyik munkatársa vásárhelyi. A város mellett, Mártélyon, a Tisza-parton van egy vityillója. Ladikozás, pecázás, halászlé bográcsban, vagyis csupa olyan dolog, melyek közül csupán az egyikért is érdemes kiszaladni a világból.

Igen ám, de Csipisz a tegnapi este kimaradásért kimenőmegvonást kapott.

S apja következetes volt. Hiába főzte őt anyu és Jadwiga nagy, szombat délben, ebédnél határozottan kijelentette:

– Csipisz marad Teriékkel. Hárman megyünk. És a tilalom érvényben van. Szobafogság. Csak a boltba mehet.

Teri és Anti, a sógora olyan fancsali képet vágta, mintha a büntetést kizárólag az ő kedvéért találták volna ki, de nem szóltak. A felszobáért, amiben laktak, alkalmazkodni kell. Viszont nem fizetnek ezerötszázat albérletért, egyáltalában semmit sem fizetnek a lakásért, hogy gyűjthessenek a sajátjukra.

S a család néha áldozatokat követel.

S az áldozatot Csipisznek nevezik.

Teri sóhajtott, és arcokat vágott, de Szíjjártó papa éppen nem nézett akkor oda, hogy ne kelljen meglátnia.

S amit nem látunk, arra nem kell reagálni.

Alighogy az ősök kitették lábukat, s a Skoda elhúzta a csíkot, Teri világosan és érthetően feltételeket szabott Csipisznek. Hangzott pedig így:

– Nézd, Öcsi! A hétvégénket már elszúrta. Vili? Ennélfogva: a szobafogság azt jelenti, hogy tényleg a szobádban leszel, és csak akkor jössz ki, ha már nagyon szorongat. A kajád is beadom, mert szerettünk volna Antival egyszer ebben a bűdös életben kettesben étkezni. Viszont: ha kajálni akarsz, akkor teszel is valamit érte. Söprés le a vásárcsarnokba, oda igazán mehetsz. De ha egy óránál hamarabb megjárod, nem nyitom ki neked az ajtót. Vili?

Kezébe nyomta a cédulát a vásárolnivalókkal, a cekkert és a pénzt.

S Csipisz máris kint találta magát az ajtó előtt.

Ennek örült is, meg nem is.

Örült, hogy a fogság nem oly szigorú, viszont félt, hogy Bubuék kezébe szalad. Elhatározta, hogy kerülővel megy. Az építkezés irányába indul, megkerüli azt, s hatalmas vargabetűvel közelíti meg az alumíniumból épült, fedett vásárcsarnokot.

Így elkerüli a játszóteret, s a csarnok úgyis érdekesebb. Meg aztán ott dolgozik Anca.

S ez utóbbi szempont kezdett egyre előbbre tolni benne.

Anca volt ugyanis pillanatnyilag az egyetlen ember, akivel bármit is megbeszélhet.

S ami tegnap történt, azt még nem beszélhette meg senkivel sem.

A csarnok már kezdett kiürülni. Alig páran álltak a hentes előtt, a falusiak már olcsó áron kínálgatták maradék szőlőjüket, szilvájukat, körtéjüket.

A zöldségesek, gyümölcsösök előtt is alaposan megfogytak a reggeli áruhálmok. A tejes már takarított.

Először az „almakirályt” kereste meg. így becézték Ancsa főnökét, a maszekot. Mindenfélét tartott, de almában valóban császár volt. Nyártól jövő tavaszig többfajta és többféle minőségű alma volt, gondosan fényesre suvickolva a gyümölcsösrekeszekben.

Most is tülekedtek előtte.

S be volt vetve a főnök, felesége s Ancsa is. De ő csak mért, s bementa az árat, a pénzt a főnök vagy a felesége vette át.

Csipisznek be kellett állnia a sorba, hogy Ancsához férjen. Hatodikként került hozzá.

A lány már előre mondta a sablonkérdést... anélkül hogy feltekintett volna:

– Mit adhatok, kérem?

– Köszönöm, semmit... – mondta zavartan Csipisz, aztán hozzátette: – Szia, Ancsa.

A lány ekkor nézett fel.

– Jé, a Kicsi! Mit akarsz itt?

– Beszélni szeretnék veled – mondta gyorsan.

– Jó, gyere a térre.

– Nem mehetek. Itt kell beszélünk. Nagyon fontos.

– Jó. Félóra múlva zárunk. Várj meg hátul, az áruszállító kapunál.

– Ott leszek.

A főnök felesége máris rosszállással nézett Ancsára, s mögötte is zörögni kezdett egy türelmetlen sárga kardigános, ösztövért asszonyság.

Csipisz lebonyolította a lebonyolítanivalót, aztán kiment a csarnokból, s lehorgonyzott a hátsó kapu előtt. Arra járnak be a teherautók meg a kereskedők áruval megpakolt járgányai.

Várt.

Közben az járt az eszébe, hogy vajon Ancsa mit tud minderről? És mit szolt hozzá? És meg kellene kérni, beszéljen a bátyjával is, hogy ne verjék őt agyon. Ancsára hallgat a Bubu.

Csipisznél nem volt óra, de biztos, hogy jóval többet várt, mint amennyit Ancsa mondott.

Közben egyre-másra mentek el a kereskedők, de az almakirály nem sietett. A megmaradt árut gondosan el kellett rakni előbb. Hétfőn is lesz egy nap.

Végre jött Ancsa. Láthatólag fáradt volt. De ahhoz képest elég derűsen üdvözölte a fiút.

– Szia, Kicsi! Ha nem akarod, hogy összeessek, gyere, ülünk le gyorsan a KRESZ-parkban, mert kivagyok, mint a liba.

Alig pár lépésnyire a csarnok mögött volt a KRESZ-park. Állati, mi pénzbe kerülhettek a kis utak, keresztezések, jelzőtáblák, amiken az ifjúság a közlekedést tanulhatja, sőt gyakorolhatja.

Jó pár biciklis srác nyargalászott a keskeny utakon, fittyet hányva a jelzőtáblák utasításainak.

Viszont voltak üres padok.

Leültek. Csipisz maga mellé tette a cuccot, s egy kicsit úgy érezte magát, mint azon a napon, amikor Ancsa megcsókolta őt.

– No, mi van? Miért kerestél? – indított a lány.

Könnyed volt, s kissé felületes is, de mégis érdeklődő, aki Csipisz kis gondjaival akarta betakargatni a maga nagyobb gondjait.

A fiú azonban nem érezte ezt. Inkább egy kicsit meg volt hatva, hogy Ancsa egyből idejött vele, hogy segítsen neki. Ami állati nagy szó, hiszen ő az egyetlen, akihez fordulhatott, s ha Ancsa elküldi őt, akkor már tényleg kihez menjen?

– Beszélnem kell veled.

– Beszélj...

– Nehéz.

– Akkor beszélj nehezen, de ha nem nyikkansz, akkor mire válaszoljak!
Csipisz egy kicsit habozott, aztán – lesz ami lesz – belevágott a közepébe.
– Mít tudsz a tegnapiról?
– Miről? – hökkent meg a lány.
– A tegnapi dolgokról.
– Ja! – esett le Ancsánál a tízfilléres. – Bubu említette, hogy igyekezett jobb belátásra téríteni azt a helyes dzsúdós srácot.
– De hogyan?! – nézett rá felháborodva Csipisz. – Vagy azt nem mondta?
– Azt nem.
– A szerszámraktárhoz csalta, és ott mindenki, egyszerre...
Ancsa elkomorodott.
– Már megint a szerszámraktár. Pedig amikor a tavasszal kikészítették ott a Gavallért, már akkor megmondtam neki, hogy disznóság.
– Ütötték...
– Nagyon könyörgött?
– Meg sem nyikkant.
– Belevaló srác. Kár, hogy Bubu elvadította. Úgy látszik, túl rendes volt neki. A franc tudja...
Az utóbbi időben a bátyám tisztára megvadult. Igaz, hogy otthon is áll a cirkusz. De egyszer csak fogom magam és elköltözők...
Csipisz meghökkent.
– El? Honnan?
– Mi az, hogy honnan?! Hát hazulról! Már nagyon tré a helyzet. Nem tudsz egy jó albérletet? Vagy már kérdeztem?
És Csipisz, a tanácstalan Csipisz. ott ült egy padon egy másik tanácstalannal, akinek végképp nem volt kihez fordulnia.
Sóhajtott. Aztán szelíden megkérdezte a fiút.
– Van még valami?
S a kérdés úgy hangzott, mint aki semmiről nem sejt semmit. Ha tudna valamit, nem lehetne ilyen belefásult, biztos, hogy akkor őt is izgatná, mi van. Elvégre a bátyjáról is szó van. S a nyomozás az nyomozás...
– Az öregasszony... – nézett rá a lányra.
– Miféle öregasszony?
– A bolgár öregasszony.
– Mi van vele?
– Kórházban van.
– Mi történt?
Ancsa semmit sem tudott. Csipisztől hallotta meg pár szóban, ami volt. Egészen a délelőtti nyomozásig.
A lány letörten ült, nem szólt. Először az otlótt fel benne, milyen szerencse, hogy tegnap ő nem volt velük. Aztán rögtön sajnálni kezdte. Ha ott lett volna, talán megakadályozza. Bár a fene tudja... Nem tud semmit... Nem élet ez így... Az anyja... a nevelőapja... isznak, verekszenek... gyűlölik egymást, meg őket is... Hallotta, hogy egy lánynak sikerült bekerülnie a pamutiparhoz úgy, hogy pesti létére munkásszállóba helyezték. Neki is az kéne. Az is jobb lenne, mint ez... S akkor még a Bubu is... mintha nem lenne nekik elég bajuk anélkül...
S anélkül, hogy különösebben gondolkozott volna rajta, megszólalt:

– Mondd, Kicsi, látta már valaki azóta azt az öregasszonyt?
– Kit? – meresztett nagy szemeket Csipisz.
– Az öreglányt, akit megdobtál.
– Hogy képzeled?
– Mi az, hogy hogy? Bemegy az ember a kórházba, a portásnak megmondja a nevet, meg azt, hogy a nagymamája, aztán fölsétál és megnézi.
– Bemenni? Hozzá? – döbrent meg Csipisz.
– Nem hozzá. Csak a kórházba. Megnézni. Feküsznek ott még rajta kívül is egy páran. Vagy nem?
– De... de... – motyogta bizonytalanul Csipisz, és nem fért a fejébe, hogy Ancsa ezt hogy gondolja. – Lehet, hogy igaza van. De azért... A Bubunak ne mondd meg, hogy találkoztunk. És nem is megyek a térre. Megígérték, hogy kikészítenek, A telefonért. És nem is kísérlek most arra... Kerülővel megyek... és kösz, hogy szóba álltál velem.
S ezt a köszönetet olyan furcsán, félszegen rebegte, hogy Ancsa világosan megérezhette belőle, Csipisz pont olyan rettenetesen egyedül van, mint ő.
– Jól van, na – simogatta meg. – Eredj...
S a távozó fiúcska után nézve, az járt a fejében, hogy ha Bubu ezt a gyereket is ki akarja készíteni, akkor saját kezűleg veri szét a pofáját. Vagy akkorát karmol rajta, hogy holtáig viselheti.
Attól a pillanattól kezdve, ahogy elváltak, Csipisz fejéből nem akart kimenni a gondolat. Pedig az egész csak olyan ötletszerűen hangzott el, de mégis...
„Meg kéne látogatni a néit... meg kéne látogatni” – tért vissza minduntalan az elejtett szó. Hiába akarta elhessegetni magától, nem sikerült.
Este azzal feküdt, reggel azzal ébredt.
Elképzelte magának tucatnyi formában.
Voltaképpen nem akart semmi mást, csupán bemenni, s a kórterem ajtajából egy pillantást vetni az ágyban fekvőre. Ébren van már? Eszméletlen? Fel tud kelni? Esetleg megkérdezhetné az ápolónőt is. Persze mindent úgy, hogy semmi ki ne derülhessen. Tudja is, melyik kórházba kellene mennie. Tiszta szerencse, hogy a telep egy kórházhoz tartozik. Még nem járt ott, de majd megtalálja. És vasárnap délután van is látogatás. Akkor könnyen be tudna menni.
Csak Terinek kellene valahogy okosan beadni a dolgot. Biztos elengedné. De mit mondjon neki?
Azt, hogy megdobtam egy öregasszonyt, és most furdal a lelkiismeret? Ez az egy, amit nem mondhat. Pedig ez az igazság. És miért van az, hogy az igazság úgy tud fájni?
Vasárnap, reggeli után végre beugrott neki, hogyan fogjon hozzá. Azt fogja mondani, hogy egy osztálytársukat látogatják meg, közösen. Viszont azt akárki mondhatná. Bizonyítani is kell. De hogyan? Hajós. Hajós igazolhatná. Neki hitele van az egész család előtt. De hogyan szóljon neki? Mit mondjon? Hiszen beszélő viszonyban sincsenek. S ha szólna is, vállalja-e? S ha fölmege hozzá, és történetesen nincs otthon, hanem az apja nyit ajtót, s megkérdi, mit üzen Lacinak, akkor mit fog válaszolni?
S maga előtt látta a magas, csupa izom hajógyári lakatost, akit alig egy hónapja megválasztottak lakóbizottsági elnöknek. S szinte most is a fülébe csengett, amit akkor mondott: „Elhoztuk ide, ebbe az új házba az életünket, hogy megpróbáljuk közösen folytatni...”
De régen is volt.
S érdekes, akkor még nem értette, hogy az emberek hogyan hozhatják magukkal az életüket. Pedig milyen egyszerű.

Jadwiga nagy magával hozta azt a millió fényképet, s azzal együtt a nagypapát, akit ő sohasem ismert, a lengyel rokonságot.

És mindenki magával hozott mindenkit. Anca a családját, ahol zűrök vannak, s ahonnan szabadulni szeretne.

S lám, ő is elhozta Kőrösi Krisztit, a fürdőkádjukat a régi konyhából, meg mindent, ami történt valaha is vele.

S mennyi minden történt, amióta beköltöztek az F 6-osba.

Rettenetes!

Ez lenne az a beígért új élet, amiről a Hajós apja beszélt?

Biztos, hogy nem erre gondolt. Mégis így alakult. De miért?

És jó szerencse, hogy nem volt tükör a Csipisz szobájában, mert irtózatosan kezdte magát szégyellni. Önmaga előtt is.

Azután ismét az öregasszony járt a fejében, s megjött a mentő ötlet is.

Igaz, nem a legtisztességesebb, s nem is ésszerű az egyik vétket másikkal kúrálni, de Csipisnek semmi elfogadhatóbb nem jutott az eszébe.

Írt egy levelet a Hajósnak. Pár sort csupán. Jó szerencséje, hogy volt neki borítékja, belerakta, megcímezte.

„Hajós Lacinak

s. k. felbontásra!!!

Küldi: Csipisz.”

A levelet bedugta az inge alá, aztán kisomfordált Terihez a konyhába.

Kissé égett szag fogadta, Teri paprikás csirkét akart csinálni, nokedlival, Anti tiszteletére, de nem volt valami nagy gyakorlata benne, még a hagymát is odaégette, s kezdhette előlről. Az égett hagymának pedig, amikor már fekete, rettentő szaga tud lenni.

Ebből elképzelhető, hogy Teri lelkiállapota sem volt a legrózsásabb.

– Ne zavarj! – ripakodott rá a benyitóra.

– Egy pillanat.

– Mi van?

– Fel kell ugranom egy percre a Hajóshoz. Meg kell kérdeznem valamit.

– Mérem az időt. Öt perc. Érted?!

De Csipisz akkorra már becsukta maga mögött a hagymaszagot, s rohant élni az engedelemmel.

Gyalog ment föl a negyedikre.

Óvatosan lépkedett, mint az itatóhoz készülő erdei vadak, minden pillanatban készen arra, hogy megugorják, ha nyílna az ajtó.

Nem nyílt.

Hajós tehát otthon van. Egész eddig figyelte az ablakból, nem megy-e el valahová.

Biztos ő jön ki, ajtót nyitni.

Nem akar vele találkozni. A levélben mindent leírt. S a papír nem szokott elpirulni.

Ott volt Hajósék ajtaja előtt.

Hallgatózott.

Csend. Csak belülről, a nagyszoba felől hallatszott ki a tévé hangja.

Óvatosan becsúszta a levelet az ajtón levő levelesnyíláson, amely mögött nincsen se láda, se semmi, hanem egyenesen beesik az előszobába. Hogy minek is csinálták, amikor a kapu alatt ott a levélszekrény?! Úgy látszik, Csipisz tiszteletére. Vagy azért, hogy be lehessen rajta nyúlni valami dróttal, ha az ember kizárja magát.

A fiú hallotta, amint a levél halk csusszanással leért az előszoba műanyag padlójára. Ekkor határozottan, erős mozdulattal megnyomta a csengőt, majd iszkiri. Egy emelettel lejjebb megállt. Fülelt.

Hallotta, amint Hajóséknál nyílik az ajtó, kinéznek, de nem tudta megállapítani, hogy a család melyik tagja lehetett. Mindegy. Tudta, hogy a Hajós leveleit nem szokták fölbontani. Pedig egyszer, még a régi iskolában egy lány, aki bele volt esve, a lakására küldözgette a leveleket.

Így az ő levele is, biztos, kézhez ér.

Talán már olvassa is. Ez állott benne:

Kedves Laci!

Nem eresztenek el hazulról, a tegnap esti késésem miatt. Pedig nekem be kell mennem a kórházba, az öregasszonyhoz. Azt mondom, hogy egy osztálytársunkat látogatjuk meg, közösen. Ha megkérdenék tőled, kérlek igazolj. Tudom, nem valami rendes dolog ilyet kérni, de nincs más választásom. És hidd el, ez az utolsó kérésem.

Egykori barátod: Csipisz

Ezt írta le... hagyja cserben.

És bízott benne, hogy Hajós nem hagyja cserben.

19. Bűnös és áldozat

A kórház mindig azt viseli meg jobban, aki látogatóba megy. Aki benne fekszik, az kénytelen hozzászokni. Vizsgálják, kezelik, gyógyítják, körüllegi őt az orvosság és tisztítószer szaga, a betegtársak nyögése, panaszai, vitatkozás, az ételhordó kocsi zörgése, s a nagyvizitek komor, mindent eldöntő ünnepélyes csendje.

Mindennek megvan a maga ritmusa, szertartása. A reggel az injekcióké és a vérvételé meg a vizsgálatoké, délelőtt csúcsforgalmat bonyolítanak le a műtők, aztán ebéd, s csendespihenő, amikor a kezelték kipihenhetik délelőtti fáradaimaikat.

Csipisz egyszer már feküdt kórházban. Amikor kivették a manduláját. Igaz, nem ebben, de egy kicsit még emlékszik rá.

Először nem tudott beszélni, s ha mégis erőltette, hasítva szűrt bele a fájdalom. Később már jobb volt. Sok volt a madártej és a fagyfalt.

Aztán hátba veregette őt az orvos, és kijelentette:

– Holnap hazamehetsz, kisöreg...

De mennyire más volt az a kórház, meg ez!

Ott csupa gyerek volt, s mind a mandulájukkal vagy a fülükkel, itt pedig az a sok osztály, s az a sok felnőtt. Pizsamában, pongyolában, bicegve vagy hasukat fogva, vagy éppen jókedvűen fújva a cigarettafüstöt, s talán kissé csalva is, hogy peckesebbnek lássák őket a hozzátartozók, betegekkel telnek meg a folyosók. Csak az igazán betegek, a súlyosak maradnak ilyenkor az ágyukon, s lesik az ajtót, mikor lép be, akit várnak.

A látogatók pedig türelmetlenül toporognak a kórházkapu előtt, várják a délután három órát, amikor az ilyenkor mindig szigort mutató portásnak ki kell nyitnia a kaput. Jobb szívűek ezt már tíz perccel hamarabb is megteszik, de akad köztük, aki azzal mutatja ki hangyányi hatalmát, hogy pontosan bevárja, amíg a hármásra ugrik a mutató. Vasárnap akkor kezdődik a látogatási idő.

Csipisz is ott volt már háromnegyedkor. Meghúzódott hátul, a kórházzal szemben álló, fából készült gyümölcspavilon mögött, mert nem szeretett volna ismerőssel találkozni. A bolgárral meg kivált nem.

Eddig szerencsésen eljutott.

Teri ugyan szigorúan megkérdezte tőle, amikor előállt a kórházi közös látogatás meséjével:

– Megkérdezhetem a Hajóst?

– Parancsolj – felelte akkor neki határozottan, s ennyivel Teri megelégedett. Nem ment föl ellenőrizni. Magában még örült is, hogy délután is lehet az Antival egy-két meghitt órájuk.

– De vegyél ám ünneplőt – adta a jó tanácsot, bár a ruháját, azt nem készítette elő, mint ahogy Jadwiga nagyitette volna.

Csipisz nem is igényelte. Örült, hogy mehet, s csak azután kezdte nyomni a bizonytalanság: „Mít is akarok ottan?”

A villamoson még az is eszébe jutott, hogy olvasta valahol, a tettet valami mindig visszahúzza a tett elkövetésének színhelyére. Őt viszont nem a színhely vonzotta, hanem az áldozat.

Az öregasszony.

„Milyen lehet? Nagyon sápadt? Mozdul-e már?”

Előre reszketett attól a pillanattól, amikor benéz a kórterem ajtaján, de úgy érezte, be kell néznie.

Aztán azonnal el is jön. Legfeljebb a nővért kérdi még meg.

A néni meg sem fogja tudni, hogy ott járt. Senki sem fogja megtudni. Csak Hajós tudja. De Hajós nem árulja el őt. Most már tudta, hogy nem árulja el.

Nyílt a kórházkapu. Nehéz fakapu volt, régi vascsirádás rácsokkal, még valamikor a háború előttről. Az épület is komor. Tekintélyes, tiszteletet parancsoló.

Az emberek özönlenni kezdtek.

Csipisz figyelte őket.

A bolgárt nem látta sehol.

Amikor mindenki bement, csak a villamos felől jöttek még az elkésők, a loholók, Csipisz is nekiindult.

Portásfülke.

A portás öreg, katonás bácsi. Szemöldöke akár a bajusz.

– Péntek... Mladenovné... – keresgéli egy nagy könyvben.

Csipisz feszeng előtte. Ha most megkérdezné, miért keresi, talán össze is esne. A portás azonban nem kérdez.

Kinéz fémkeretes szemüvegének ablakán, s közli vizsgálódásának eredményét.

– Sebészet. Második emelet kettőszázhetes.

Csipisz tétován elindul.

Második emelet. A folyosón táblák:

Röntgen, Fül Orr Gége és ott, igen, ottan: Sebészet.

Fehér zománctáblából komoran tekintenek le a fekete betűk.

S arrébb, a folyosón végén: Műtő. „Idegeneknek tilos a bemenet.”

A kórterem nyitva. Itt nincs olyan kaszinó a folyosókon, mint más osztályokon. Itt a lábadozó is bottal, mankóval vagy hasát tapogatva vánszorog ki a folyosóra. Néha nyög egyet, de rámosolyog a látogatóra. S ez a mosoly azt jelenti: „Látod, már mennyit javultam?” A kórterem nyitva. Bent a fekvők. Akik még nem kelhetnek fel, vagy nem mernek még felkelni egyedül. Várják a hozzátartozót, hogy majd annak a karjára támaszkodva tegyenek pár lépést.

Csipisz csak ténfereg. Mint azok, akik nem tartoznak senkihez, mint akiknek nincs céljuk, ahova mennének.

És valahogy olyan furcsán kezd vele forogni minden.

„Orvosságzag... kavarog a gyomrom... betegek... látogatók... fehér köpenyek... Hova megyek?... minék?... el kéne rohanni... el innen...”

De nem tud. Valami húzza.

– Kettőszázötös, kettőszázhatos... igen... ott van! A kettőszázhetes.

Nyitva az ajtó.

„Elsétálok előtte. Igen... elsétálok előtte... Benézek... De vajon megismerem-e? Egyszer láttam csak. Melyik ágyon feket? Most hálóingben van, biztosan nincs rajta fejkendő. De kötés... kötés az biztos, hogy van a fején...”

Nem mondta neki senki, hogy a fejét találta el, mégis biztos volt benne, hogy csakis a feje lehetett.

És Csipisz lassan elsétál az ajtó előtt.

De csak annyit lát, hogy a kórteremben lehet nyolc vagy tíz ágy, az ágyak többségét körülülük a látogatók. S a kórházzagba belevegyült leves-, befőtt- és rántottcsirke-szag tódul ki a kórterem ajtaján.

– Melyik lehet az? Melyik?

S Csipisz a szomszéd kórterem előtt lassan megfordul, hogy elinduljon visszafelé.

– No, most... lassabban... egy pillanatra talán meg is állok...

S a kétszázhetes előtt, talán csak egy másodpercre Csipisz megáll. Néz be. Egy öregasszonyt keres, akinek be van kötve a feje. Világosan emlékszik rá, hogy az arca ráncos, napbarnított, ősz hajában itt-ott még ezüstözve villannak elő az egykor fekete hajszálok.

De hiába mereszi szemét, a kórteremben nem lát ilyen öregasszonyt.

S akkor rettenetes sejtés villant az agyába:

„Meghalt. Meghalt és kivitték. Azért nem látom.”

S hirtelen belesajdult, amire eddig nem is gondolt, hogy a kórházban nemcsak gyógyulnak az emberek, hanem halnak is.

– Nem... az nem lehet... – motyogja maga elé sírósan, valami kaparja a torkát, összeszorítja a mellét – nem lehet... – Próbál lélegzetet venni, és visszafordul.

„Meg kell néznie! Meg kell néznie! Be kell menni a kórterembe. Meg kell kérdezni valakitől! Az nem lehet, hogy csak úgy... nem... innen ő addig nem mehet haza... sehová nem mehet... neki, most... itt...”

És Csipisz immár nem gondolva semmi másra, csupán az öregasszonyra, belépett a kórterem ajtaján.

Lassan jártatta körbe tekintetét. Az ablaknál kezdte, úgy ment végig az egyik soron. Semmi. A másik soron. Három ágy is üres volt. Miért üresek? Azért, mert...

S ekkor, a nyitott ajtó takarásában, közvetlenül a bejárati fal mellett az ágyon megpillantotta a nénit.

Megismerte. Azonnal megismerte.

Pedig a haja nem is látszott. Csak a gézből rakott turbán fehérlett a fején.

De a szeme... az a két, mélyen ülő nagy fekete szeme ott függött az ajtóbejáraton.

– Vár valakit... valakit vár... – hasított Csipiszbe, aki látta, hogy mindenkinél ülnek, csak az öregasszony mellett nem ül senki. A fiát várja? Vagy valaki mást? Egy embert csupán, aki leül melléje, hogy pár jó szót szóljon.

S az a mélyből előtörő, könnyörgő várákozás egyszer csak találkozott Csipisz riadt, rebbenő tekintetével.

– Fölsimert... fölsimert... – sajdult a fiúba, s most már biztosan tudta, hogy innen nem lehet visszafordulnia.

Tétován közelebb lépett.

Már ott volt az ágy lábánál.

Halkan megszólalt:

– Kezét csókolom... Kezét csókolom, Mladenov néni...

S az öregasszony, aki a fiát várta, látta, hogy az a kisfiú, aki biztos keresett valakit, megszólította őt. Kutatni kezdett kissé még kába emlékezetében, de nem tudta, hová tegye.

– Tessék. Ki vagy te, kisfiú?

S Csipisz döbbenetben állt.

– Nem tetszik megismerni?

Az öregasszony láthatólag erőlködött.

– Ki is? ki is? Várj csak... pedig már láttalak valahol...

S ekkor villant belé a felismerés.

– Igen... te voltál az, akit nem bántott a Talpas... meg aki megígérted, hogy eljössz majd a nyulakat megetetni!

S hangjában szelíd szemrehányás bujkált.

– De nem jöttél, hiába vártalak.

– A néni várt?

Az öregasszony félig magának válaszolt, félig a gyereknek. Mintha csak hangosan gondolkozna.

– Ha az ember egyedül van, mindig vár valakit. Valakit, aki jön... egy embert. És nem hiába vár... Lám csak... eljöttél...

S megpihent a szeme Csipiszen. Aztán megkérdezte:

– Honnan tudad, hogy kórházban vagyok? A fiam mondta? Ő mikor jön? Ja, persze, miket is kérdezek... Lehet, hogy te nem is engem kerestél.

– Én a nénit kerestem... – tört fel akkor a fiúból.

– Engem? Miért?

Csipisz nem válaszolt. Csak még közelebb lépett. Be a két kórtermi ágy között húzódó kicsiny kis térségre. S megkérdezte:

– Fáj? Nagyon fáj?

S az öregasszony elfelejtette a saját kérdését, önkéntelenül is válaszolt az érdeklődésre.

– Már nem annyira... Csak nyom... itt nyom... – és a homlokához vitte eres, agyondolgozott, öreg kezét. – Tudod, megdobott valami gazember. Kövel dobott meg. Folyt belőle a vér... én segítségért kiáltottam...

S ekkor Csipisz halkán, nagyon szomorúan közbeszólt.

– Tudom.

– Tudod? Honnan tudod?

Ám Csipisz nyelve, mintha megbénult volna, mielőtt kimondhatta volna a választ, az igazi választ. Lehajtott fővel, csak ennyit motyogott:

– Hallottam... és...

S az öregasszony valamit megérezett. Örömmel tört fel belőle a szó:

– Ó, hát te szóltad a mentők?

– Én szóltam... – hangzott tompán a válasz. S az öregasszony szájából lassan, öregesen kezdtek folyni a szavak. Örült, hogy van kihez szólania.

– Áldottam aztat, aki szólt nekik. Anélkül, azt mondják orvosok, nagyon nagy baj lehetett volna. Ó, kisfiú, szóval te szól... no jól van... ez derék.

És intett neki, üljön le melléje az ágy szélére.

– Közelebb... – mondta a néni. – És add ide kezed.

És kinyúlt a fiú jobb keze után.

– Ne! – rántotta el hirtelen Csipisz. Az öregasszony csodálkozott. S azt hitte, az öregségétől viszolyog a gyerek.

– Ne húzd el... – kérlelte. – Meg akarok simogatni.

– Ne! Ne! – könyörgött a gyerek.

– Mért ne?

S Csipisz lelke legmélyéről hatalmas feszítő erő préselte kifelé a rettenetes valóságot, amelynek egyszer ki kellett törnie. És kitört... Nem harsányan, miként a vulkánok, hanem nagyon is csendesen, mint ahogy az örökké eltemetett titkok törnek fel a napvilágra.

– Mert... én dobtam azt a követ.

Az öregasszony pupillája tágabbra nyílt. Úgy nézett, mint aki át akar látni a testen, hogy világosan és tapinthatóan álljon előtte a szív szándéka.

– Te? Te dobtad? A telefont is... meg a követ is... ugyanazzal a kézzel?

Csipisz lehajtotta a fejét.

Oda sem mert nézni, amikor az öregasszony megkérdezte:

– Miért? Miért tetted?

S a kérdésre, amelyre, azt hitte, sosem merne válaszolni, Csipiszben összedőltek a hallgatás falai, s mint valami zsilipen átbukó patak, indult meg a szó. Kissé szaggatott volt, kissé töredezett, de ilyenkor nem a megfogalmazás számít, hanem a szóból hömpölygő érzelem.

– Én nem tudtam, hogy odahaza tetszik lenni... és én... nem akartam dobni... és semmit sem akartam... semmi rosszat... de kezembe adták a követ... fenyegettek... és azt mondták, kővel agyonverik a Talpast... és a nyulakat is bántják, ha nem dobok. Félttem... nagyon félttem... és nem mertem nemet mondani... mert... tetszik tudni... ők olyan erősek voltak... én meg gyöngé... nagyon gyöngé... és... és... – szinte csak sóhajtásszerűen tört fel a hang – tessék énnekem megbocsátani!

Az öregasszony döbbenten nézte a vallomás kínjai közt vergődő gyereket.

És lágyan, mélyen törtek fel belőle a megbocsátás hangjai.

– Hiszen te sírsz...

Mínta a világ minden könnye gyűlt volna össze, a kórház fehér ágyára. S a könnyekkel együtt ömlött Csipiszből a szó, nem törődve azzal, hogy ki hallja, hogy mi történik azután, de ezt végre ki kellett mondani... és itt kellett kimondania...

– Ne tessék engemet sajnálni. Én sajnálom a nénit. És azt akarom, engemet büntessenek meg. Büntessenek meg, ahogy megérdemlem!

S akkor az öregasszony megfogta a kezét.

– Ejnye, no... ne hajtsd le a fejed... nézz rám!

Fölemelte könnyben ázó tekintetét.

– Ó, hiszen ezek a könnyek igaziak. Nem vagy te gonosz. Nézz csak rám! Ne sírj. Hallod, ne sírj!

Az öregasszonynak nagy, csontos keze volt, kissé reszketett is, de jó volt érezni.

Kimondhatatlanul jó.

Nem figyelt fel rájuk senki. Ültek csendesen. Nézték egymást.

S lassan elapadtak Csipisz könnyei.

Aztán vagy negyedóra múltán, ételhordóval a kezében megjelent a bolgár.

Döbbenet látta, hogy az anyja ágyánál ül valaki. Egy gyerek. Egy kisírt szemű, szőke gyerek. Az, akit reggel felismert, de még képzeletében sem mert volna gyanúsítani. Pedig azok a könnyek nem a semmiért folynak.

Csipisz riadtan állt föl az ágy széléről, de meg sem próbált menekülni.

– Hát ő volt? – kérdezte anyjától a bolgár.

– Ő? – nézett vissza fiára az öregasszony. – Ő? Nem. Ez kisfiú hallotta, és bejött. Látogatni... és tudd meg, hogy ő telefonált a mentők... Bizony. Ő telefonált.

De a követ, azt a követ nem említette.

Érthette a fia nélkül is. Hosszan vizsgálgatta a gyereket, mint aki el akarja dönteni, mi is legyen vele, aztán az anyja derűs tekintetét nézte, s megszólalt.

– Jól van, anyám... Legyen a maga akarata szerint.

20. A győzelem

Sütött a nap. Sugaival beszórta a kórház komor, szürke falait, a levelüket búcsúztató platánokat, a félig üresen futó sárga villamosokat, az egész várost, benne az egész betonból emelt, gyepel és bokrokkal zöldített csecsemőt, a lakótelepet.

S beragyogott Csipisz lelkébe is, amely könnyű volt, mint a fennen röpködő, gondtalan verebek, amelyek az első beköltözőkkel együtt vertek fészket, valahol a liftaknák fölé magasodó bütyöknyi kis kamrák fedele alatt.

Szép volt a világ. A sávházak kimért rendben szegélyezték a széles, jövő századra tervezett betonutakat, melyeknek zöld elválasztó csíkjában már megerősödtek a tavalyelőtt ültetett kis juharfák. A kavicsfelületű panelházak erkélyei zölddel, pirossal, sárgával üdítettek, s beljebb, a toronyházaknál játszóterek tették szellőssé, levegőssé, pihentetővé az ablakokon kinéző tekintetek útját, vad színekben tobzódtak az iskolák, óvodák.

Amott a Lila, ott a Piros, arrébb a Zöld, a Kék, a Sárga, emitt a Pepita iskola.

Az ABC zárva, de nyitva mellette a presszó, a kisablakon fagylaltot mérnek, a rétesbolt előtt a támla nélküli padokon fogy az almás rétes, s minden olyan nyugodt, derűs, vasárnapi.

Telve a játszótér, ráérnek a szülők, gyerekek, s bár nincs elég bámulnivaló kirakat, van helyette napfény, zöld, levegő. Melegítőben tollasozhat apa a fiával, s nagyra nőtt kamaszok sem röstellik használni a betoncsúszdákat.

Csipisz tekintete beitta a látványt.

Nagyokat lélegzett, s volt egy olyan érzése, minden egyenesbe fordult.

A villamos-végállomástól nem került kifelé az építkezések irányába, lopva, mint a tolvajok, akiknek rettegniük kell, hanem a nyílegyenes úton indult hazafelé.

Ünneplő ruhában, nyugodt lélekkel.

Neki ezután már semmi, de semmi baja sem történhet.

A játszótér előtt egy villanásnyit habozott, azután nekivágott. Keresztül, a közepén, mint akinek nincs félnivalója. Különb is, tele a tér, s az emberi sokaság biztonsággal tölti be a lelket.

A galeri a padon ült.

Csipisz arra sem nézett.

De azok már messziről észrevették őt. Észrevették és megindultak.

A tér közepén találkoztak. Pontosan ott, ahol a Kriszti útját is elálltak.

– Á! Talán köszönnél! – állította meg a vezér.

Csipisz megállt. Megpillantotta köztük Ancsát. Feléje fordult.

– Szia! Szia, Ancsa!

Így mondta. Mintha a többiek ott sem lettek volna.

A lány elmosolyodott.

Bubu meghökkent.

– És nekünk ki fog köszönni?!

A fiú nem felelt.

– Hm... – mondta Bubu. – Ez szép. Nagyon szép. A ruhád is szép. Ünneplő. Nagy kár lesz érte.

Hangjából a legsötétebb fenyegetés csapott elő, de nem tudott elérni Csipisz szívéig. Mással volt az tele.

– Hol voltál?

S Csipisz, aki már megtanulta, hogy a legnagyobb küzdelem, ha önmagunk gyengesége fölött győzhetünk, nem dadogott, nem keresett kibúvót.

S mintha Ancsa pillantása is bátorította volna.

– A kórházban – mondta Bubu szemébe nézve. S még azt is hozzátette: – Az öregasszonynál. Bubu megrendült, mintha képen ütötték volna.

– Hol?!

Csipisz megismételte.

– Hallottátok?! – sziszegte a többieknek. – Ez bement árulkodni. Mehetünk a sittle! De előbb még számolunk.

És Bubu, mit sem törődve a téren békésen szórakozó, pihenő emberek tömegével, felemelte a kezét.

De nem tudott lecsapni vele. Ancsa lefogta.

– Megőrültél?

– Talán te! – nézett indulatosan a hűgára. – Vagy tudod mit, igazad van. Itt feltűnő lenne.

S a kisfiúhoz fordult.

– Most velünk jössz. A szerszámkamrába.

– Nem viszitek sehova! – csattant fel Ancsa.

– Majd tőled kérdem! – förmedt rá a bátyja. – De ha akarod, te is kaphatsz tőlem.

– Nosza! – állt eléje makacs elszántsággal a lány.

Bubu meghökken. Aztán egyre jobban belelovalta magát.

– Tényleg kaphatsz! És nem itt, hanem otthon számolunk.

– Otthon?

– Ott.

S ekkor Ancsa, mint akinek elhatározása immár végleges, nyugodtan felelte:

– Úgyis elköltözöm hazulról.

– Hová?

– Akárhová. Mindegy. Ott jobb lesz. De akkor te is egyedül maradsz!

Bubu dühöngeni kezdett.

– Azt hiszed, hogy fenyegetsz?! Hogy engem meg lehet fenyegetni. Meg tudod ezt a Vakarcsot védeni?! Talán beleestél, vagy mi?! Neeem! Nem véded meg! Légy nyugodt, megkapja, amit megérdemel – és megragadta Csipisz karját.

Ám ekkor vasmarok kapta el csuklóját, s erős, jól begyakorolt dzsúdós fogással kitekerte, hogy Bubu belegörnyedt.

S Hajós hangja hallatszott:

– Te! Ereszted el a barátomat!

Így mondta: barátomat.

És mögötte ott állt Gulyás Sári is, aki ugyan csak lány, de látszott rajta, hogy ha verekedni kell, nem sajnálja az ünneplő ruháját, oda fog állni Hajós mellé.

Csipiszben pedig visszhangzani kezdett a szó. Szerette volna odakiáltani, hogy az egész világ hallja: „Emberek! Hallottátok?! Azt mondta, hogy a barátomat! *A barátomat!!!*”

A szó jelentése szétáradt tagjaiban, betöltötte minden porcikáját, zengeni kezdett oly erővel, hogy el se lehessen felejteni.

Bubu, a kicsavart kezű, pedig nem tudott szabadulni. Ha csak egy kicsit is moccant, izületei mintha kiszakadtak volna a helyükről. Tehetetlensége miatt érzett haragjában, kínlódó türelmetlenséggel sziszegte oda a galerinak:

– Hülyék! Mit bámultok?! Segítsetek!

Erre Hajós – támadásra számítva – a kézcsavarást lökéssel kombinálta. És Bubu, a legyőzhetetlen, nagy lendülettel odazuhan Pojáca elé.

Egy pillanatig kábán bámult. Nem tudta, mi történt vele. S amikor felfogta, akkor először el sem hitte, hogy megszegyénítették, mert azt, hogy voltaképpen legyőzték, még önmagának sem ismerte volna el. Nem, ennek még nincs vége. Most jön csak az igazi nagy leszámolás. S eltűnt előle a tér, az emberek, csak a vele szemben felmagasodót látta, akit el kell tipornia.

Föltápáskodott és megrázta magát. Aztán a régi erővel csattant a parancs:

– Félkörbe! Támadásra felkészülni!

Ám ekkor Darus, a hallgatag, a kiváló végrehajtó, a telep legkitűnőbb ismerője, nem helyezkedett támadó állásba. Lapáttenyereit maga mellett lógatta. Ez pedig, egyetlen szó nélkül is, maga a lázadás volt, amely ott lappang, érik a mélyben, hogy azután egyszer, adott pillanatban kitörjön.

Darus életében most érkezett el ez a pillanat. S méltóan önmagához, kiáltvány és szónoklatok helyett mindössze négy rövid szót mondott:

– Bubu, én nem verekszem.

S elhatározását bizonyítandó, kiállt oldalra, a két csoport között. Látni akarta, mi következik.

Bubu erre nem számított. Meghökken. Meghökkenése oly erős volt, hogy még a hirtelen támadó dühre is féket tett.

Mindenre számított, de erre nem, hogy a Darus... Miért?

Nem volt ideje végiggondolni, cselekednie kellett, hogy rendezhesse megfogyatkozott csapatát. Szúrós pillantással mérte őket végig, és korbácsként hasított a szava:

– Ki akar még menni?! Az most lépjen le.

Szemével vizsgáztatta a rászegeződő tekinteteket.

Hebegős és Pojáca nézésében ott lapult a feltétlen engedelmesség. Ám amikor Aranyhoz ért, a lány lehajtotta a fejét. Éppen Arany. És sírósan, úgy, hogy a hangjáról most biztosan meg lehetett tudni, hogy cigány, megszólalt. Félve és féltve. Alázatosan, ahogy otthon az anyjától hallotta:

– Bubu, hát mire jó ez?

Kérdésében népe asszonyainak évszázados kiszolgáltatottsága csengett. Bubu agyát előntötte a vér.

– Eredj a fenébe a kérdéseiddel! – tört ki, és meglökte a lányt, úgy, hogy az földre zuhan.

S Arany, a szóke cigánylány, aki azért jött közéjük, a nem cigányok közé, hogy megszabaduljon egy átokverte életformától, hogy kiemelkedjen a lenézettek közül az emberek sorába, megsúfoltan és megcsalatva ott hevert a tér porában.

Fel sem kelt, csak feküdt arca borulva, ujjai a földet kaparták, s testét rázta a zokogás...

Ekkorra Ancsánál is végképp betelt a pohár. Bubu tulajdon testvérhúga is kilépett a sorból, szembefordult bátyjával, s felizzó indulattal lökte oda a szavakat:

– Én verekszem. De ellened!

S odaállt Hajósék mellé. Onnan, a másik oldalról vágott oda még egy szót a bátyjának. Élesen, keményen sebzett a szó, mint a korbács.

– Te, állat!!!

Bubu összerándult, mint akit megütöttek.

Sok gyalázkodó szót hallott már életében, de ezt még sohasem mondták neki. És nem idegen mondta, amit lerázhatna, mint a kutya a vizet. Nem, ezt nem lehet csak úgy lerázni. Ez a szó belebújik a bőre alá, belehasít a zsigereibe, s a bordák között igyekszik megtalálni a rést, ami a szívhez vezet, hogy oda döfjön be, gyilkosán és kíméletlenül.

Ha van még hová elérnie.

Oda be azonban nem lát senki. Csak tétován dadogó szavak, apró moccanásokból sarjadó cselekedetek jelezhetik, ott bent mi történt.

Bubu mozdulatlanul állt. Csak az arca merevült meg.

Ekkor Darus, aki eddig a két csoport között állt, Darus, akit özvegy édesanyja is nem egyszer várt haza könnyekkel csavargásaiból, lassú, nagyon lassú léptekkel megindult. Odalépett a szerencsétlen, megalázott, hűségéért csak durvaságot kapott szőke cigánylányhoz, lehajolt hozzá, s megsimogatta a fejét. Aztán fölállt, meghúzta a nadrágszíját, elindult és beállt a harci sorba, Anca mellé. Bubuval szemben.

Farkaszemet néztek.

Aztán Pojáca alázatosan sunyítva, hangjában nem csekély aggodalommal megszólalt:

– Vezér, ezek *többen* vannak...

Egy pillanatra az is felötlött benne, hogy talán neki is követnie kellene Ancsát meg Darust, de elég okos volt ahhoz, hogy felmérje: azok őt már nem fogadhatják be.

Bubunak a szeme sem rebhent a figyelmeztetésre. Mereven nézett előre.

Ekkor Hebegős sündörgött oda melléje, és megfogta a karját, hogy magához térítse.

– Iiigaza van... mmmegvernek – dadogta, s körültekintett, merre is fusson, ha elkezdődik.

– Menjetek ti is a fenébe! – üvöltött ekkor fel Bubu. Azok ketten azt hitték, hogy megzavarodott. Bámultak rá, mint akik nem hisznek a fülüknek.

Ő pedig ismét ráordított a megmaradt kettőre:

– Nem hallottátok?! Gyávák! Menjetek a fenébe!

Azok először nem fogták fel, hogy valaminek, amit öröknek hittek, most egyszer csak vége szakadt, de aztán Pojáca megdöbbenően suttogta Hebegősnek:

– Te... ez tényleg azt akarja...

S Hebegős, az öklével oly sokszor hetvenkedő Hebegős, ekkor – minden pillanatban várva azok támadását – hátrálni kezdett. Pojáca amikor látta, hogy senki sem mozdul utána, hogy elkapja, követte társát.

Bubu egyedül maradt őt ellen.

Fordult a kocka.

Érezte, hogy ez már a vég.

Tudta, hogy neki is futnia kéne, menekülni, de nem engedte a büszkesége. Az volt az egyetlen, ami még tartotta őt.

Belülről üres volt, csalódott és kiégett. S nem érzett semmi belső feszítést, sugallatot vagy gondolatot, hogy miért is hadakozzék. Miért is védelmezze magát? Talán csak azért, hogy ne süthessék rá a bélyeget: „gyáva!”

Nagyot sóhajtott.

Jöjjön, aminek jönnie kell.

Botorkálva tett pár lépést Hajós felé.

A belső vívódástól lihegve bukdácsoltak ki száján a szavak:

– Itt vagyok. Egyedül maradtam. Üssetek!

Senki sem mozdult.

– Nem halljátok! Üssetek már... vagy... meg is akartok kötözni?

A kérdésre nem jött válasz. S most, amikor képtelen lett volna védekezni, senkinek az ökle nem emelkedett ütésre.

Ez a néma mozdulatlanság több volt, mint amit Bubu el tudott viselni.

– Szóljatok... vagy üssetek! de csináljatok már valamit! – tört ki belőle kétségbeesetten, s valahol nagyon mélyen sajogni kezdett benne az, hogy még az is jobb, ha ellenfelei vannak az embernek, mint amikor senkije sincsen.

Ekkor szólalt meg Hajós. Hangjában nem volt sem káröröm, sem a győztes dölyfössége. Megfontolt és tárgyilagos volt, mint az ítélkező bírák.

– Nem, Bubu, nem ütünk. A verekedés nem old meg semmit. Soha sem old meg... És majd idővel, ha gondolkozol, te is rájössz, hogy van, ami a verésnél sokkal jobban fáj.

Bubu még válaszolni akart valamit, de ott belül facsarni kezdte valami új, ismeretlen érzés. S Bubu, aki soha senkitől és semmitől sem félt igazában, most hirtelen félni kezdett, hogy ez a feltámadó érzés úrrá lesz rajta... s azok megláthatják.

Bubu, a félelmetes, nem nézve senkinek a szemébe, lehorgasztott fejjel elindult. Mindegy volt neki, merre, csak ne lássák őt. Senki se lássa.

Nem szólt senki utána.

Nem repült utána sem kő, sem megjegyzés.

Nem szólaltak meg a diadalmi harsonák sem, a lenyugvó nap is bágyadt volt, mint október elején lenni szokott.

Délután volt. Egyszerű, közönséges délután.

Az ezerkétszázhuszonharmadik azóta, amióta a lakótelep első házába beköltöztek.

És a negyvenkettedik azóta, hogy Csipiszékkal megállt a bútorszállító az F 6-os épület előtt.

S Csipisz, aki már megkóstolta ön maga lebírásának kínos keserveit, Csipisz, akit életében már annyian és annyiszor akartak bántani, most megízlelt valami teljesen új érzést is.

A győzelemét.

Jó íze volt.

Felemelte a fejét. Jobbról Hajós állt mellette. A barátja. Túl rajta Gulyás Sári. Balról Anca meg Darus. S Arany is éppen akkor tápázkodott fel a porból.

Nem szólt egyikük sem. De mindnyájan érezték, hogy most... igenis most, pont ebben a pillanatban... *valami elkezdődött...*

Tíz éven felülieknek

ISBN 963 11 1535 6

Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest

Felelős kiadó: Szilvássy György igazgató

Alföldi Nyomda (6247.66-15-1), Debrecen, 1979

Felelős vezető: Benkő István igazgató

Felelős szerkesztő: Rónaszegi Miklós

Műszaki vezető: Gonda Pál

Műszaki szerkesztő: Barabás Ferenc

Képszerkesztő: Diósi Katalin

20 000 példány

Terjedelem: 13,8 (A/5) ív, IF 3375